

GA - 119

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

РУДОЛФ ЩАЙНЕР

МИКРОКОСМОС И МИКРОКОСМОС

ГОЛЕМИЯТ СВЯТ И МАЛКИЯ СВЯТ

ЗА ЕСТЕСТВОТО НА ДУШАТА

ЦИКЪЛ от 11 лекции
изнесени във Виена
през 1909 година

превод от английски: **РАДОСЛАВ РАДЕВ**

НЕРЕДАКТИРАН ПРИВОД

изготвил: **ПЕТЪР ИВАНОВ РАЙЧЕВ** – сканирано от копие

СЪДЪРЖАНИЕ

	СТР.
1. Първа лекция.....	3
Светът зад гоблена на сетивните възприятия. Екстаз и мистично изживяване.	
2. Втора лекция.....	16
Сънищният и будният живот по отношение на планетите.	
3. Трета лекция.....	28
Вътрешният път, следван от мистика. Изживяване на годишния кръг.	
4. Четвърта лекция.....	41
Способностите на човешката душа и тяхното развитие.	
5. Пета лекция.....	55
Египетските Мистерии на Озирис и Изис.	
6. Шеста лекция.....	68
Опитности на посвещението в северните Мистерии.	
7. Седма лекция.....	82
Четири сфери на висшите светове.	
8. Осма лекция.....	95
Огледални образи на Макрокосмоса в човека. Розенкройцерски символи.	
9. Девета лекция.....	108
Органи на духовно възприятие. Съзерцание на Аза от 12 страни. Мисленето на сърцето.	
10. Десета лекция.....	120
Преобразуване на духовните сили и етапи в еволюцията на физическите органи. Четене в хрониката Акаша.	
11. Единадесета лекция.....	133
Човекът и планетарната еволюция.	

ПЪРВА ЛЕКЦИЯ

Целта на тези лекции е да даде един преглед на резултатите от духовно-научното изследване, които ни позволяват да се захванем с най-значимите загадки на човешкия живот - доколкото това е възможно в границите, на които разбирането на висшите светове е подчинено в наше време. Днес ще започнем от по-познати явления и след това ще се постараем да достигнем все по-висши сфери на съществуване, да проникнем в дълбоко скритите загадки на човешкия живот. Няма да започнем от понятия или идеи, установени така твърдо, че приличат на догми, а ще се насочим, отначало съвсем просто към теми, които всеки ще почувства свързани с всекидневния живот.

Цялата Духовна Наука е основана на приемането, че лежаш в основата на обикновено познавания от нас свят има един друг - духовния свят. В този духовен свят, лежаш в основата на света на сетивата, и в определено отношение и в света на душата - трябва да търсим действителните причини и условия за случващото се в тези други светове.

Несъмнено, на всеки един тук е известно, че има определени методи, които човек може да приложи в своя душевен живот и които му позволяват да пробуди определени вътрешни способности, спящи в обикновения дневен живот, така че накрая той да може да изживее мига на Посвещението. Тогава той има около себе си един нов свят, светът на духовните причини и условия в основата на света на сетивата и на света на душата. Това е както когато, след операция, някой дотогава сляп човек намира около себе си света на цветовете и светлината. В обикновения живот днес човекът е изолиран от този свят на духовния реалности и същества, и върху този духовен свят ние ще се стремим да хвърлим светлина в тези лекции.

От две страни - вътрешна и външна, както можем да ги наречем - човекът е отделен от духовния свят. Когато отправи своя поглед към външния свят, той възприема на първо място онова, което се представя там на неговите сетива. Той вижда цветове и светлина, чува звуци, усеща топлина и студ, мирише, опитва и т.н. Това е светът непосредствено около него. Съзерцавайки този свят ние забелязваме, преди всичко, един вид граница. Чрез пряко възприятие, пряко изживяване, човекът днес не е способен да погледне зад границата, представена му от цветовете и светлината, звуците, уханията и т.н. Един банален пример ще направи това ясно. Предположете, че гледаме повърхност, боядисана в синьо. При обикновените условия, разбира се, не можем да видим онова, което е зад тази повърхност. Някой лекомислен мислител може да възрази, че става въпрос само за това да хвърлим поглед зад повърхността! Но това не е така по отношение на простиращия се около нас

свят, защото точно с онова, което възприемаме, външният духовен свят е скрит за нас и ние можем най-много да почувстваме, че цвета и светлината, че топлината и студа и т.н. са външни проявления на един свят, лежащ зад тях. Но ние не можем, в дадения момент, да видим през цветовете, светлината и звуците, и да изживеем онова, което лежи зад тях. Ние трябва да изживяваме целия външен духовен свят чрез тези проявления. Но след кратко размишление ще можем, в съгласие с най-елементарната логика, да кажем: Дори и съвременната физика или други клонове на науката да заявяват, че зад цветовете има вибрираща етерна субстанция, скоро става ясно, че онова което се допуска да лежи зад цветовете е нещо добавено от мисълта. Никой не може действително да възприеме онова, което физиката заявява, че са вибрации, движения, от които цветът е само последствие; нито може някой да каже със сигурност дали има реалност в онова, за което се твърди, че лежи зад сетивното впечатление. Отначало то е просто предположение. Външният свят на сетивата е разстелен пред нас като гоблен и ние имаме чувството, че зад този гоблен има нещо, в което нашите способности за възприятие не могат да проникнат.

Тогава там е първата граница. Ние намираме втората, когато погледнем в своето собствено същество. Вътре в себе си ние намираме свят на радост и тъга, на щастие и страдание, на страсти, импулси, желания и т.н. - накратко всичко, което наричаме наш душевен свят. Ние обикновено събираме това с думите: "Аз чувствам това удоволствие или онази болка; аз имам тези импулси, желания или страсти." Но със сигурност ние имаме също и чувството, че зад този вътрешен живот на душата нещо е скрито, нещо скрито чрез нашите душевни изживявания точно както нещо, принадлежащо на външния свят, е скрито чрез нашите сетивни възприятия. Защото кой може да не признае, че когато се събудим сутрин, радост, тъга, щастие, страдание и други такива изживявания се надигат като от непозната област, и че в определено отношение човек е предаден на тях? И има ли някой който, ако прегледа целия си душевен живот, ще може да отрече, че в него трябва да има нещо по-дълбоко, нещо отначало скрито от него, от което извира неговите радост, страдание, щастие, скръб и всичките негови душевни изживявания - и че те, не по-малко от сетивните възприятия, трябва да бъдат проявления на един непознат свят?

И сега нека попитаме: Ако две такива граници действително ги има, или най-малкото се предполага, че ги има, нямаме ли ние като човешки същества определени способности за проникване през тях? Има ли нещо в изживяванията на човека, което да му позволява да пробие този гоблен на сетивните възприятия, точно както би пробил мембрана, по-

криваща нещо лежащо зад нея? И има ли нещо, което води в по-големите дълбини на нашата собствена природа, зад страданията ни, зад радостите ни, зад страстите ни? Способни ли сме ние да направим по-нататъшна крачка във външния свят, а също и във вътрешния свят?

Има две изживявания, които наистина ни позволяват да пробием воала, покриващ външния свят и съпротивата във вътрешния свят. Нещо като мембрана се пронизва и ние можем да навлезем в света, скрит зад воала на сетивните възприятия. Този свят може да ни се разкрие, когато в хода на определени нормални процеси на живота идват изцяло нови опитности - опитности пораждащи чувството, че външните възприятия на сетивата изчезват, че гобленът на външния свят е бил пронизан; тогава можем да кажем, че пробиваме малък път в света, лежащ зад сетивните възприятия.

Това изживяване е такова, че определено не е благотворно за човешкия живот като цяло; то е състоянието, обикновено познато като екстаз – когато този термин се използва в първоначалния смисъл. То причинява това, човек за момент да стане несъзнателен за впечатленията на сетивния свят, така че за известно време той не усеща цветовете, звуците, уханията и т.н. около себе си и е нечувствителен към обикновени сетивни впечатления. При определени обстоятелства това изживяване на екстаз може да доведе човека до точка, където той всъщност има нови опитности, опитности в никакъв случай обичайни. Нека отново бъде подчертано, че екстазът в тази форма не би трябвало да се разглежда като желателно състояние; тук той се описва само като възможно състояние. Нерядко срещаното състояние да бъдеш "вън от себе си", както се казва, не трябва да бъде наричано екстаз. В едното от двете възможни състояния човек става глух за впечатленията, носени от сетивата; той просто изпада в несвяст в който, вместо сетивни впечатления, около него се разгръща черен мрак. За един нормален човек това е наистина по-безопасното състояние от двете.

Има също и форма на екстаз, в който човек не само е обкръжен от дълбока тъмнина, но тази тъмнина се изпълва с един свят, дотогава напълно непознат за него. Да не казваме веднага, че това може да бъде свят на илюзия, на измама...или, ако желаете, нека останем на това за момент...няма да приемем, че този свят има някакво реално значение, а ще го наречем свят на духове и привидения. Същественият момент тук е, че вижданото може наистина да бъде свят - дали на картини или на илюзии - който предварително не е бил познван. Човек тогава трябва да се запита: "Способен ли съм, с всичките си способности, да построя такъв свят за себе си от моето обикновено съзнание?" Ако този свят на картини е такъв, че той да може да си каже: "Аз не съм способен да

построя такъв свят на картини от моите обичайни изживявания" - тогава очевидно картините трябва да идват при него от някъде. По-късно ще решим дали този свят е бил магично призван пред него като заблуда, или е реалност. Смисълът е, че има състояния, в които човек вижда светове, дотогава непознати за него.

Това състояние на екстаз е свързано с много специален недостатък за нормалните човешки същества. Ясно е от самото състояние, че това екстазно състояние може да се предизвика по естествен начин само ако онова, което въпросният човек нарича свой Аз, свое силно вътрешно Себе, чрез което държи всичките си отделни изживявания заедно, бъде така да се каже заличено. Неговият Аз е изцяло подгиснат; сякаш той е извън себе си, влят в новия свят, който изпълва мрака около него. Безброй човешки същества вече са имали изживяването, което описвам, или поне могат да го имат. По това ще бъде казано повече в следващите лекции.

Има два аспекта, които могат да бъдат отбелязани във връзка с това изживяване на екстаз. Първото е, че настоящите сетивни впечатления изчезват, а също и изживяването, което човек има, когато усеща и казва: "Аз виждам този цвят, Аз чувам онези звуци, и т.н." В състояние на екстаз той никога не чувства своя Аз, не разграничава себе си от обектите около него. Принципно казано, само Азът е онова, което може да се разграничи от обкръжаващите обекти. Следователно в екстаза човек не може да различи дали си има работа с илюзия или реалност - защото това може да реши единствено Азът.

В екстаза има загуба или най-малкото значително понижаване на азовото съзнание и замиране на сетивните възприятия; тези две изживявания протичат успоредно. Гобленът на сетивния свят да се строши, да се разтвори, това изглежда сякаш Азът - който в противен случай като че ли е изправен пред преграда, съставена от гоблена на сетивния свят - да изостави напълно сетивните възприятия и да живее в свят на картини, представящ нещо изцяло ново. В състояние на екстаз човек става съзнателен за същества и събития, дотогава непознати за него, които не намира никъде във физическия свят, без значение какви сравнения прави. Същественият момент е, че той изживява нещо съвсем ново.

В екстаза се случва нещо, което е като разчупване на външните граници около човека. Дали този нов свят е илюзия или реалност, ще стане ясно на по-късен етап.

Нека сега се запитаме дали сме способни да достигнем също и зад нашия вътрешен свят, зад света на нашите страсти, пориви и желания, на нашите радости и страдания, тъга и т.н. Това също е възможно. Отново има изживявания, които отвеждат отвъд сферата на обикновения душе-

вен живот, ако задълбочим този душевен живот вътрешно. Това е пътят, поеман от много от онези, наричани мистици. В този процес на мистично задълбочаване човек първо отвърща вниманието си от света на сетивата и го концентрира върху своите собствени вътрешни изживявания. Мистиците, които решават да не се интересуват от външните причини на своите интереси, своите симпатии и антипатии, своята тъга, радости и т.н, и внимават само за изживяванията, оттеглящи се и вливащи се в техните души, проникват дори по-дълбоко в своя душевен живот и имат напълно определени изживявания, различаващи се от обичайно познатите.

Отново описвам състояние, познато и постижимо за безброй човешки същества. Аз говоря преди всичко за изживявания, които възникват когато нормалните състояния са били надминати дори и в много слаба степен. Същината на подобни опитности е, че мистикът, който потъва все по-дълбоко в себе си, преобразува определени чувства в нещо съвсем различно. Ако например един нормален човек - някой, който е напълно чужд на всякакъв вид мистични изживявания - претърпи болезнен удар от друг човек, неговият яд ще бъде отправен срещу него. Това е естествена реакция. Но някой, който практикува мистично задълбочаване, ще има съвсем различно усещане. Такъв човек чувства: "Никога нямаше да изпиташ тази удар, ако не го беше докарал на себе си. Иначе онзи човек нямаше да пресече твоя път. Следователно ти не можеш оправдано да насочваш своя гняв срещу някой, свързал се с теб чрез събитията в света за да ти даде удара, който си заслужил." Такива личности, ако задълбочат различни свои изживявания, придобиват едно определено чувство за своя душевен живот като цяло. Те си казват: "Аз съм познал много скръб, много мъка, но приемам себе си като причина за това. Трябва да съм направил определени неща, дори и да не мога да си ги спомня. Ако не съм заслужил тези страдания в настоящия си живот, тогава очевидно трябва да има друг живот, когато съм направил нещата, за които сега заплащам."

Чрез това вътрешно задълбочаване на изживяването душата променя своето предишно отношение, съсредоточава се повече върху себе си, търси в себе си онова, което преди е търсила във външния свят. Очевидно такъв е случаят, когато някой казва на себе си: "Човекът, който ми нанесе удара, беше доведен до мен само защото аз самият съм бил причината за това." Такива хора обръщат все повече и повече внимание на своята собствена вътрешна природа, на собствения си вътрешен живот. С други думи, точно както един индивид в състояние на екстаз вижда през външния воал на сетивните възприятия в свят на същества и реалности, дотогава непознати за него, така и мистикът прониква под своя

обичаен Аз. Обичайният Аз е онзи, който се бунтува срещу удара идващ отвън; а мистиците проникват до онова, което е под този Аз, до нещо, което всъщност е причинило удара. По този начин мистикът достига етап, където постепенно изцяло губи от погледа си външния свят. Малко по малко всяка представа за външния свят изчезва и собствения му Аз се разширява, сякаш е в цял един свят. Но точно както за момента няма да решим дали светът, открит в екстаза е мираж, реалност или фантазия, така няма да решим и дали усещанията на мистика, сравнени с обикновения душевен живот, са реалност и дали той самият е онзи, който е причината за своята скръб и страдание. Всичко това може да бъде толкова мечтано, но така или иначе е изживяване, което може действително да се случи на човек. Важното е, че от две страни - външно и вътрешно - той прониква в свят, дотогава непознат за него.

Ако сега размислим върху това, че в състояние на екстаз човек губи разбиране за своя Аз, ние ще осъзнаем, че това не е състояние към което трябва да се стреми някой, който води обикновен живот, защото възможността за постигане нещо в света, цялата ни сила на ориентация в света зависи от факта, че в своя Аз ние имаме твърд център на нашето съществуване. Ако екстазът ни лишава от възможността за изживяване на Аза, тогава за момента ние сме изгубили самите нас. А от друга страна, когато мистикът приписва всичко на Аза, обвинява себе си за всичко, което трябва да преживее, това има пагубното последствие да го кара да търси в себе си крайната причина за всичко ставащо в света. Но така той губи способността за здрава ориентация в живота, натова се с вина и е неспособен да установи правилно взаимоотношение с външния свят.

Така и в двете посоки, в обичайния екстаз и в обичайното мистично изживяване, се изгубва силата на ориентация в света. Следователно е нещо добро това, че човек среща прегради в двете посоки. Ако изрази своя Аз във външна посока, той се натъква на преградата на сетивните възприятия; те не го оставят да проникне до лежащото зад воала на сетивния свят и това е полезно за него, защото той обикновено е способен да владее напълно своя Аз. А в другата посока вътрешните изживявания в душевния живот не му позволяват да проникне под Аза, под онези усещания, които водят до способността за ориентация. Той е заграден от две прегради, във външния свят и във вътрешния свят на душата, и при нормални обстоятелства не може да проникне отвъд точката, докдето ориентацията в живота е възможна за него.

В онова, което бе описано, бе направено сравнение между нормалното състояние на живот и аномалните състояния на екстаз и неконтролирано мистично изживяване. Екстазът и мистичното изживяване не са

нормални състояния, но във всекидневния живот има нещо, което ни помага да усещаме съответните прегради много по-ясно, а именно сменящите се състояния на будност и сън, през които преминаваме за 24 часа.

Какво е онова, което правим в съня? В съня правим точно същото, в определено отношение, което правим в анормалното състояние на екстаз, описано по-горе. "Вътрешният човек" в нас се разлива във външния свят. Всъщност това е което се случва. Точно както в екстаза ние изливаме своя Аз, губим своя Аз, в съня ние изгубваме не само своето аз-съзнание, а губим дори повече - което е благотворно. В екстаза ние губим своето аз-съзнание, но още имаме около себе си свят на непознати дотогава картини, свят на духовни реалности и същества. В съня няма такъв свят около нас, защото всичко по пътя на възприятието го няма. Така сънят се различава от екстаза в това отношение: в съня, заедно с угасването на Аза, човешката способност за възприятие - дали физическо или духовно - също е угасена. Докато в екстаза е заличен единствено Аза, в съня са заличени способността за възприятие и съзнанието. Човек не само е излял своя Аз в света, а също е предал и съзнанието си на този свят. Оставащото от човека през съня е онова, което го има в него настрана от Аза и от съзнанието. В нормалния сън човекът, който имаме пред нас, е същество във физическия свят, отхвърлило своето съзнание и своя Аз. И къде е отишло съзнанието, къде е отишъл Азът? Имайки описание на състоянието на екстаз, ние можем да отговорим и на този въпрос. В състоянието на екстаз ние имаме около себе си свят на духовни реалности и духовни същества. Но ако ние също изоставим и съзнанието, тогава в същия този момент ни обкръжава плътен мрак - ние спим. Така в съня, както в екстаза, ние сме се отказали от Аза, и още - това е характеристиката на съня - от носителя на нашето съзнание и неговите проявления. Това е нашето астрално тяло; то е излято в света на духовните същества и факти, откривани в състояние на екстаз. Следователно можем да кажем, че сънят на човека е нещо като екстаз - едно състояние, в което той е извън тялото си не само по отношение на своя Аз, но също и по отношение на своето съзнание. В състоянието на екстаз Азът, който е един член на човешкото същество, е бил изоставен; а в съня е изоставен също и друг член, понеже астралното тяло също излиза от физическото тяло, и с това заминаване на астралното тяло е отстранена възможността за съзнание.

Тогава ние трябва да опишем човека в съня като състоящ се от една страна от членовете, още лежащи в леглото - физическото и етерното тяло - и от друга страна, от членовете извън спящия, които са били предадени на един свят който, за начало, е едно непознато царство; тези

последните са Аза, който в екстаза също е изоставен, и още един втори член, който в екстаза не е изоставен: астралното тяло.

Сънят представлява един вид разделяне на човешкото същество. Съзнанието и Азът се отделят от външните обвивки и онова, което се случва в съня е, че човек преминава в състояние, в което вече не знае нищо за изживяванията на будния живот, в което изобщо няма съзнание за онова, което външните впечатления са му донесли. Вътрешното му Себе е предадено на свят, за който той няма съзнание, за който не знае нищо. Сега поради определена причина, за която ще чуем много, този свят на който е предадено вътрешното Себе на човека, в който преминават неговият Аз и неговото астралното тяло и в който той забравя всички впечатления на будния живот, е наречен Макрокосмос, Големият Свят. Докато спи, човекът е предаден на Макрокосмоса, е излят в Макрокосмоса.

По време на екстаз той също е предаден на Макрокосмоса, но тогава знае нещо за него. Характерно за екстаза е, че човек изживява нещо – дали картини или реалности - от онова, което е разгърнато около него в огромно поле пространство, в което той се мисли за изгубен. Той изживява нещо като загуба на Аза си, но като че ли е в царство, дотогава непознато за него. Това отъждествяване със свят, различаващ се от онзи на всекидневния живот, когато се чувстваме подложени само на своите тела, ни оправдава от самото начало да говорим за Макрокосмос, за Голем Свят - в противоположност на "малкия свят" на обикновения ни дневен живот, когато чувстваме себе си затворени в кожата. Това е само най-повърхностният поглед по темата. В състояние на екстаз ние израстваме в Макрокосмоса, където виждаме фантастични форми, фантастични защото нямат прилика с нищо във физическия свят. Ние не можем да се разграничим от тях. Ние чувстваме цялото си същество така да се каже разширено в Макрокосмоса. Това е което се случва в екстаза. С тази представа за състоянието на екстаз ние можем - аналогично - най-малкото да формираме идея защо изгубваме Аза в това състояние.

Нека нарисуваме Аза на човека като капка цветна течност. Приемайки, че имаме много мъничък съд, способен точно да побере тази капка, капката ще бъде видима заради своя цвят. Но ако капката беше поставена в голям съд, да кажем в леген с вода, капката вече нямаше да бъде видима. Приложете тази аналогия върху Аза, който в състояние на екстаз се разширява върху Макрокосмоса, и ще можете да схванете, че Азът чувства себе си ставащ все по-слаб и по-слаб, разширявайки се. Когато Азът се разшири върху Макрокосмоса, той губи способността за себе-съзнаване, донякъде както капката губи своята идентичност в

голям съд с вода. Така можем да разберем, че когато човек предава себе си на Макрокосмоса, Азът бива загубен. Той е още там, само че бидейки разлят в Макрокосмоса, той не знае нищо за себе си.

Но в съня има друг фактор от значение. Докато човек има съзнание, той действа. В състояние на екстаз той има вид съзнание, но без ръководещия Аз. Той не контролира действията си; той изцяло се предава на получените впечатления. Съществена особеност на екстаза е, че човек всъщност е способен на действия. Наблюдавано отвън обаче, той сякаш е изцяло променен. Действащ е не той самият; той действа като че ли под съвсем различни влияния. Понеже се появяват много същества и оказват влияние върху него. Тук лежи опасността на екстаза. Защото онова, което човек вижда, е разнообразно; той попада под контрола ту на едно същество, ту на друго, и изглежда разпадащ се. Това е опасността на състоянието на екстаз. Човек наистина е предаден на духовен свят, но това е свят, който вътрешно го разкъсва на части.

Ако помислим за съня, ние трябва да признаем, че света в който навлизаме там има определена реалност. Съществуването на един свят може да се отрича само докато от него не се наблюдават въздействия. Ако се настоява, че има някой зад една стена, това може да се отрича докато не се чуе почукване; ако има почукване, здравият разум повече не може да го отрича. Когато се долавят въздействия от един свят, не е възможно да разглеждаме този свят като чиста фантазия.

Има ли тогава доловими въздействия на света, който виждаме в екстаза, но не и в нормален сън? За въздействията на света в който сме по време на сън, ние всички можем да се уверим когато се събуждаме на сутринта. Нашето състояние тогава е различно от онова, което е било предишната вечер. Вечерта ние сме уморени, силите ни са изчерпани и трябва да бъдат възстановени; а на сутринта се събуждаме със свежи сили, събрани по време на съня. Когато със своя Аз и астрално тяло човекът е предаден на един друг свят, той извлича от този свят - който в екстаза е доловим, а в нормалния сън е заличен - силите, от които се нуждае за дневния живот. Как се случва това всъщност, не е нужно да ни занимава сега; важното е, че този свят ни носи сили, които прогонват умората. Светът, от който струят избавящи от умората сили е същият, който виждаме в екстаза. Всяка сутрин ние забелязваме въздействията на света, който възприемаме в екстаза, но не и в съня. Когато има свят, пораждащ въздействия, вече не можем да говорим за нереалност.

От същия свят, в който се вираме в състояние на екстаз и който в съня е заличен, ние извличаме силите, укрепващи ни за дневния живот. Ние правим това при много особени обстоятелства. По време на този про-

цес на извличане на сили от този духовен свят ние не възприемаме себе си. Съществената черта на съня е, че ние постигаме нещо, но нямаме съзнание за себе си по време на тази дейност. Ако имахме такава съзнателност, процесът щеше да протича далеч по-малко ефективно, отколкото когато не сме съзнателни за него. Във всекидневния живот също има неща, където правим добро казвайки на много хора: "Не пипай!" Всичко би протекло погрешно, ако те се намесят в него. Ако човекът играеше роля в този труден процес на възвръщане на силите, изразходвани предния ден, той щеше да разруши всичко, защото още не е способен да бъде съзнателен участник. От провидението е това, че съзнанието за собственото му съществуване се изтръгва от човека в момента, когато той може да навреди на собственото си развитие.

Така чрез забравяне за своето собствено съществуване при заспиването си човек преминава в Макрокосмоса. Всяка нощ той преминава от своето микрокосмическо Битие в Макрокосмоса и става едно с последния, тъй като излива в него своя Аз и своето астрално тяло. Но понеже в настоящия ход на своя живот той е способен да работи само в света на будния живот, неговото съзнание спира в мига, в който той преминава в Макрокосмоса. Ето защо винаги се е казвало в окултната наука, че между живота в Микрокосмоса и в Макрокосмоса лежи потокът на забравата. На този поток на забравата човек преминава във Големия Свят, когато при заспиване преминава от Микрокосмоса в Макрокосмоса. Така можем да кажем, че през всеки период на сън човек предава два члена на своето същество - астралното тяло и Аза - на Макрокосмоса.

А сега нека помислим за момента на събуждането. В мига на събуждането човек започва отново да чувства удоволствие, болка и всякакви подтици и желания, които е изживял наскоро. Това е първото изживяване. Второто изживяване е, че аз-съзнанието му се завръща. Душевните изживявания и Азът се надигат отново от неясния мрак на съня. Следователно трябва да кажем, че ако човек се състоеше само от онези членове, които остават лежащи в леглото през нощта, при пробуждането той нямаше да може да знае за минали изживявания в душевния живот като удоволствие, страдание и т.н., защото онова, което лежи там, е в най-верния смисъл в същото състояние като едно растение. То няма душевни изживявания. Но през съня го няма и "вътрешния човек", макар че този вътрешен човек е носителят на такива изживявания. От това можем да осъзнаем, че в обикновения живот, преди страданието, удоволствието, симпатията, антипатията и т.н. да могат да бъдат изживявани, трябва астралното тяло да се пхне в обвивките на човека, останал лежащ в леглото; в противен случай той не може да чувства ни-

какви такива изживявания. Следователно можем да кажем: Частта от нашето същество - състояща се от астрално тяло и Аз - която поражда нашите вътрешни изживявания и която нощем е излята в Макрокосмоса, става забележима за нас в нормалния живот само чрез факта, че при събуждане ние слизаме в обвивките, останали лежащи в леглото.

Онова, което лежи там, е отново двоично. Една част от него е онова, което изживяваме при събуждането като наш вътрешен живот. В Макрокосмоса по време на сън ние не можем да бъдем съзнателни за играта на нашите чувства, или накратко, за душевните си изживявания. Но когато при събуждане проникваме още веднъж в членовете на своето същество, останали лежащи в леглото, ние можем да преживеем не само своите вътрешни чувства, а също и външния свят на сетивните впечатления. Възприемаме червеното на розата; насладата от розата е вътрешно изживяване; възприятието за червения цвят е външно изживяване. Следователно лежащото там в леглото трябва да е двоично: една част трябва да отразява към нас онова, което изживяваме вътрешно, а другата част възприема един външен свят. Ако я имаше само едната, без другата, при събуждането щяхме да изживяваме или само вътрешния свят, или само външния свят. Пред нас щеше да бъде една панорама на външни впечатления и нямаше да чувстваме удоволствие или болка; или обратно, щяхме да чувстваме само удоволствие и болка и нямаше да имаме възприятие за нищо във външния свят. При събуждането ние се спускаме не в единство, а в двойственост. В съня една двоичност на съществото се е разляла в Макрокосмоса, и при събуждането ние се потапяме в Микрокосмоса, в друга двоичност. Онова което ни позволява да преживяваме външна картина на сетивния свят е физическото тяло, а онова което ни позволява в будния живот да имаме вътрешен живот на душата, е етерното тяло. Ако при събуждане ние прониквахме само във физическото тяло, щяхме да сме изправяни пред външни картини, но щяхме да останем вътрешно празни, студени и апатични, нямайки интерес към нищо около нас или към представеното в картините. Ако прониквахме само етерното тяло, нямаше да имаме външен свят, а само свят на чувства, вълнения и затишия. И така при събуждане ние влизаме в едно двучленно същество - влизаме в етерното тяло, което действа като огледало на вътрешния свят, и във физическото тяло, проводника за впечатленията на външния свят на сетивата.

Следователно действителните опитности доказват правото ни да говорим за човека като четиричленно същество. Два от членовете му - Аз и астрално тяло - принадлежат през съня на Макрокосмоса. В будния живот Азът и астралното тяло принадлежат на Микрокосмоса, който е затворен в кожата. Този "малък свят" е посредника за всичко, което има-

ме в себе си в нормалното будно състояние, защото физическото тяло е онова, което ни позволява да имаме външния свят пред себе си, а етерното тяло е онова, което ни позволява да имаме вътрешен живот.

Така човек живее редуващо се в Микрокосмоса и в Макрокосмоса. Всяка сутрин той влиза в Микрокосмоса. Фактът, че в съня той е излят, като капка в голям съд с вода, в Макрокосмоса означава, че в момента на преминаване от Микрокосмоса в Макрокосмоса той трябва да премине през потока на забравата.

Посредством какво тогава може човек, при условие че задълбочава себе си вътрешно, до определена степен да предизвика онези състояния, описани в началото на лекцията? В екстаза Азът е излят в Макрокосмоса, докато астралното тяло е останало в Микрокосмоса. В какво се състои мистичното състояние? Нашият живот денем във физическото и етерното тяло, в Микрокосмоса, е крайно забележителен. В действителност ние не слизаем в тези тела по такъв начин, че да осъзнаем вътрешната им същност. Тези две обвивки правят възможен нашия душевен живот и нашите сетивни възприятия. Защо става така, че при събуждане ние усещаме душевния си живот? Защото етерното тяло всъщност не ни позволява да гледаме вътре в него, не повече отколкото едно огледало ни позволява да виждаме онова, което е зад него, и поради самата тази причина ни позволява да виждаме себе си в него. Етерното тяло отразява душевния ни живот обратно към нас; и понеже прави това, то ни се явява така, както ако беше истинската причина за нашия душевен живот. Самото етерно тяло обаче се оказва непроницаемо. Ние не проникваме в него, но то отразява към нас един образ на душевния ни живот. Това е неговата особеност. Мистикът обаче, чрез усилване на душевния живот, успява в проникването до определена степен в етерното тяло; той вижда повече от един отразен образ. Пробивайки си път в тази част на Микрокосмоса, той изживява в себе си онова, което в нормално състояние човек изживява разширен върху външния свят. Така мистикът, чрез вътрешно задълбочаване, прониква до някаква степен в етерното си тяло; прониква под онзи праг, където душевният живот при други обстоятелства се отразява в радост, страдание и т.н. във вътрешността на етерното тяло. Онова, което мистикът изживява преминавайки прага, са процеси в собственото му етерно тяло. Тогава той изживява нещо, което е малко сравнимо със загубата на Аза в състоянието на екстаз. В последния случай Азът става безкрайно малък, така да се каже, бидейки разлят в Макрокосмоса, а в мистичното изживяване Азът е "втвърден". Мистикът съзнава това въпреки факта, че възприятият от обикновения Аз принцип на действие в съгласие със свързаната с мозъка интелигентност и със заповедите на сетивата е игнориран и

импулсите за неговите действия възникват от вътрешни чувства, извиратци направо от неговото етерно тяло и не, както в случая на другите хора, само отразени от него. Много силните вътрешни изживявания на мистика се дължат на факта, че той прониква чак в своето етерно тяло. Докато в състоянието на екстаз човек разширява своето съществуване в Макрокосмоса, мистикът натиква себе си в Микрокосмоса. И двете изживявания, това на възприемане в екстаза на определени събития и съществуване в Макрокосмоса, и това на преминаване през необичайни вътрешни изживявания като мистик, са свързани едно с друго, и тази връзка може да се характеризира много просто по следния начин. Светът, който виждаме със своите очи и чуваме със своите уши, подбужда в нас определени чувства на удоволствие, болка и т.н. Ние чувстваме, че в нормалния живот всичко това е свързано. Радостта във външния свят, почувствана от един човек, може да бъде по-силна от онази, почувствана от друг, но това са само разлики в степента. Силните страдания и захласи на мистика са значително различни по качество. Също има и големи разлики в качеството между онова, което очите виждат и ушите чуват, и изживяването от някого в екстаза, когато той е предаден на един свят, който не е като света на сетивата. Но ако можехме да имаме от някой човек в екстаз описание на неговия възторг и мъка, щяхме да можем да кажем, че в екстаз човек може да извлече от своето виждане на съществуване и събития същите изживявания като онези на мистика. И ако, от друга страна, ние чуехме мистикът описващ своите емоции и чувства, ние щяхме да кажем, че нещо от този род може еднакво добре да се изживее и в екстаза.

Светът на мистика е един реален свят. Също така съществата, срещани в състоянието на екстаз са субективно реални в смисъл, че те действително се виждат. Дали опитностите са илюзии или реалности в момента не е важно. Въпросната личност вижда свят, различен от сетивния свят; мистикът изживява радости, емоции и мъки, несравними с нищо познато в ежедневието. Мистикът обаче не вижда светът, разкриващ се на някого в състоянието на екстаз, а последният няма опитност за света на мистика. Двата свята за независими един от друг. Това е странно отношение, но обяснение за света на единия може да бъде намерено в светлината на изживяванията на другия. Ако нормален човек действително изживееше света, описван в състоянието на екстаз, разтърсващият ефект щеше да бъде сравним със дълбочината на изживяванията, изпитани от мистика.

Така се насочихме към определена връзка между световите на мистичното и на екстазното състояние. Дали вътрешно или външно, човек среща света на Духа.

Описаното днес ще изглежда за много от вас като лекомислена хипотеза, но в следващите лекции ще се опитаме да отговорим на въпросите: До каква степен сме способни да проникнем в един реален свят, пробивайки си път през гоблена на външния свят на сетивата? Колко далеч е възможно да стигнем отвъд света, изживяван от човек в състояние на екстаз и да проникнем в един реален външен свят, и да проникнем под вътрешния свят на мистика в област, лежаща под човешкия Аз, но в която също има реалност? Следващите лекции ще говорят в по-големи и по-големи подробности за пътищата, водещи в духовния свят през Макрокосмоса и през Микрокосмоса.

ВТОРА ЛЕКЦИЯ

Отношението между будното и спящото състояние на човека е било широко описвано, и бе казано, че той извлича от второто състояние силите, от които се нуждае през будния живот за да поддържа своя душевен живот. Тези неща са много по-сложни отколкото обикновено се предполага, и днес, като резултат на духовно изследване, ще има да кажем нещо по-подробно за разликата между човешкия буден живот и състоянието на сън. Нека между другото спомена, че няма нужда да говорим за всички хипотези, някои по-интересни от другите, които се застъпват в днешната физиология с цел да обяснят разликата между двете състояния. Би било лесно да говорим за тези теории, но това само ще ни отклони от истинското духовно-научно изучаване на двете състояния. Всичко, което е нужно да се каже е, че съвременната наука се занимава само с онази част от човека, която през съня остава във физическия свят. Фактът, че Азът и астралното тяло излизат от физическото и етерното тяло когато човек ляга да спи, може да бъде реалност само за духовното изследване, за очите на ясновидеца. Целият процес е напълно чужд на съвременната физична наука - която обаче не е нужно да бъде критикувана строго за това; в определено отношение тя е оправдана в отстояването на едностранчива гледна точка. Азът и астралното тяло на човека са в духовния свят, докато той спи, и във физическия свят, когато той се събуди и слезе долу във физическото и етерното тяло.

Нека сега разгледаме спящото човешко същество. Напълно естествено, нормалното човешко съзнание счита съня за неопределено състояние, което не е предмет на по-нататъшно изследване. Рядко се задава въпросът дали през времето, което човекът прекарва през нощта в духовния свят, върху неговата освободена от тяло душа се упражнява въздействие от няколко сили, или от една сила, само че пронизваща духовния свят. Можем ли да разпознаем различни сили, на които той е изложен в

онзи свят през съня? Да, могат да бъдат разграничени няколко напълно различни влияния. Влиянията, разбира се, не засягат главно членовете, останали лежащи в леглото, но въздействат на човека като душевно същество, когато неговите астрално тяло и Аз са излезли от физическото и етерното му тяло.

Чрез разглеждане на определени близки изживявания и факти сега ще изследваме различните влияния, упражнявани върху спящото човешко същество. Човек трябва само да бъде внимателен за онова, което му се случва когато си ляга да спи, и ще забележи как вътрешната активност, чрез която през деня движи своите крайници и привежда тялото си в движение с помощта на своята душа, започва да отслабва. Всеки, който упражни малко самонаблюдение когато се готви да заспи ще забележи, че не може повече да упражнява същия контрол върху своето тяло. Започва да го надвива един вид летаргия. Най-напред той се чувства неспособен да насочва движенията на крайниците си според волята; после бива загубен контролът на речта. След това той чувства, че възможността за влизане във връзка с външния свят се изплъзва от него, и всички впечатления на деня постепенно изчезват. Онова, което изчезва първо, е способността да се използват крайниците и особено говорния апарат, после способностите за усещане на вкус и уханье, и накрая слухът. В това постепенно прекратяване на вътрешната активност на душата човек изживява излизането от своите телесни обвивки.

Казвайки това, ние вече посочихме първото влияние, упражнявано върху човека като встъпление към съня; това е влиянието, което го извежда от физическото и етерното му тяло. Всеки, който практикува самонаблюдение, ще забележи как някаква сила сякаш надделява над него, защото в нормалния живот той не си заповядва да легне да спи, да спре говора, вкуса, слуха и т.н. В него се налага някаква сила. Това е първото от влиянията, упражнявани от духовния свят, в който преминава човек през нощта; това е влиянието, което го изкарва от физическото и етерното му тяло. Но ако това беше единственото упражнявано влияние, резултатът щеше да бъде абсолютно спокоен, непрекъсван сън. Това, разбира се, е познато в нормалния живот; това е състоянието, причинявано от първото въздействие, свързано със съня. Но има и други видове сън.

Ние всички познаваме състоянието на сънуване, когато в съня се натрапват хаотични или ясни картини. Действаше ли само първото влияние, влиянието изтеглящо човека в един духовен свят, резултатът щеше да бъде сън, непрекъсван от никакви сънища. Могат да бъдат различни две влияния; едното заличава съзнанието, тъй като ни изкарва вън

от телесните ни обвивки, а второто призовава пред душата света на сънищата, вмъква в съня ни този свят на сънища.

Но някои хора имат дори трети вид сън. Въпреки че този трети вид се среща само рядко, всеки знае, че той се среща; това е когато човек започва да говори или действа насън без съзнание, каквото е неговото в будния живот. Обикновено той не знае нищо на следващия ден за импулсите, които са го тласкали към такива действия по време на сън. Състоянието може да стигне до онова, което обикновено бива наричано сомнамбулизъм. Докато върви насън, човек може също да има и определени сънища; но това не е така в болшинството случаи; в известен смисъл той действа като автомат, движен от неясни подтици, за които няма дори сънищно съзнание. Посредством това трето влияние той влиза в контакт с външния свят, както прави през деня, само че сега е безсъзнателен. Такива действия в съня следователно са подчинени на едно трето влияние.

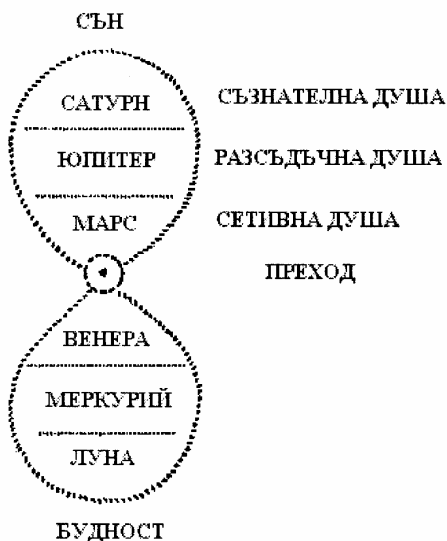
През съня могат да бъдат различени три влияния, на които е подложено човешкото същество; те винаги присъстват, и духовното изследване потвърждава това. В огромното мнозинство хора обаче доминира първото влияние; по-голямата част от съня им е ненарушавана от сънища. Второто влияние, пораждащо състоянието на сънищата, действа от време на време в почти всеки. Но в несравнимо по-големия брой от хората тези две състояния са така доминиращи, че говоренето и действаването насън рядко се срещат. Влиянието, действащо в един сомнамбул присъства във всяко човешко същество, но в сомнамбула това трето влияние е толкова силно в сравнение с другите две, че взема връх. Въпреки всичко, всяко човешко същество подлежи на всичките три влияния. В Духовната Наука тези три влияния винаги са били разпознавани като отделни едно от друго. В човешкия душевен живот има три области, първата бидейки предмет главно на първото влияние, втората повече на второто влияние и третата повече на третото влияние. Човешката душа има троично естество и може да бъде предмет на влияния от три отделни вида. Частта на душата, която е предмет на първото влияние, което изважда душата от телесните обвивки, в Духовната Наука е позната като Сетивна душа; частта, засегната от второто влияние, което вкарва картините на сънищата в душевния живот на човека през съня, е известна като Интелектуална или Разсъдъчна душа; третата част, която в случая на повечето хора не отстоява своя уникален характер през съня, защото надделяват другите две влияния, е наречена Съзнателна или Духовна душа. Така по време на състоянието на сън трябва да бъдат различавани три влияния; трите члена на душата, които са предмет на

тези три влияния, са Сетивна душа, Интелектуална или Разсъдъчна душа, Съзнателна или Духовна душа. Когато човек е приведен от една сила в сън без сънища, върху неговата Сетивна душа бива упражнено едно влияние от света, в който той преминава; когато съня му е обхванат от сънища-картини, бива упражнено влияние върху неговата Интелектуална или Разсъдъчна душа; когато той започва да говори или действа насън, бива оказано влияние върху неговата Съзнателната душа.

Дотук обаче ние сме разгледали само един аспект на човешкия душевен живот през съня. Сега трябва да опишем страната на душевния живот, противоположна на спящото състояние. Нека помислим за човек, който се завръща от съня към будния живот във физическия свят. Какво му се случва когато се събуди? През нощта определена сила може да го извади от физическото и етерното тяло, защото той бива победен от нея. В по-късните етапи на съня той отстъпва и пред другите две влияния - онези, упражнявани върху Разсъдъчната душа и върху Съзнателната душа. Но когато са били упражнени тези три влияния, човекът е различен; той претърпява промяна през съня. Доказателството за промяната е, че вечерта той е бил уморен, а на сутринта е станал способен да се справя със своя живот във физическия свят. Онова, което му се е случило по време на съня, е направило това възможно.

Същото влияние, което може да се почувства в определени необикновени състояния в сънищния свят, присъства през целия сън, дори когато няма сънища. Третото влияние, което се проявява при сомнамбула, но в други случаи не действа, е онова, упражнявано върху Съзнателната душа. Когато влиянията върху Разсъдъчната и Съзнателната душа са подействали, човек е укрепнал и изпълнен с енергия; той е извълякъл от духовния свят силите, от които се нуждае за своя живот през следващия ден, за да опознава и да се радва на физическия свят. Главно влиянията, упражнявани върху Разсъдъчната душа и върху Съзнателната душа са онези, които укрепват човека в съня. Но когато той е укрепнал по този начин, същото влияние, което го изважда от физическото и етерното тяло, го вкарва обратно в тях, когато той се събуди на сутринта. Същото влияние тогава бива упражнено в обратната посока, и то се упражнява върху Сетивната душа. Всичко, свързано със Сетивната душа, се е изтощило предишната вечер. Но на сутринта, когато сме отново свежи, ние се обръщаме с подновен интерес към впечатленията на физическия свят - цветове, светлини, предмети - които ще станат причини за интерес, болка или удоволствие, вдъхващи в нас симпатия или антипатия. Ние сме предадени на насладата, на болката, накратко на външния свят. Какво е онова, което е запалено в нас, когато сме предадени на външния свят по този начин? Какво е онова, което чувства удовол-

ствие и болка? Какво е онова, което има интереси? Това е Сетивната душа. Вечер ние чувстваме нуждата от сън; усещаме, че нашето живо участие във външния свят е изчерпано; но на сутринта то е отново съживено. Ние чувстваме, че същите проявления на Сетивната душа, ко-

ито нощем отслабват, се възстановяват и отново се появяват на сутринта. От това ние можем да разпознаем, че същата сила, които ни е изтеглила от самите нас, връща будната душа отново в тялото. Онова, което нощем изглежда умиращо, е сякаш възродено. Действа същата сила, но сега в другата, противоположната посока.

Ако желаем да направим диаграмна схема на онова, което се случва, би трябвало тя да се направи по следния начин, но подчертавам, че тя е замислена само като указание.

Означил съм с точка момента на заспиването, когато човек е изтеглен в подсъзнанието; а с начертаните кръгове съм означил предаване му на състоянието на съня и събуждането му от това състояние. Долният кръг посочва течението на живота през будното състояние, а горният кръг през спящото състояние. Следователно за момента на лягането можем да кажем, че една сила, работеща върху Сетивната душа от духовния свят, ни изтегля в този свят. Това е означено от първия участък на горния кръг в диаграмата. Вторият участък на същия кръг указва влиянието, упражнявано върху Интелектуалната или Разсъдъчна душа, предизвикващо сънища. А третият участък на кръга посочва влиянието или силата, упражнявана върху Съзнателната Душа. На сутринта същата сила, която ни е изтеглила в спящо състояние, ни изважда от него и

ни вкарва в дневния живот. Това е силата, работеща върху Сетивната душа. Същото се отнася за влиянията, упражнявани върху Разсъдъчната душа и върху Съзнателната душа. През нощта човек обикаля в един вид кръг. При лягането той започва да се движи към областта, където влиянието върху Съзнателната душа е най-силно. От тази точка той се връща отново към силата, която работи върху неговата Сетивна душа и го връща в будно състояние.

Така има три сили, работещи върху човека през съня. От древни времена на тези три сили са били дадени определени имена в Духовната Наука. Тези имена са ви познати, но аз ви моля сега да не мислите за нищо във връзка с тях освен, че те представят трите сили, които през съня работят върху тези три части на човешката душа. Ако се върнем назад в древни времена, ние бихме открили, че тези наименования са били използвани първоначално за тези три сили; и ако наименованията сега се използват по други начини, те просто са били заимствани. Силата, която работи върху Сетивната душа и която при заспиванията и събужданията изважда човека от неговите телесни обвивки и евентуално го вкарва отново в тях, бе означена в един от древните езици с име, което би съответствало на думата "Марс". Силата, която работи върху Разсъдъчната душа след като човекът е заспал и отново преди събуждането, т.е. в два различни периода, бе обозначена с думата "Юпитер". Това е силата, която вкарва света на сънищата в Разсъдъчната душа. Силата, работеща върху Съзнателната душа през съня, и която при особени обстоятелства би направила човека сомнамбул, бе означена с името "Сатурн".

Следователно можем да кажем, използвайки терминологията на древната Духовна Наука: "Марс" изпраща човека в съня и го събужда; "Юпитер" изпраща сънища в съня му; а тъмният "Сатурн" подбужда към безсъзнателни действия насън онзи, който не може да устои на влиянието му. Засега ние ще мислим за първоначалното, духовно значение на тези имена като означаващи сили, работещи върху човешкото същество в съня, когато то е вън от своето физическо и етерно тяло в духовния свят, а не за тяхното значение в астрономията.

Какво се случва, когато човек се събужда сутрин? Всъщност той влиза в съвсем различен свят, който обикновено счита за единствения принадлежащ му. Върху сетивата му се правят впечатления отвън, но той не може да погледне зад тези впечатления. Когато стане от сън, пред него лежи разгърнат целият гоблен на сетивния свят. Но не само, че възприема този външен свят със своите сетива; заедно с всяко възприятие той чувства нещо. Колкото и слабо да е приятното усещане при възприемане, например, на някой цвят, въпреки всичко винаги е налице

определен вътрешен процес. Всички външни сетивни възприятия работят по такъв начин, че пораждаат определени вътрешни състояния; всеки ще осъзнае, че въздействието на виолетовото е различно от това на зеленото. Сетивното тяло е онова, което позволява сетивните впечатления да бъдат възприемани; то е причината човек да вижда жълто, например; но онова, което изживяваме и чувстваме вътрешно като резултат на впечатленията, които ни правят червеният, виолетовият или жълтият цвят - това се причинява от Сетивната душа. Трябва да се прави тънка разлика между тези функции на сетивното тяло и на Сетивната душа.

На сутринта Сетивната душа започва да се предава на впечатленията на външния свят, донесени и от сетивното тяло. Частта от нас (Сетивната душа), която през съня е била изложена на влиянието на Марс, при събуждане бива предадена на външния свят на сетивата. Духовната Наука отново дава специално име на всичко от външния сетивен свят, доколкото то подбужда определени чувства на удоволствие или болка, радост или тъга в душите ни. Но под това име трябва да мислим само за влиянието, работещо върху Сетивната ни душа от гоблена на външния свят на сетивата; тази сила не ни позволява да останем студени и безчувствени и ни изпълва с определени чувства. Така че точно както на първото влияние, упражнявано върху Сетивната душа след като си легнем, е дадено името Марс, така и влиянието, което въздейства при събуждането, е наречено силата на "Венера".

По същия начин, през дневния живот от физическия свят се оказва влияние върху Интелектуалната или Разсъдъчна душа, когато тя е в телесните обвивки. Това е различно влияние; то е влиянието, което ни позволява да се отдръпнем от външните впечатления и да работим върху тях вътрешно, да размишляваме върху тях. Забележете разликата, която съществува между изживяванията на Сетивната душа и онези на Интелектуалната или Разсъдъчна душа. Сетивната душа има изживявания само докато човек е отдаден на външния свят; тя получава впечатленията от външния свят. Но ако за известно време в будния живот той не обръща внимание на настоящите впечатления на външния свят, ако размишлява върху тях и оставя чувствата на удоволствие, болка и т.н. просто да отекват в него, тогава той е отдаден на своята Разсъдъчна душа. В сравнение със Сетивната душа тя има много по-голяма независимост. Има влияния, които позволяват на човека през време на будния живот не просто да стои втрещен в гоблена на сетивния свят, а да отклонява вниманието си от всичко там, да формира мисли, чрез което съчетава външни впечатления в ума си, и които му позволява да направи

себе си независим от влиянията на външния свят. Това са влиянията на "Меркурий".

Влиянието на Меркурий работи през деня върху човешката Интелектуална или Разсъдъчна душа, точно както влиянието на Юпитер работи върху нея по време на съня нощем. Вие ще забележите, че има определено съответствие между влиянията на "Меркурий" и на "Юпитер". В случая на обикновения човек днес Юпитеровите влияния проникват в душевния му живот като сънища-картини. Съответните влияния през будния живот, влиянията на Меркурий, работят в мисълта на човека, в неговите вътрешни, разсъдъчни изживявания. Когато влиянията на Юпитер работят в сънищата на човека, той не знае откъде идват изживяванията му; в будно съзнание обаче, когато работят влиянията на Меркурий, той знае източника им. И в двата случая в душата са изобразени вътрешни процеси. Такова е съответствието между влиянията на Юпитер и онези на Меркурий.

В будния дневен живот има също и влияния, работещи върху Съзнателната душа. Каква е разликата между Сетивната душа, Интелектуалната или Разсъдъчна душа и Съзнателната душа? Сетивната душа действа, когато само се вираме в нещата от външния свят. Ако отклоним вниманието си за известно време от впечатленията на този външен свят и работим върху тях вътрешно, тогава ние сме отдадени на Разсъдъчната душа. А ако сега вземем онова, което е било изработено в мисълта, обърнем се отново към външния свят и се свържем с него преминавайки към дела, тогава ние сме отдадени на Съзнателната душа. Например: Докато просто гледам тези цветя пред мен и моите чувства са изместени от чистата белота на розата, аз съм отдаден на моята Сетивна душа. Ако обаче отклоня погледа си и вече не виждам цветята, а само мисля за тях, тогава съм отдаден на моята Интелектуална или Разсъдъчна душа. Аз работя мислено върху впечатленията, които съм получил. Ако сега си кажа, че понеже цветята са ми доставили удоволствие, аз ще зарадвам някой друг като му ги подаря, и след това ги откъсна за да му ги дам, аз извършвам действие; преминавам от областта на Разсъдъчната душа в тази на Съзнателната душа и се свързвам отново с външния свят. Тук е една трета сила, която действа в човека и му позволява не само да обработва мислено впечатленията на външния свят, а и да свърже себе си отново с този свят.

Ще забележите, че отново има съответствие между дейността на Съзнателната душа в будно състояние и в съня. Вие чухте, че когато това влияние е упражнено в съня, човек става сомнамбул; той говори и действа на сън. В будно състояние обаче той действа съзнателно. Нощем в сомнамбулството той е тласкан от силата на тъмния "Сатурн". Влия-

нието, което през будния живот работи върху човешката Съзнателна душа по такъв начин, че може да бъде достигната независимост в условията на обикновения живот, в Духовната Наука е наречено силата на "Луната". Тук отново ви моля да забравите всички мисловни картини, които досега сте свързвали с тази дума. След малко ще разберете основанията за тези наименования.

Така открихме, че човешката душа в будния живот и в съня има три различни члена, че е предмет на три различни влияния. През нощта, когато човек е в духовния свят, той е подложен на силите, обозначени в Духовната Наука като сили на "Марс", "Юпитер" и "Сатурн"; неговият троичен душевен живот през деня е предаден на силите, обозначени като сили на "Венера", "Меркурий" и "Луна".

Този е ходът, преминаван от човека за 24-те часа на деня и нощта. А сега ще помислим за редица явления, принадлежащи на съвсем различна област, но които поради определени причини могат да бъдат изследвани във връзка с казаното. Тези причини ще се изяснят в хода на лекциите. Моля запомнете, че много неща, казани в началото на този курс, ще бъдат обяснени едва на по-късен етап.

Всички вие сте запознати с идеите, поддържани от съвременната астрономическа наука за движението на Земята около Слънцето и също за движението на другите планети, принадлежащи на Слънчевата система. Казаното в трактати от обичайния вид представлява, в кръгозора на Духовната Наука, само най-елементарното начало. За Духовната Наука случващото се във физическия свят е символ, външна картина на вътрешни духовни процеси, и онова което сме свикнали да научаваме за нашата планетарна система от елементарната астрономия може да се сравни, спрямо лежащото в основата му, с наученото от едно дете за движението на часовника. Ние му обясняваме за какво са 12-те общоприети цифри и какво означава въртенето на двете стрелки - едната бавна, а другата по-бърза. Детето евентуално ще може да ни каже от позицията на двете стрелки кога, да речем, часът е девет и половина. Но това не би означавало много. Детето трябва да научи още много, например, да свърже движението на стрелките с онова, което се случва в света. Когато часовата стрелка застане на 6, а минутната стрелка на 12, то трябва да знае кое време на деня изразява това - а именно, че в определено годишно време, ако е ранна утрин, тогава ще изгрява Слънцето. То трябва да научи да свързва показването на циферблата на часовника с обстоятелствата в света и да счита онова, което часовника изразява, за една тяхна картина.

Като деца са ни казвали, че Слънцето е в центъра на Слънчевата система, и че планетите се въртят около него - първо планетата наричана

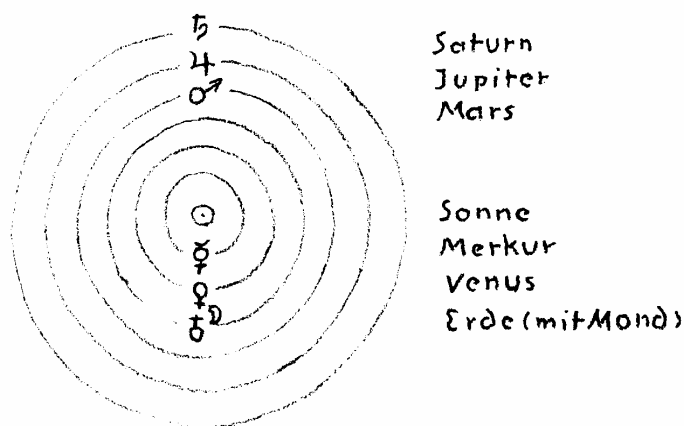
днес Меркурий, после планетата наричана Венера, след това Земята плус Луната, а после Марс, Юпитер и Сатурн. Астрономическите небесни карти ни показват къде се намират Марс, Юпитер или Сатурн в определени месеци на годината. Когато сме се научили да разпознаваме относителните позиции на планетите в определени годишни времена, ние сме научили толкова за небесата, колкото едно дете е научило за часовника, когато от позицията на стрелките може да казва, че часът е шест и половина.

Но след това можем да продължим за да научим нещо друго. Точно както едно дете се учи да разпознава какви обстоятелства се посочват от позицията на стрелките на часовника, ние можем да се научим да разпознаваме макрокосмическите сили, пронизващи невидимо пространството, зад един голям космически часовник. Тогава осъзнаваме, че нашата Слънчева система, с планетите в техните различни положения и взаимоотношения, изразява определени макрокосмически сили. От този часовник на нашата планетарна система ние можем да преминем към съзерцание на великите духовни отношения. Позицията на всяка планета ще стане израз на нещо скрито отзад и ние ще можем да кажем, че има причини за различните отношения в които, например, Венера стои спрямо Юпитер и т.н. Има действителни причини да кажем, че тези положения са причинени от божествено-духовни Сили, точно както има причини да кажем, че космическият часовник е конструиран според определен план. Идеята за планетарните движения в Слънчевата система тогава става изпълнена със значение. В противен случай космическият часовник би изглеждал конструиран случайно. Планетарната система става за нас един вид космически часовник, средство за изразяване на онова, което лежи зад небесните тела и движенията им в Слънчевата система.

Нека най-напред разгледаме самия този космически часовник. Идеята за планетарна система, оформила сама себе си, е лесна за отхвърляне. В училище на всички ви е било казвано за образуването на планетарната система. Фактически ви е било казано, че една гигантска мъглявина във Вселената някога започнала да се върти и после Слънцето, с планетите около него, били оформени от процеси на отделяне от самата мъглявина. Това вероятно ви е било демонстрирано с един опит. Лесно е да се върти капка олио по повърхността на вода в една чаша. Мънички капчици се отделят и се въртят около една по-голяма капка, която остава в центъра. Учителят ще изтъкне, че това представя в малък мащаб образуването на планетарната система и никой няма да го оспори. Но един остроумен ученик може да каже на учителя: "Вие сте забравили нещо, което при други обстоятелства може да е подходящо да се забрави, но

не и в този случай. Вие сте забравили своята собствена роля в опита, защото вие сте онзи, който върти капката олио!" Заради логиката най-важният фактор от всички не трябва да се забравя. Би трябвало поне да се допусне, че една колосална сила в космическото пространство е създавала цялата Слънчева система чрез въртене. Опитът сам по себе си насочва към факта, че трябва да има нещо зад онова, което се върти; насочва към съществуването на сили, причиняващи движението, възприемаемо за окото. По същия начин има енергии и Сили зад великото космическо устройство на нашата Слънчева система.

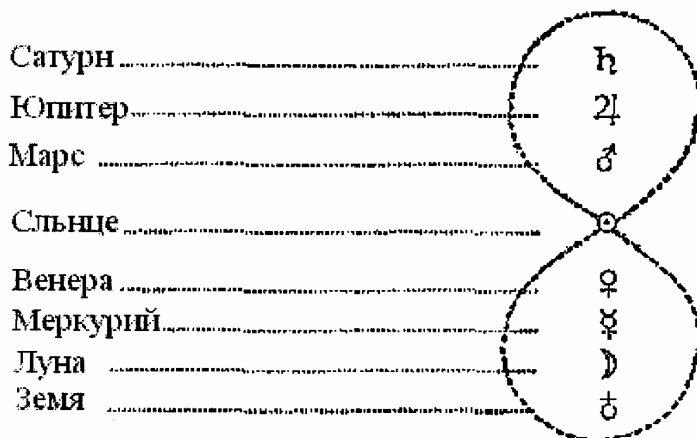
А сега ще помислим за външния аспект на нашата Слънчева система (виж диаграмата). Земята се върти около Слънцето в центъра. Ще пропусна подробностите. В определено време на годината Земята стои в

една точка, а в друго време някъде другаде. Луната се върти около Земята, а планетите обикновено наричани Меркурий и Венера са по-близо до Слънцето и се въртят около него. Подчертавам, че в течение на времето се е получила промяна в имената на тези две планети. Планетата, днес наричана Меркурий, по-рано беше наричана Венера, а планетата, днес наричана Венера, преди беше наричана Меркурий. Венера (някога Меркурий) е по-близо до Слънцето от планетата, сега наричана Меркурий (някога Венера). След това, по-нататък от Земята, диаграмата показва Марс, Юпитер и Сатурн, въртящи се около Слънцето. Относителните положения не са точно верни, но това няма значение тук. За днес ще оставим другите планети вън от разглеждане.

Нека допуснем, че както се върти, Земята идва в положение между Марс и Слънцето. Много рядко случаят ще бъде такъв, но ще приемем за момент, че е така. Тогава, в пространството между Земята и Слънце-

то ще бъдат планетите Меркурий и Венера, а от другата страна на Слънцето - Марс, Юпитер и Сатурн. Оставяйки настрана Земята, последователността ще бъде: Слънце, Венера, Меркурий, Луна от едната страна; Слънце, Марс, Юпитер, Сатурн от другата. Извитата линия (виж диаграмата), нарисувана около небесните тела, е лемниска (осморка), със Слънцето в центъра на извивката - тя е същата като онази, по-

сочваща кръга на будния и спящия живот на човека.

По този начин е възможно - въпреки че обикновено случаят не е такъв - планетите да бъдат подредени в Слънчевата система в ред, подобен на онзи, следван от човека в изпълнение на кръга на будността и съня. Вземайки момента на заспиване и онзи на събуждане като център, може да бъде посочен същият пространствен ред, както за всекидневния живот на човека.

Перспективата, разкриваща се тук, е на могъщи сили, лежащи в основата на реда на нашата планетарна система, направляващи великия космически часовник, както собственият ни живот се направлява в хода на 24 часа. Тогава няма да изглежда абсурдна мисълта, че в Макрокосмоса действат могъщи сили - сили аналогични на онези, водещи живота ни през деня и нощта. Като резултат на такива мисли в древната наука в употреба влязоха същите имена за силите на Вселената като онези за силите, работещи в живота ни. Силата, която в Макрокосмоса движи Марс около Слънцето, е подобна на онази, която ни праща да спим. Силата в Макрокосмоса, движеща Венера около Слънцето, е подобна на онази, която направлява Сетивната душа през деня. Отдалеченият Сатурн, със своето слабо влияние, изглежда да наподобява онези слаби сили, които работят, само в особени случаи, върху Съзнателната душа в хората, които са сомнамбули. А въртенето на Луната около Земята се

дължи на сила подобна на онази, която направлява съзнателните ни дела в будния живот. Пространствените разстояния означават нещо, което се изразява в определено отношение в нашия собствен регулиран от времето живот. Ще навлезем в тези неща по-дълбоко и днес въпросът е само в това да им обърнем внимание. Ако разсъдим, съвсем повърхностно, че Сатурн е най-отдалечената планета и съответно има най-слабо влияние върху нашата Земя, това може да се съпостави с факта, че силите на тъмния Сатурн имат едва слабо въздействие върху спящото човешко същество. И по същия начин силата, движеща Юпитер около Слънцето, може да бъде оприличена на онова, което прониква сравнително рядко в живота ни, а именно света на сънищата.

Така ние откриваме забележително съотношение между човешкия живот, Микрокосмоса, и силите работещи във великия космически часовник, движещи различните планети около Слънцето в Макрокосмоса.

Самата истина е, че светът е безкрайно по-сложен отколкото се предполага. Нашето човешко естество е разбираемо само ако държим сметка за неговото сходство с Макрокосмоса. Знаейки това, духовните изследователи във всички епохи са избирали съответстващи си наименования за Големия Свят и за Малкия Свят - последният бидейки привидно незначителния телесен човек, затворен в кожата.

Днес бях способен да дам само една бегла насока за съответствията между Микрокосмоса (човека) и Макрокосмоса (Слънчевата система). Но сега ще ви бъде ясно, че такива съотношения наистина съществуват. Сякаш съм загатнал отдалеч за Същества, чиито сили действат през пространството и регулират движенията на нашата планетарна система, точно както се регулират стрелките на един часовник във физическия свят. Ние имаме едва толкова, както ако сме хвърлили поглед към границата на областта, където можем да се надяваме, че духовните светове ще ни се разкрият. В следващите лекции ще се научим да разпознаваме не само планетите като стрелки на великия космически часовник, а също и действителни Същества, привели в движение цялата Слънчева система, водещи планетите около Слънцето и оказващи се сродни на онова, което става в самото човешко същество. И така ще стигнем до разбиране как човекът като Малък Свят, Микрокосмос, е роден от Големия Свят, от Макрокосмоса.

ТРЕТА ЛЕКЦИЯ

За да бъде предотвратено всяко възможно недоразумение, аз искам да подчертая, че целта на вчерашната лекция не беше да докаже нищо поспециално, а само да изтъкне, че определени наблюдения са довели духовните изследователи от минали времена до това да обозначат с по-

добни имена определени процеси и обекти в пространството и определени процеси и събития в нашите собствени дневни и нощни изживявания. Главната цел на лекцията бе да представи понятия, които ще са нужни в по-нататъшните ни изследвания. Лекциите, изнасяни в този цикъл, трябва да бъдат считани за едно цяло, и първите лекции са в най-широкия смисъл предназначени да сглобят идеите и понятията, нужни за познанието на духовните светове, което ще бъде предадено в следващите лекции. Днес също ще започнем от познати изживявания и постепенно ще преминем към по-отдалечени духовни сфери.

Ние чухме в предишните лекции, че по отношение на своето вътрешно същество, т.е. по отношение на своите астрално тяло и Аз, човекът живее по време на спящото състояние в духовен свят и при събуждане се завръща в своите физическо и етерно тяло. Ще бъде ясно на всеки, който наблюдава живота, че когато се случва този преход от спящото към будното състояние, има пълна промяна на изживяванията. Онова, което изживяваме в будното състояние, не означава действително възприемане или познание за двата члена на нашето същество, в които се спускаме при събуждането. Ние слизаем в своите физически и етерни тела, но отвътре нямаме опитност за тях.

Какво знае човек в своя обикновен живот за аспектите, представени от физическото и етерното му тяло, когато те са гледани отвътре? Съществената особеност на изживяването в будно състояние е, че ние гледаме собственото си същество във физически свят отвън, а не отвътре. Ние гледаме своето физическо тяло отвън със същите очи, с които гледаме и останалия свят. През будния живот ние никога не съзерцаваме своето собствено същество отвътре, а винаги отвън. Ние всъщност се учим да познаваме себе си като хора само отвън, разглеждайки себе си като същества на сетивния свят.

Има, разбира се, действително състояние на преход от спящия към будния живот. Как тогава щяха да стоят нещата, ако бяхме наистина способни, при слизане в своите физически и етерни тела, да съзерцаваме себе си отвътре? Ние щяхме да видим нещо съвсем различно от онова, което виждаме по обичайния начин: ние щяхме да познаем интимните изживявания, търсени от мистика. Мистикът се стреми да отклони изцяло своето внимание от външния свят, да изключи впечатленията, нахлуващи в неговите очи и други сетива и да проникне в своето най-вътрешно същество. Но оставяйки настрана опитности от този род, ние можем да кажем, че в ежедневието живот сме защитени от гледката на своето вътрешно същество, понеже в момента на събуждането погледът ни бива отклонен към външния свят около нас, към гоблена представен ни от сетивата - гобленът, от който физическото ни тяло, когато

е наблюдавано през будния живот, е една част. Така в будно състояние възможността за наблюдаване на себе си отвътре ни се изплъзва. Като че ли несъзнателно сме били преведени през поток: докато спим ние сме от тази страна на потока, когато сме будни, сме на отсрещната страна. Ако бяхме способни да възприемаме нещо от "тази страна", ние щяхме да можем да възприемаме своя Аз и своето астрално тяло, както възприемаме външни предмети в будния живот; но ние отново сме предпазени от възприемане на собствената си същност в съня, тъй като в момента на заспиването способността за възприемане спира и съзнанието бива заличено.

Така между нашия вътрешен и външен свят е начертана определена граница, граница която можем да пресечем само в миговете на заспиване и събуждане. Но ние никога не можем да пресечем тази граница без да бъдем лишени от нещо.

Когато пресичаме тази граница при заспиването, съзнанието спира и ние не можем да виждаме духовния свят. При събуждане, съзнанието ни веднага бива отклонено към външния свят и ние сме неспособни да възприемем духовната реалност, лежаща в основата на собственото ни същество. Границата, която пресичаме, границата която причинява това духовният свят да бъде затъмнен в момента на събуждането, е нещо, което се вмъква между нашата сетивна душа и нашето физическо и етерно тяло. Воалът, който покрива тези два члена при събуждане, воалът който ни спира да видим духовната реалност скрита зад тях, е сетивното тяло, което ни позволява да виждаме гоблена, представен от външния свят. В момента на събуждането сетивното тяло е изцяло заето с външния свят на сетивата и ние не можем да погледнем в своето собствено същество. Това тяло, следователно, представлява една граница между нашия живот на вътрешни изживявания и онова, което духовно лежи в основата на света на сетивата.

Ние ще осъзнаем, че това е необходимо, защото онова, което човек би видял ако прекоси този поток съзнателно, е нещо, което трябва да бъде скрито от него в хода на неговия нормален живот, защото той не може да го понесе; той трябва да бъде подготвен за изживяването. Мистичното развитие всъщност не се състои в проникване насила във вътрешния свят на физическото и етерното тяло, а първо в това някой да се направи годен за изживяването, и да се премине през него съзнателно. Какво би се случило на човек, ако се спусне неподготвен в своето собствено вътрешно същество? При събуждане, вместо да вижда един външен свят, той би навлязъл в своя собствен вътрешен свят, в онзи свят, който духовно лежи в основата на неговото физическо и етерно тяло. В душата си той би изпитал чувство с огромна сила, което му е познато в

обикновения живот само в много смътна и отслабена форма. Ето това би сполетяло човек, ако той беше способен, при ставане от сън, да се спусне в собственото си вътрешно същество. Една аналогия - без да се опитваме да докажем каквото и да било - ще ви помогне да придобиете идея за това чувство.

В човека го има онова, наричано чувство на срам, същината на което е в това, че в своята душа той иска да отклони вниманието на другите от нещото или от способността, от която се срамува. Това чувство на срам във връзка с нещо, което той не иска да се разкрие, е бегла насока за чувството, което може да се усили до непреодолима мощ, ако той погледнеше в собственото си вътрешно същество. Това чувство би завладяло душата с такава сила, че щеше да изглежда разпръснато върху всичко срещано във външния свят; човекът щеше да бъде подложен на изживяване, сравнимо с това да бъдеш погълнат от огън. Такъв щеше да бъде ефектът, причинен от това чувство на срам.

Защо би го имало този ефект? Защото в същия момент човекът би станал съзнателен за съвършенството на своето физическо и етерно тяло, сравнени с онова, което е той като душевно същество. Възможно е също да формираме идея за това чрез обикновено разсъждение. Всеки, който с помощта на физическата наука направи чисто външно изследване на удивителната структура на човешкото сърце или мозък, или на всяка отделна част на човешкия скелет, ще може да почувства колко безкрайно мъдри и съвършени са подредбата и устройството на физическото тяло. Вземайки една отделна кост, например бедрената кост, която съчетава най-голям носещ капацитет с най-малък разход на усилие, или чрез съзерцаване на удивителното устройство на сърцето или на мозъка, е възможно да имаме слабо понятие за онова, което би изживял някой, ако видеше мъдростта, от която е било породено това устройство, и ако после сравнеше с него това, което е човекът като душевно същество по отношение на страстите и желанията! През целия си живот той е зает със съсипване на този чудесен физически организъм, поддавайки се на своите желания, подтици, страсти и различни форми на наслада. Навсякъде в живота може да се наблюдава дейност, разрушителна за чудесната структура на човешкото сърце или мозък. Всичко това би дошло живо пред душата на човека, ако той се спуснеше съзнателно във физическото и етерното си тяло. А несъвършенството на душата, сравнено с перфектната структура на обвивките, би имало непреодолимо парализиращ ефект върху него, ако той можеше да сравни онова, което е в душата му, с онова, което мъдрото ръководство на Вселената е направило от неговото физическо и етерно тяло. Следователно той е защитен от спускане в тях съзнателно и е отклонен, при

събуждане, към гоблена на сетивния свят разгърнат около него; той не може да погледне в своето най-вътрешно същество.

Именно сравнението на душата с онова, което тя би възприела ако имаше поглед за лежащото духовно в основата на физическото и етерното тяло, би предизвикало силното чувство на срам; подготовка за това се прави предварително чрез всички изживявания, претърпени от мистика, преди той да стане способен на проникване в своето най-вътрешно същество. Да осъзнае за себе си несъвършенството на душата, да осъзнае, че душата му е слаба, нищожна и има още да извърви безкрайно дълъг път, е свързано с това да събуди чувство на смирение и копнеж за съвършенство, и тези качества го подготвят да понесе сравнението с безкрайно мъдрата структура, в която той прониква при събуждане. В противен случай той би бил погълнат от срам като от огън.

Мистикът подготвя себе си, концентрирайки се върху следната мисъл: "Когато видя какво съм аз и го сравня с онова, което мъдрото ръководство на Вселената е направило от мен, срамът който чувствам е като поглъщащ огън." Това чувство поражда външно изблика на срам. Това чувство би се усилило до такава степен, че би станало като обгарящ огън в душата, ако мистикът няма силата да си каже: "Да, аз се чувствам крайно нищожен в сравнение с онова, което мога да стана, но ще се опитам да развия силата, която ще ме направи способен да разбере какво мъдростта на Вселената е изградила в моята телесна природа и да направя себе си духовно достоен за него." Мистикът е каран да разбере от своя духовен учител, че трябва да има безгранично смирение. На него може да се каже: Погледни едно растение. Растението има корени в почвата. Почвата предоставя на растението едно царство, по-низше от самото него, но без което то не може да съществува. Растението може да се поклони на минералното царство, казвайки: Аз дължа своето съществуване на това низше царство, от което съм израсло. Животното също дължи своето съществуване на растителното царство, и ако съзнаваше своето място в света, то щеше в смирение да признае своята задълженост към низшето царство. А човекът, достигнал определена висота, би казал: Аз не бих могъл да постигна тази степен, ако не се беше развило съответно всичко под мен.

Когато човек развива такива чувства в своята душа, до него стига осъзнаването, че той има разум не само за да гледа нагоре, а и за да гледа надолу с благодарност към царствата под него. Тогава душата се изпълва с това чувство на смирение и осъзнава колко безкрайно дълъг е пътят, водещ към съвършенство. Такова е обучението в истинско смирение.

Описаното по-горе не може, разбира се, да бъде изчерпано чрез понятия и идеи; ако случаят беше такъв, мистикът скоро щеше да го овладее. То трябва да се изживее и само онзи, който изживява такива чувства отново и отново, може да напои душата си с отношението и настроението, необходими на мистика.

След това, на второ място, бъдещият мистик трябва да развие друго чувство, което го прави способен да издържи всякакви пречки, които може да лежат по неговия път, докато се стреми към съвършенство. Той трябва да развие чувство на резигнация по отношение на всякакви изпитания, които ще трябва да издържи, за да достигне определена степен на развитие. Само доказвайки себе си като победил болката и страданието за дълъг, дълъг период от време той може да развие твърдите сили, нужни на душата му за да превъзмогне неизбежното чувство на малоценност пред лицето на онова, което мъдрият световен ред е обединил в етерното и физическото тяло. Душата трябва да си казва отново и отново: "Каквито и болки и страдания да ме чакат още, аз няма да трепна; защото ако исках да изживявам само онова, което носи радост, аз никога не бих развил силата, на която всъщност е способна моята душа." Сила се развива само чрез преодоляване на препятствията, не просто чрез подчиняване на условията такива, каквито са. Силите на душата могат да бъдат закалени само когато човек е готов да понесе болка и страдание с резигнация. Тази сила трябва да се развие в душата на мистика, ако той иска да стане способен да се спусне в своето вътрешно същество.

Нека никой не си въобразява, че Духовната Наука изисква един човек, живеещ в обичайния всекидневен живот, да премине през такива изживявания, защото те са отвъд силите му. Описаното тук е просто разказ за онова, което онези, доброволно впускащи се в такива изживявания, могат да направят от душата си, т.е. могат да направят душата си способна на проникване в своето собствено вътрешно същество. В хода на нормалния живот обаче, сетивното тяло лежи между онова, което за мистика е възможно да се изживее вътрешно, и онова, което се изживява в действителност във външния свят. Това е, което защитава човек от спускане в неговата собствена вътрешна същност без подготовка и от обхващане от чувство на срам. В нормалния ход на живота човек не може да изживее онова, което по този начин е прикрито от него от сетивното тяло, защото там той вече е достигнал границата на духовния свят. Един духовен изследовател, опитващ се да проучи вътрешното естество на човека, трябва да премине тази граница; той трябва да пресеке потока, отклоняващ нормалното човешко съзнание от вътрешния към външния свят. Това нормално съзнание, докато не е достатъчно

узряло, е предпазено от проникване във вътрешната същност на човека, предпазено от това да бъде погълнато в огъня на срама. Човек не може да види Силата, която го предпазва от това изживяване всяка сутрин при събуждане. Тази Сила е първото духовно Същество, срещано от онзи, който се кани да премине в духовния свят. Той трябва да премине това Същество, което го предпазва от това да бъде обхванат от вътрешното чувство на срам; той трябва да премине това Същество, отклоняващо неговия насочен навътре поглед към външния свят, към гоблена на сетивните явления. Нормалното съзнание усеща въздействието на това Същество, но човек не може да го види. То е първото Същество, което трябва да бъде преминато от онзи, който желае да проникне в духовния свят. Това духовно Същество, което всяка сутрин се изправя пред човека и го защитава, докато е още неузрял за поглед в своята собствена вътрешна същност, е наричано в Духовната Наука Малкият Пазач на Прага. Пътят към духовния свят минава покрай това Същество.

По този начин съзнанието ни бе насочено към границата, където можем смътно да предскажем съществуването на Съществото, познато на духовния изследовател като Малкия Пазач на Прага. Тук вече се съдържа указание, че в будния живот ние изобщо не виждаме своето истинско същество. И ако наречем собственото си същество Микрокосмос, ние трябва да добавим, че никога не виждаме Микрокосмоса в неговата чиста, духовна форма, а само онази част, която нашето собствено същество разкрива в нормално състояние. Точно както когато човек гледа в огледало, той вижда един образ, картина, а не себе си, така и в будно съзнание ние не виждаме самия Микрокосмос, а негов отразен образ. Ние виждаме Микрокосмоса в неговия огледален образ.

Виждаме ли някога Макрокосмоса в неговата реалност? Ние отново трябва да започнем от познати изживявания, оставяйки настрана за момент онова, на което бива подложен човек в течение на 24-те часа на денонощието. Ще помислим за наистина най-простите изживявания, които идват до човека във външния свят на сетивата. В този свят той възприема редуване на ден и нощ - как Слънцето изгрива на сутринта и залязва вечерта; възприема как слънчевата светлина осветява всички предмети около него. Какво тогава е онова, което човек вижда от изгрев до залез? Принципно казано, той изобщо не вижда самите предмети, а слънчевата светлина, която те отразяват. В тъмното ние не можем да видим един предмет без осветяване. Нека вземем окото като представител на другите сетива. Онова, което виждаме през деня, в действителност са отразените лъчи на Слънцето. Ето как стоят нещата от сутрин до вечер. Но човек има само много несъвършено усещане за при-

чината, която му позволява изобщо да вижда предмети във външния свят. Ако погледнем Слънцето директно, нашите очи биват заслепени. Самата причина, на която дължим способността за възприемане на външния сетивен свят, ни заслепява. Така през деня със Слънцето отвън нещата са същите, както при събуждане с нашата собствена вътрешна същност. Силите вътре в нас самите ни позволяват да живеем и да възприемаме външния свят, но вниманието ни е отклонено от собственото ни вътрешно същество към външния свят. Същото е със Слънцето; то ни позволява да възприемаме предметите, но ни заслепява, когато се опитаме да го погледнем. През деня ние не можем да възприемем нищо, свързано със Слънцето. Ние виждаме онова, което Земята ни разкрива в отразената слънчева светлина.

Нашата слънчева система се състои не само от Слънцето, а също и от планетите. Денем гледката за тях ни е отказана; Слънцето заслепява погледа ни не само за себе си, но и за планетите. Ние гледаме в пространството знаейки, че макар че планетите са там, те не се поддават на нашето наблюдение. Точно както денем ние сме предпазени от гледане на собствената си вътрешна същност, а нощем погледът за духовния свят ни е отказан в обикновения сън, така през деня, когато взорът ни е отправен навън, причините за сетивните ни възприятия са скрити от нас. Онова, което лежи зад Слънцето и го свързва с другите тела, принадлежащи на Слънчевата система, със Съществата, чиито външни проявления наричаме Меркурий, Венера, Марс, Юпитер и т.н. - всяко живо взаимодействие между Слънцето и тези небесни тела е скрито за нас през деня. Онова, което възприемаме, е външният ефект на слънчевата светлина. Когато сравним това състояние със състоянието, в което съществува светът около нас през нощта, от залез до изгрев, ние можем да възприемем по определен начин онова, което принадлежи на нашата Слънчева система. Ние можем да погледнем нагоре към звездните небеса и сред другите звезди да видим планетите, когато са видими; но докато можем да ги видим в нощното небе, самото Слънце не е видимо. Следователно трябва да кажем, че онова, което през деня прави сетивния свят видим за нас, през нощта отнема от нас възможността да го виждаме. Нощем целият сетивен свят е невидим.

Възможно ли е да открием, във връзка с нощното състояние, нещо аналогично на състоянието на мистика, когато той се спуска в своя собствен вътрешен свят? В съвременната епоха има малко съзнание за това аналогично състояние, но има нещо от този род. То се състои във факта, че като мистик човек развива определени качества на смирение и резигнация и също други чувства, естеството на които можем да схванем, обрисувайки най-простото от тях. Човек има тези чувства в нор-

малния живот в слаба форма, като чувството на срам, но въпреки всичко ги има. Чрез страхотно усилване на тези чувства той се подготвя нощем да има опитности, които изцяло се различават от онези на нормалното съзнание.

Всички знаем, че нашите чувства напролет са различни от онези, които имаме наесен. Когато пъпките се пукат напролет и обещаваат красотата на лятото, чувството на една здрава душа няма да бъде същото, каквото е наесен; с приближаването на лятото ние чувстваме пробуждането на надеждата. Чувството е едва слабо развито в обикновения, нормален човек, но въпреки това го има. Към есента настроението на надежда и пробуждане, свързано с пролетта, ще се превърне в такова на тъга, на меланхолия; когато виждаме листата да падат, когато виждаме пусти, приличащи на скелет клони вместо светлите цъфтящи храсти на лятото, душите ни се пропиват с меланхолия; в сърцата ни има тъга. В хода на годината, ако се движим в крак с явленията на външната природа, ние можем да изживеем един кръговрат в своя душевен живот. Но както тези чувства са смътни и слаби в нормалния живот, човешката чувствителност за преобразуванията, които се случват от пролетта към лятото и есента, и от есента към зимата, е едва слаба.

Някога - и така е още и днес - един ученик на духовно познание, който поема по пътя, противоположен на онзи на мистика, беше обучаван в такива чувства; за разлика от спускането на мистика в неговото собствено вътрешно същество, той бе обучаван да живее с кръговрата на външната природа. Той се учеше да чувства с голяма сила, вече не смътно както в обикновения живот, пробуждането на природата и напъпването на растителността напролет; тогава, когато беше способен да се предаде изцяло на това изживяване, чувството на изгряваща надежда напролет през лятото ставаше такова на радостна екзалтация. Той бе обучаван да има това изживяване на екзалтация. И отново, когато човек бе толкова напреднал, че да изживее в пълна себе-забрана меланхолията на есента, той можеше да премине към изживяване на чувство за зимата, усилено в чувство за смърт на цялата природа в средата на зимата.

Такива бяха чувствата, пробуждани в учениците, преминали обучение в старите Северни Мистерии, от които само външната страна е още позната и то само като традиция. Учениците бяха обучавани по специални методи да съпровождат в своя собствен живот на чувствата кръговрата на природата през цялата година. Всички изживявания, които идваха до тези ученици, например в нощта на лятното слънцестоене, бяха указания за кресчендото на надеждата към екзалтацията, споделени с природата. Празникът в нощта на лятното слънцестоене бе предназна-

чен да изобрази усилването на чувството на пробуждане напролет до това на радостна екзалтация в преизобилния живот на лятото. А на зимното слънцестоене ученикът се учеше да изживява - като безкрайно усилено чувство за есен - залеза и смъртта на природата.

Такива чувства трудно могат да бъдат изпитани с такава сила от днешния човек. Като резултат на развитието на неговия умствен живот през последните столетия, днешният човек е станал неспособен да изпита силните, непреодолими изживявания, които най-добрите представители на първоначалните обитатели на Средна, Северна и Западна Европа бяха способни да понесат.

Подложени на такова обучение, онези ученици, усилили по този начин своите вътрешни изживявания, се оказваха притежатели на определена способност - колкото и странно да звучи това - да виждат през материята, точно както мистикът е способен да прониква в собствената си вътрешна същност. Те можеха да виждат не само повърхността на предметите, но можеха да виждат през предметите и, преди всичко, през Земята.

Това изживяване бе наричано в древните Мистерии виждане на Слънцето в полунощ. Слънцето може да бъде видяно в своето най-голямо великолепие и слава само по времето на зимното слънцестоене, когато целият външен сетивен свят е, така да се каже, умрял. Учениците на Мистерииите развиваха способността да виждат Слънцето вече не като заслепящата сила, която е то през деня, а с целия му заслепящ блясък отстранен. Те виждаха Слънцето не като физическа, а като духовна реалност, и виждаха Слънчевия Дух. Физическият ефект на заслепяване бе затъмнен от земната субстанция, понеже тя бе станала прозрачна и позволяваше да преминат само на духовните сили на Слънцето. Но нещо друго от огромно значение бе свързано с това виждане на Слънцето. Фактът, за който вчера бе дадено само едно абстрактно указание, тогава се разкриваше в цялата си истина, а именно, че има живо взаимодействие между планетите и Слънцето, тъй като постоянно текат потоци напред-назад - от планетите към Слънцето и от Слънцето към планетите. Духовно се разкриваше нещо, което може да се сравни с кръвообращението в човешкото тяло. Както кръвта тече в жива циркулация от сърцето към органите и от органите отново обратно към сърцето, така и Слънцето се разкриваше като центърът на живи духовни потоци, течащи напред-назад между Слънцето и планетите. Слънчевата система се разкрива като духовна система на живи реалности, външно проявление на които е не повече от символ. Всичко, проявявано от отделните планети, насочва към великата духовна опитност, описана

току-що, както един часовник посочва времето на явленията във външния живот.

Всичко онова, което човек се учи да изживява чрез усилване на своята чувствителност, се отдръпва, както духовният аспект на пространството, от обичайния поглед за деня. То също е скрито и от спектакъла, представян нощем. Защото какво вижда човек през нощта със своите обичайни способности, когато вдигне поглед към небесата? Той вижда само външната страна, точно както вижда външната страна на своето собствено вътрешно същество. Звездното небе, което виждаме, е тялото на духовна реалност, лежаща зад него. Чудесната гледка на звездното небе нощем не е нищо друго, освен физическото тяло на Космическия Дух, проявяващ се чрез това тяло в неговото движение и в неговите външни въздействия. Още веднъж за обикновеното човешко съзнание е дръпнат воал върху всичко, което човек би съзрял, ако беше способен духовно да вижда през гледката, представена му в пространството. Точно както в обикновения живот сме защитени от виждане на своята собствена вътрешна същност, ние също сме защитени и от виждане на духа, лежащ в основата на външния, материален свят; воалът на сетивния свят е разгърнат върху скритата духовната реалност. Защо това трябва да бъде така?

Ако някой имаше директно виждане на духовния Макрокосмос без описаната подготовка - това е противоположният процес на онзи, преминаван от мистика - през него би преминало чувство на най-ужасяващо объркване, защото явленията са така могъщи и вдъхващи страхопочитание, че понятията, развивани в обикновения живот, щяха да бъдат напълно неспособни да му позволят да понесе тази крайно объркваща гледка. Той щеше да бъде победен от огромно усилване на страха, който в противен случай познава само в слаба форма. Точно както човек би бил обхванат от срам, ако без подготовка проникнеше в своето собствено вътрешно същество, така той би бил задушен от страх, ако още неподготвен се изправеше пред явлението на външния свят; той би се чувствал като че ли е бил отведен в лабиринт. Само когато душата се е подготвила чрез идеи и мисли, които водят отвъд областта на обикновените изживявания, тя може да се подготви да понесе объркващата гледка.

Умственият живот на човека днес прави невъзможно за него да претърпи онова, което едно време можеше да бъде изпитано от индивидуалности, принадлежащи на първоначалното население на Северна и Западна Европа чрез засилване на чувството за пролет и есен. Интелектуалността не беше по никакъв начин ръководна в онези времена, каквато е днес. Човешкото мислене е крайно различно от онова, което бе в

онези стари дни, когато бе далеч по-малко развито. Но с постепенната еволюция на интелектуалността бе загубена способността за това изживяване на природата. Обаче за човек е възможно да я има косвено, като в отражение, когато тези чувства могат да бъдат запалени не от едно действително изживяване на събитията във външната природа, а от изложения и описания за духовните аспекти на Макрокосмоса.

В настоящето, следователно, е необходимо описанията да се дават като онези, съдържащи се например в книгата "Въведение в тайната наука", която току-що бе публикувана. Казвам това без самохвалство, просто защото обстоятелствата го налагат. Тези описания са на реалности, които не могат да бъдат външно възприемани, които духовно лежат в основата на света и могат да бъдат видяни от онзи, преминал нужната подготовка. Нека предположим, че такава книга не е четена по начина, по който книги от друг род се четат днес, а че се чете - както би трябвало да бъде - по такъв начин, че понятията и идеите, които тя представя в проста форма, да предизвикат у читателя чувства, изживени с най-голяма сила. Такива изживявания тогава са подобни на онези, предизвиквани в старите Северни Мистерии.

Книгата дава, например, изложение на ранните въплъщения на Земята, и ако се чете с вътрешно съучастие, може да се разпознае разлика в стила на описанията на условията на Стария Сатурн, Старото Слънце и Старата Луна. Оставяйки казаното там за Стария Сатурн да работи върху нас, ние трябва да породим чувство, съответстващо на настроението за пролет, а в описанието на Старото Слънце има нещо аналогично на чувството на екзалтация, изживявано някога в нощта на лятното слънцестоене. Описанието на еволюцията на Старата Луна може да предизвика настроение на есен, а целият стил на описанието на еволюцията на самата Земя ще породи настроение, подобно на онова, преобладаващо когато приближава времето на зимното слънцестоене. На точното място в описанието на Земната еволюция е дадено указание за централното изживяване, свързано с настроението на Коледа.

Днес това познание може да бъде дадено на мястото на изживяванията, които човек вече не е способен да има, защото сега се е издигнал от ранния живот в чувството към интелектуалността, към мисленето; затова чрез огледалото на мисленето трябва да се повлияе на чувствата, първоначално запалени от самата природа. Ето как трябва да бъдат съставени съчиненията, ако носят онова, което е целта на Духовната Наука да донесе, и настроенията, които те пораждат, трябва да бъдат в съзвучие с хода на годината. Теоретичните описания са напълно безсмислени, защото те просто водят към духовни теми, разглеждани точно така, както ако бяха рецепти в готварска книга!

Разликата между книгите на Духовната Наука и другите видове литература лежи не толкова във факта, че са описани необикновени неща, а главно в това как са представени нещата. От това ще осъзнаете, че съдържанието на Духовната Наука е извлечено от дълбоки извори, и че в съгласие с мисията на нашето време трябва чрез мислите да бъдат съживени определени чувства. Тогава ще разберете, че днес също е възможно да се намери нещо, което може отново да ни изведе от преобладаващото объркване.

Когато, воден от такива принципи, човек тръгва по пътя, водещ в лабиринта от събития в духовния Макрокосмос, това е нещо, което бе пророчески предсказано сред първоначалните народи на Северна Европа. Способностите, позволяващи им да четат великия ръкопис на природата, бяха още дейни в тези народи по времето, когато гърците вече бяха достигнали висока степен на интелектуалност. Мисията на гърците бе да подготвят онова, което днес ние трябва да доведем до още по-висока степен на развитие. Книга като "Тайната Наука" не можеше да бъде написана в дните на древна Гърция, но гръцката култура направи възможно по различен начин за онзи, който се впускаше в лабиринта на духовния Макрокосмос, да намери нишка, която да го води отново назад. Това е посочено в легендата за Тезей, който взел нишката на Ариадна със себе си в лабиринта. А сега, какво е нишката на Ариадна днес? Понятията и умствените изображения на свръхсетивния свят, които формиране в душите си! Това е духовното познание, направено достъпно за нас, за да можем да проникнем безопасно в Макрокосмоса. И така Духовната Наука, която преди всичко говори изключително на интелекта, може да бъде една нишка на Ариадна, помагаща ни да превъзмогнем объркването, което може да се получи, ако влизахме неподготвени в духовния свят на Макрокосмоса.

Така ние виждаме, че ако човек желае да намери духа, който е зад външния свят и го обхваща, той трябва да прекоси в пълно съзнание една област, за която в нормалния живот е несъзнателен; той трябва да прекоси съзнателно самия поток, който в ежедневието му отнема съзнанието. Ако след това той се остави да бъде повлиян от чувства, запалени от кръговрата на самата природа, или от понятия и идеи като споменатите по-горе, ако, накратко, постига истинско себе-развитие, той постепенно става способен на безстрашно приближаване към духовната Сила, която отначало е невидима. Точно както Вътрешният Пазач на Прага е невъзприемаем за обикновеното съзнание, така също е и този втори пазач, Големия Пазач на Прага, който стои пред духовния Макрокосмос. Той става все по-възприемаем за онзи, преминал нужната подготовка и проправя пътя му в духовния Макрокосмос. Той

трябва безстрашно и без изпадане в обърканост да премине това духовно Същество, което също ни показва колко сме нищожни, и че трябва да развием нови органи, ако се стремим да проникнем в Макрокосмоса. Ако някой доближеше този Голям Пазач на Прага съзнателно, но още неподготвен, щеше да бъде обхванат от страх и отчаяние.

Сега чухме как със своето нормално съзнание човек е затворен в границите, означени от две порти. На едната стои Малкият Пазач на Прага, на другата Големият Пазач на Прага. Едната порта води в човешкото вътрешно същество, в духа на Микрокосмоса; другата порта води в духа на Макрокосмоса. Но сега трябва да осъзнаем, че от същия този Макрокосмос идват духовните сили, изграждащи собственото ни същество. Откъде идва материалът за нашите физически и етерни тела? Всички сили, които се събират там и са така изпълнени с мъдрост, са наредени пред нас в Големия Свят, когато преминем Големия Пазач на Прага. Там сме изправени не само пред познание. И това е друг момент от значение. Досега говорех само за познанието, което може да бъде добието от човека, но то още не е станало вникване в действителните движения и сили на Макрокосмоса. Тялото не може да бъде изградено от данни; то трябва да бъде изградено жертвено. Веднъж преминали тайнственото Същество, което е Големият Пазач на Прага, ние влизаме в свят на непознати действия и сили. Най-напред, човек не знае нищо за тази област, защото отпред се разгръща воалът на сетивния свят. Но тези сили текат в нас, изградили нашите физически и етерни тела. Цялото това взаимодействие, взаимодействието между Големия Свят и Малкия Свят, между онова което е вътре и онова което е вън, скрито от воала на сетивния свят - всичко това е включено в объркващия лабиринт. Това е самият живот, в пълна реалност, в който навлизаме и който трябва след това да опишем.

Утре ще започнем хвърляйки бърз поглед на онова, което човек не може, и това е вярно, да възприеме в неговата същност, но което му се разкрива като активни действия, когато премине през единия или през другия портал, когато премине Големия или Малкия Пазач на Прага.

ЧЕТВЪРТА ЛЕКЦИЯ

Лекцията вчера завърши със загатване за двете граници, в които е затворено нормалното човешко съзнание, и днес ще започнем говорейки за областите, лежащи отвъд тези граници. Човек намира тези области когато, като резултат на вътрешно развитие, преминава Малкия или Големия Пазач на Прага.

Днес ще се опитаме да изясним какъв род изживявания идват до човека когато, след преминаване на Малкия Пазач на Прага, той се спуска

съзнателно в своето собствено вътрешно същество. Знаем, че в обикновения живот това слизване се случва всеки ден, и че в момента на събуждането за нас става невъзможно да възприемаме или да съзнаваме собственото си вътрешно същество. За да разберем това е необходимо да имаме ясно в предвид нещо, което в основата си е вътрешно свързано с цялото човешко развитие.

В течение на своя живот човек се развива от един етап към друг. Дори по време на живота между раждането и смъртта той претърпява развитие, което го води отвъд първоначалните етапи на живота, когато неговите умения и способности са почти без значение, към други, когато те са значително увеличени. Как протича това развитие в ежедневието? Сънят и будността играят съществена роля. Когато мислим за дневните изживявания, които човек има в своята младост във връзка с учението, и изобразим как тези изживявания се превръщат в способности, ние трябва да обърнем внимание на състоянието на сън, което единствено прави това превръщане възможно.

Всяка вечер при заспиване нашите души вземат със себе си нещо от дневния живот; онова, което вземаме със себе си - плода на нашите изживявания - по време на съня се преобразява по такъв начин, че се превръща в наши способности и възможности. Да вземем конкретен пример. Какви усилия сме били длъжни да правим ден след ден когато сме били млади, за да се научим да пишем! Но ние съвсем не съзнаваме тези минали изживявания, когато днес вземаме писалката за да дадем израз на своите мисли. Всички наши ранни усилия да оформяме буквите са се преобразували в способността за писане. Силата, преобразувала всички тези дневни изживявания в способността за писане, действително присъства в дълбините на душата, но може да действа само когато самите ние сме несъзнателни там.

От това можем да заключим, че в нашите души има нещо по-висше от целия ни съзнателен живот. Сили, по-висши от наличните в съзнателния ни живот, стават активни през съня; изживяванията се преобразуват в способности и душата става все по-зряла. Едно по-дълбоко същество работи вътре в нас върху по-нататъшното ни развитие; когато заспиваме, това същество получава дневните изживявания и ги преоформя, така че в по-късен период на живота те са на наше разположение под формата на способности.

Но ние извличаме от съня много повече, отколкото самите ние внасяме в него със своите съзнателни изживявания. През деня ние изразходваме сили, участвайки в случващото се около нас. Вечер чувстваме умора, защото тези сили за изчерпани, и през съня те се попълват отново; много сили се вливат в нас през нощта, различни от онези, които ние сме

придобили в резултат на своята дневна активност. Следователно живота ни през съня е източникът на безкраен брой сили, от които се нуждаем за будния живот.

Така ние се развиваме от етап на етап, но има определена граница на това развитие. Всеки път когато се събуждаме на сутринта, ние намираме същите физически и етерни тела и знаем, че принципно казано, ние можем да направим много малко със свои собствени сили, за да преобразуваме тези две тела или да ги развием на по-висока степен. Несъмнено, всеки с познание за живота осъзнава, че е възможно дори физическото тяло да бъде преобразено до определена степен. Ако наблюдаваме една личност, която за 10 години е посветила себе си на придобиването на по-дълбоко познание, което тя не оставя да бъде просто теория, а което е овладяло нейния вътрешен живот, тогава след тези 10 години ние можем да формираме идея за вътрешните метаморфози, които са се случили, сравнявайки нейната настояща с нейната предишна външност, и забелязвайки как придобитото познание е предизвикало промяна дори в нейните черти; развитието, протичащо в душата и, е спомогнало също за това да се оформи нейния телесен вид. Но това външно развитие е много ограничено, защото всяка сутрин ние сме изправени пред същите, в основата си, физически и етерни тела, притежавайки същите вродени способности както при раждането. Докато, говорейки относително, можем да направим много за да развием своите интелектуални, умствени или волеви сили, ние можем да преобразим своите външни обвивки, своите физически и етерни тела само до слаба степен. Въпреки това определени вътрешни сили трябва да работят през целия живот между раждането и смъртта, и тези сили трябва постоянно да бъдат възпламенявани, ако животът ще продължава. Ние виждаме в момента на смъртта какво става с физическото тяло, когато в него вече не работи етерното тяло. Физичните и химични сили, присъщи на физическото тяло, като такива се налагат от момента на смъртта нататък и го разтварят, разлагат го. Че това не може да се случи по време на живота се дължи на етерното тяло, което е истински борец срещу разпадането на физическото тяло. Във всеки един момент нашето физическо тяло би било готово да се разпадне, ако в него не се доставяха непрекъснато свежи сили от етерното тяло. Етерното или жизнено тяло на свой ред получава онова, от което се нуждае в това отношение от по-дълбоки вътрешни сили, от астралното тяло, което е носителят на щастие и скръб, на радост и тъга. Така съответното вътрешно тяло безспирно работи върху външното тяло. Външно видимата част от нас през цялото време се поддържа от вътрешни сили. Как астралното тяло работи върху етерното тяло, и етерното тяло върху физическото - това

е което човек би видял, ако можеше да се спусне съзнателно във физическото и етерното си тяло при събуждане; но той бива отклонен от това възприятие от външни предмети и събития.

Обаче, развивайки душата си до степен, която му позволява да изживее съзнателно момента на влизане в етерното и физическото тяло при събуждане, човек може да придобие определено познание за онова, което всъщност работи творчески върху неговото вътрешно същество по време на съня.

Ние ставаме съзнателни за движещите сили на нашата човечност, когато сме способни да спуснем в своето вътрешно същество. Какво трябва да направим, за да бъде това постигнато със съзнателно усещане? Трябва да подготвим себе си по такъв начин, че в момента на събуждане външните впечатления, предавани от очите, ушите и т.н. да не ни смущават, да не се налагат веднага върху нас. Ние трябва да научим себе си да можем да излезем от състоянието на съзнанието, преобладаващо през съня, по такъв начин, че да сме способни да отблъснем всички външни впечатления. Когато можем да направим това, ние преминаваме Малкия Пазач на Прага.

Какво е онова, което виждаме ако преминем портата, водеща в собственото ни вътрешно същество? Като истински мистици ние се учим да познаваме нещо, за което дотогава сме нямали и понятие. Описанията, давани в повечето теософски учебници за астралното, етерното и физическото тяло са много повече, ако се погледне от вътрешна гледна точка, от само приблизителните насочвания, макар че те могат да служат за указания. Истинското познание за тези тела, в които слизаме при събуждане, е възможно само като резултат на търпеливо и продължително доближаване от всеки ъгъл към великите истини на Битието. Днес ще се постареем да проникнем в тези тайни от една отделна страна.

Въпреки че човек не се нуждае от това да вижда външните сили, работещи върху него, той се учи инстинктивно да разпознава, че онова, което обикновено бива наричано "душа", е съвсем различно от сегашните идеи за нея. Той се учи да разбира, че човешката душа е наистина малка, но че тя може да бъде сравнена с нещо много голямо; а също и това, че индивидуалните способности, които душата може да притежава, са незначителни в сравнение със способностите на онова велико Същество с което, обаче, тя може да се почувства сродна. Познанието, придобивано при спускане във физическото и етерното тяло се състои в това, че при събуждане ние излизаме от друг свят, в който има едно Същество, сродно на собствената ни душа, само че безкрайно по-могъщо. Така при събуждане човешката душа се чувства нищожна след преминаването на Малкия Пазач на Прага и може да си каже: Аз съм наистина

жалка, понеже ако сега нямах в себе си нищо повече от онова, което съм придала на себе си, ако не бях излята в духовния свят, и ако съществата в този свят не бяха оставили в мен да се влеят сили, аз щях да бъда в състояние на ужасно затруднение. Душата осъзнава своята нужда от сили, които са се вливали в нея в продължение на цялата нощ; и че онова, което се е вляло в нея по този начин, е сродно на нейните собствени и три присъщи сили. Те са, на първо място, Волята. Всичко от естеството на волята е от основните сили на душата, това е силата, която ни ръководи по този или онзи начин; на второ място, Чувството. Това е силата, която причинява това душата да бъде привлечена от едно нещо, да бъде отблъсната от друго; да изживява радост или болка според случая; на трето място, Мисленето: способността да формираме идеи за нещата.

Трите основни сили на душата са истинските ценни качества, които можем да развием и изработим между раждането и смъртта. Засилвайки волята си, ние ставаме способни да държим енергична и дейна власт над живота. Ако развием чувствените сили, ние винаги ще осъзнаваме с голяма сигурност кое е правилно и кое е грешно; да потвърждаваме справедливостта и праведността ще ни дава радост и ще чувстваме болка, когато виждаме злодеяние. Ако развием нашата мисловна сила, ние ще придобием мъдро разбиране за явленията на света.

През целия си живот ние трябва да работим върху тези три основни сили на душата. Но когато на сутринта се събуждаме в състоянието, което беше вече описано, преминали Малкия Пазач на Прага, ние осъзнаваме, че каквито и качества на воление, чувстване и мислене да можем да развием в своя живот, те са незначителни в сравнение със силите на Мислене, на Чувстване и на Воля, пронизващи духовния свят, от който излизаме в момента на събуждането. Ние осъзнаваме също, че се нуждаем това, което душата ни е поела през нощта, защото онова, което самите ние сме способни да развием съзнателно през дневния живот, не би ни отвело много далеч. Като дар от духовните светове, от висшите сили на Космическото Мислене, Космическото Чувстване и Космическата Воля, през цялата нощ в нас трябва да се влива онова, което трябва да слезе заедно с нас във вътрешното ни същество. Когато за пръв път станем съзнателни за това, че сме поели Космическа Воля, Космическо Чувство и Космическо Мислене, ние осъзнаваме, че не самите ние сме тези, които сме придобили тези три основни сили, а че те се вливат през съня без нашето съдействие. Освен това, тези три сили се преобразуват в душата ни и приемат различни аспекти.

Ние забелязваме, че онова, което познаваме в душите си като воля, е само неясно отражение на Космическата Воля, която носим със себе

си; ние знаем, че тя, като се влее в нас, се преобразува в силата, която ни позволява да се движим, да имаме подвижни крайници. В нас се влива способността, която може да се наблюдава във външно проявление, когато виждаме някой да извършва своята всекидневна работа. Онова, което изтегляме в себе си от Космическата Воля, става видимо в движението на нашите крайници, в нашата подвижност. То се разкрива като вътрешна сила, струяща в нас. Сега ние знаем, че в действителност Космическата Воля тече през Вселената и през нас, че ние ставаме подвижни същества и имаме независимост, защото тази Воля се е вливала в нас през съня. След това през целия ден ние изразходваме тази Космическа Воля. В обикновения живот ние не чувстваме това вливане на макрокосмическата Воля, но когато сме преминали Пазача на Прага, ние я усещаме работеща вътре в нас, усещаме, че сме станали едно с Космическата Воля, че сме причислени към Волята на Космическите Светове.

Онова, което познаваме в ежедневиия живот като сила на чувството, също е било извлечено от безкрайния запас на Космическото Чувство; то също се влива в нас и се преобразува така, че да стане вътрешно възприемаемо за нас, при условие че сме достатъчно узрели; сякаш това Космическо Чувство ни прониква с нещо, което е сравнимо само с онова, наричано светлина. Ние ставаме вътрешно осветени; струящото в нас като действие на Космическото Чувство е вътрешна светлина, въпреки че без ясновидство тя не е видима външно като светлина. Но един човек, преминал Малкия Пазач на Прага осъзнава, че онова, от което се нуждае за своя вътрешен живот, а именно светлината, не е нищо друго освен рожба на Космическото Чувство, поето от него през съня. От това е ясно, че когато човек е отдаден на своите собствени вътрешен живот и същество, той изживява нещо съвсем ново за неговата душа, а именно онова, което собственото му себе е способно да бъде в следствие на всичко, което струи в него от Макрокосмоса. И само когато усеща силите на Космическото Чувство, струящи в него, астралното тяло стои пред него като реалност.

Силите на мисленето са такива, че работят като регулатор между онова, което струи в нас като сила на движение, и вътрешната светлина. Между вътрешната светлина (чувството) и волята трябва да се установи определено равновесие. Ако се разрушеше правилното съотношение между подтика към деятелност и вътрешната светлина, телесната природа на човека нямаше да бъде правилно осигурена отвътре. Човек би бил обречен да загине, ако едното или другото присъстваха в повече. Само ако е било установено правилното равновесие, човек може така

да развие своите способности, че правилните сили да служат на неговото външно съществуване.

Така ние виждаме, че последиците от съня работят върху вътрешното ни същество и през нашите външни обвивки от сутрин до вечер, позволявайки ни да се справим с изискванията на съществуването. С това в предвид ние можем да кажем: наистина душата ни е нищожна в сравнение с онова, което е в Макрокосмоса, в който нашето същество се излива през съня, въпреки че душата ни е сродна с него. Великата Вселена е пронизана от Космическа Воля, Космическо Чувство, Космическо Мислене, и мисленето, чувстването и волята се развиват до по-високи и по-високи степени в собствената ни душа.

Едно друго, непосредствено следващо това изживяване, може да се изрази с думите: Дори моята душа днес да е нищожна в сравнение с великата Космическа Душа, тя евентуално ще израсне, за да бъде като нея. Моята душа и нейните способности на мислене, чувстване и воля са още незначителни, но евентуално те ще нараснат, за да бъдат сравними с могъщото Космическо Мислене, Чувстване и Воля.

Това изживяване бива последвано от друго, което ни дава определено познание, че онова, което се изправя пред нас като могъщия Макрокосмос, някога е било като собствената ни душа; Макрокосмосът също се е развил от малки наченки до това изумително величие.

Плод на тези две чувства в душата на истинския мистик е една мисъл, която може да се изрази така: Какво щеше да бъде ако Съществата, създали онова, което днес се простира във Вселената, които ни даряват толкова много - какво щеше да бъде, ако те в миналото не бяха направили нищо за да допринесат за собственото си развитие? Някога, в безкрайно далечното минало, техните сили на мислене, чувства и воля са били точно толкова нищожни, каквито са нашите, и днес тяхната мощ е такава, че те вече не се нуждаят от това да получават сила от Макрокосмоса; те дават, само дават. В какво щяхме да се превърнем самите ние, ако те не бяха направили нищо за да се развият до тези високи степени? Без тях ние нямаше да можем да съществуваме! Ако сега знаем как да оценяме своето съществуване, в нас се ражда чувство на безкрайна благодарност към тези велики Същества, и то ни прониква изцяло. Всеки истински мистик познава това изживяване като реалност. То не може да се сравни с онова, което в ежедневието живот се усеща като признателност, и е изживяване от наистина най-голямо значение. Онова, което външният свят сега назовава Мистицизъм, всъщност не се равнява на нищо повече от сбор от фрази. Истинският мистик познава добре това изживяване и се пита: Какво щеше да бъдеш ти, ако Съществата, съществували преди теб и които някога бяха като теб, не се бяха изди-

гнали до такива висоти, че да бъдат нощем способни да позволят в теб да се вляят силите, от които се нуждаеш за телесното си съществуване, в което ще преминеш когато се събудиш на сутринта? Никой, който няма до дъното на душата си това чувство на благодарност към Макрокосмоса, не е станал истински мистик.

Следва друго чувство. Ако сега ние стоим в началото, където онези Същества някога се били, за да постигнем целта на своето съществуване, не трябва ли ние да работим върху самите себе си и да направим всичко възможно така да преобразим своите нищожни мислене, чувство и воля, че някой ден да се нуждаем не само от това да вземаме, но също и от това и да даваме, и да станем способни да изливаме сили като онези, които се вливат в нас, когато сме предадени на Макрокосмоса по време на сън? Тогава това чувство се превръща в непреодолимо задължение да се допринесе за развитието на душата. Като истински мистици ние имаме чувството: Ти пренебрегваш този дълг, докато не се опитваш с всички сили да развиеш скромните сили на своята душа до висотата, която ти се разкрива като постижим идеал, когато погледнеш съзнателно в макрокосмическия извор на онези сили. Ако не правиш нищо за своето собствено развитие, ако го отказваш, тогава ти ще спомагаш за това да се попречи на други същества да се развиват, както си се развил ти; ти ще допринасяш за упадък на света вместо за неговия напредък.

От това ние осъзнаваме, че обикновените изживявания на душата – желания, подбуди, подтици, страсти и т.н. - се преобразуват по забележителен начин, че онова, което обикновено познаваме като признателност, се превръща в неизмерима благодарност към Макрокосмоса, а онова, което обикновено чувстваме като дълг, се превръща в чувство на безгранично задължение.

Тези са чувствата, които струят в нас, когато преминем Пазача на Прага и направим себе си способни да разпознаваме астралното тяло като реалност. Ако тези чувства са действително живи в някой човек, и той им се отдава с все по-голяма сила на чувствата на благодарност и задължение към развиващия се свят, ако оставя тези чувства да пулсират в душата му, тогава в него се отварят очите за ясновидство; истинската форма на собственото му астрално тяло, която в обикновеното му съзнание при събуждане бе дотогава скрита за него, застава пред очите му - астралното тяло, родено от Макрокосмоса. Ако искаме да видим всичко това и да осъзнаем с достатъчна сила истината, че духът лежи зад цялото материално съществуване, тогава трябва да преминем Пазача на Прага.

Ние също трябва да усетим и обратната страна на онова, което бе описано като добрата или светлата страна.

Ние чухме, че Космическата Воля струи през нас като сила на активност, на движение, че Космическото Чувство струи през нас като светлина. Ако това не беше така, ние нямаше да съществуваме, нещо повече, нямаше да съществуваме като хора. И сега нека сравним тези космически сили с онези на мислене, чувстваване и воля, които са били развити от душата до настоящия момент. За очите на духа степента, която не ни достига за сила на волята, за интелигентност в мисленето, за здраво и силно чувство веднага става ясна, особено в момента на събуждане от сън. Оказва се, че всичко което сме направили по пътя на овладяването на интелигентност, може да се свърже с вливащото се в нас като светлина от Космическото Чувство, и че онова което сме пропуснали в своята собствена интелигентност действа като спирачка. Потокът на Космическото Чувство, вливащ се в нас, е намален с толкова, колкото сме пропуснали да изработим в развитието на своите собствени мисловни сили. Ако искаме да направим напредък, нашето мислене трябва да има правилното взаимоотношение с онова, което поемаме в себе си от Космическото Чувство.

Теоретичното размишление лесно може да се изкуши да повярва, че онова, което нашата човешка интелигентност придобива за себе си, съответства на вливащото се в нас от Космическото Мислене. Само един теоретик би говорил по този начин, защото това не е в съгласие с реалността. Много грешки се правят заради свързване на приличащи си неща. Човешката интелигентност всъщност съответства на Космическото Чувство като поето в съня. Човешката интелигентност става толкова по-голяма, колкото повече се осветява от вътрешната светлина, която има своя източник в Космическото Чувство. Но в тази светлина на Космическото Чувство се влива тъмнина, ако пренебрегнем развитието на своето мислене, на своята интелигентност. Ако човек е твърде мързелив да развива подходящо мисленето си, наказанието за такива грехове от пропускане ще бъде в това, че във вътрешната светлина ще се влее тъмнина. Всичко, което човек пропусне да направи по пътя за развитие на своята интелигентност, му носи наказанието, че самият той извлича нещо от своята вътрешна светлина и спомага за тъмнината в нея.

Така духът работи върху нашето вътрешно същество. Но някой може да каже: Повод за голяма безпокойство е, че вниманието започва да се насочва към такива неща. Нима човешките същества досега не съществуват напълно щастливо между двете граници, в жизненото пространство, което се простира между Малкия и Големия Пазач на Прага? В края на краищата духовните Същества, за чието съществуване хората досега са нямали понятие, са се погрижили добре за тяхното благополучие; не може ли това да продължи така? Дори да не го поставят в

думи, хората днес мислят, че би трябвало да предпочитат да оставят живота точно такъв, какъвто е бил досега. Те казват: Ако искаме да погледнем в себе си, ние ще станем съзнателни за това как светлината и тъмнината се смесват вътре в нас. Досега духовните Сили са се грижили всичко това да продължава така, както би трябвало; ако ние сега се опитаме да се намесим, може да навредим, така че е по-добре да оставим това на мира. Отношението на много хора днес е, че те ще продължат яденето и пиенето и ще оставят всичко друго на боговете.

В тази насока би трябвало да има нещо смислено в това становище, ако условията бяха останали такива, каквито бяха първоначално. До настоящия си етап на еволюция хората можеха да извличат напълно достатъчни сили от съня; това бяха макрокосмически сили, съхранявани от велики духовни Същества. Така беше досега. Но в тези неща не трябва да се задоволяваме с абстракции; ние трябва да се придържаме стриктно към реалността. А реалността е, че основните, духовни условия на живота са се променяли от епоха на епоха. Тези Космически Сили, на които сме предадени всяка нощ по време на сън, от началото на човешкото съществуване са възлагали надежди на очакването, че светлина ще струи нагоре също и от самия човешки живот към светлината, която струи отгоре надолу. Космическите Сили нямат неизчерпаем запас от светлина; техният запас е такъв, че потокът на сили от него постоянно ще намалява, освен ако от самия човешки живот, благодарение на усилията да преобразим мисленето, чувстването и волята и да се издигнем във висшите светове, обратно във великия запас от Космическо Чувство и Космическа Светлина не се влеят свежи сили, не се влее нова светлина. Сега живеем в епохата, когато за хората е крайно необходимо да съзнават, че не трябва само да разчитат на вливащото се в тях от Космическите Сили, а трябва самите те да съдействат в Процеса на световната еволюция.

Не е обикновен идеал да се представя сега Духовната Наука; тя не работи по същия начин като други движения, където хората се запалват по някакъв идеал, но са способни само да го проповядват на останалите. Не такъв импулс работи в онези, които гледат на Духовната Наука като на световна мисия; те са подтиквани от знанието, че определени сили в Макрокосмоса започват да се изчерпват, че се движим към бъдеще, когато твърде малко ще тече отгоре надолу, ако самите хора не работят върху развитието на своите души. Такава е епохата, в която живеем. По тази причина трябва да появи Духовната Наука, за да подбуди хората да попълнят, от своя страна, струящите надолу сили, които се изчерпват. Това познание е източникът, от който Духовната Наука извлича своя импулс и ако не бяха тези факти, Духовната Наука щеше

да остави човешката еволюция да се погрижи за себе си. Но Духовната Наука предсказва, че ако в идващите столетия няма достатъчно човешки същества, които да се стремят да достигнат висшите светове, това ще завърши с човешката раса, получаваща все по-малко сили отгоре. Човешкият живот би увехнал и пресъхнал, точно както едно дърво линее, когато през него вече не тече жизнен сок. Досега в човешкия род са били внедрявани сили отвън. Онези хора, които живеят лекомислено, разпознавайки само външния свят на сетивата, не знаят нищо за промените, които се случват зад материалния свят, една от които е, че понеже духовните сили се изчерпват, е нужно такива сили да бъдат произведени от самите хора. Ако по-нататъшната еволюция на човечеството беше оставена на онези, които се придържат единствено към материалния свят, резултатът щеше да бъде всемирно опустошение. Духовната Наука трябва да бъде провъзгласена сега, за да станат хората способни да се решат дали желаят или не да съдействат в необходимата дейност.

Сега ще погледнем назад към всички наши грехове на пропуск, към всичко, което действа в душите като препятствие за силите, вливащи се в нас отгоре. Всички грехове на пропуски в мисленето проникват под формата на мрак във вътрешната светлина. Същото се отнася за греховете на пропуски по отношение на чувстването и волята. Силата и мощта произлизащи от Космическата Воля, светлината произлизаща от Космическото Чувство, реда и хармонията от Космическото Мислене - всичко това се поврежда от нашите грехове на пропуски по отношение на чувстването, мисленето и волята.

Така ставаме съзнателни за онова, което работи вътре в нас. Към всичко това се прибавя и онова, което самите ние сме с цялата си немощ - което се дължи на неуспеха ни да работим по-добре. По този начин постигаме истинско себе-познание. Онова, което сме станали поради своите грехове на пропуски, и за което ако трябва да се направи сравнение, изглежда като тъмна сянка в сияйна картина. Онова, в което не сме успели да се превърнем, стои пред нашите душевни очи и се разкрива ясно в това, че изпраща лъчите си в три посоки. Пречките, които предизвикваме за еволюционния процес чрез онова, което сме пренебрегнали по отношение на своята воля, по отношение на своето мислене и по отношение на своите чувства - всичко това се разкрива. В тези три посоки се проявяват нашите недостатъци. Всеки от тях има да ни каже нещо определено.

Първо, има я пречката, излъчваща се от собствената ни воля в потока на Космическата Воля, струяща през нас; онова, което сме пренебрегнали да направим по отношение на своята собствена воля, сега се изп-

равя пред нас като пречка. Трябва ние да си кажем: С всичко, което си оставил ненаправено, ти си прикован към земните сили на упадък, към всичко онова, което движи Земята към разрушение. За всички свои грехове на пропуски по отношение на мисленето си казваме: Поради тези грехове на пропуски ти не ще имаш възможност за установяване на хармония между твоята воля и твоето чувство. А за всички свои грехове по отношение на чувството, ние си казваме: Ходът на световната еволюция ще мине покрай теб, сякаш ти не си там. Ти не си направил нищо за да помогнеш на световната еволюция и тя следователно ще вземе обратно онова, което ти бе дарено някога.

Така виждаме пред себе си, отделно една от друга всички сили, чрез които сме оковани към Земята, и виждаме космическата еволюция да преминава покрай нас, защото с нищо не сме допринесли за нея със свои собствени усилия. Тогава чувстваме как тези сили, които ни приковават към Земята, и силите, преминаващи покрай нас, разкъсват нашето истинско същество на части. В този момент на преминаване на Малкия Пазач на Прага ние чувстваме своите грехове на пропуски като разрушители на нашето душевно съществуване.

Има само едно средство за противодействие на това разрушение, само едно средство може да ни помогне да останем непоколебими в този решителен момент. И то е самите ние да обещаем, че в бъдеще нищо няма да бъде пренебрегвано. В края на краищата, указанията са достатъчно прости. Те ни казват, в момента в който преминаваме Малкия Пазач на Прага: Тези сили те свалят надолу; следователно ти трябва да работиш да развиеш волята си, да развиеш силите си на мислене и на чувстване. Може дори да се почувстваме признателни на този ужасяващ изглед, защото той прави възможно евентуалното изпълнение на нашия обет.

Вече говорили за необходимостта от чувството на благодарност и от чувството на задължение, сега можем да говорим по-нататък за онова, наречено мистичен обет. Преди картината на собствената си незадоволителност, всеки трябва да изрази обещанието, че за в бъдеще ще работи върху своята душа с всички сили, за да навакса миналото нехайство. Този обет придава на живота ново съдържание, в съгласие с истинското и резултатно себе-познание; човек вече не размишлява, а работи активно върху самия себе си. Това изживяване може да има две форми. Докато го усещаме само като умствен процес, нещо все още липсва в нас, нещо все още ни спъва, и все още има причина космическата еволюция да ни подмине. В такъв случай изживяването е било само в астралното тяло. Но ако чувствата на благодарност и дълг се изживяват отново и отново, те ще се преобразуват в определено виждане, което се

превърща във вътрешна опитност, и след това в сила, мощ. Тази сила възниква от това, че астралното изживяване бива отразено в етерното тяло и върнато към нас от него. Сега един образ на нас самите е пред нас като външна реалност, пристъпвайки, така да се каже, от някакъв заден план. Задният план ни показва как силите на светлина и деятелност, в които сме потопени по време на сън, работят в обвивките ни. Онова, което сме направили от себе си, излиза от този заден план. Точно както във външната реалност пред нас се изправят животни, растения и минерали, така сега пред нас се изправя собственото ни себе в своята истинска форма. Нашето собствено вътрешно същество става, така да се каже, възприемаемо във външния свят. Дотогава, когато се спускахме в своето вътрешно същество, вниманието ни бе отклонявано към външния свят. Впечатленията от този свят се вливаха в нас, правейки ненужно да виждаме онова, което сме длъжни да виждаме, ако сме решили да участваме в работата за напредъка на човечеството.

Нашата собствена същност бива изобразено, така да се каже, на този заден план. Всичко което ни приковава към Земята, всичко което ни свързва с тленното, ни се явява в астралното виждане като определен образ, образът на разкривен бик, който ни поваля. Всички сили, които иначе поражда хармония, разкриват в образа на разкривен лъв дисхармонията вследствие на греховете на пропуски в чувствата. Всичко, което преминава покрай нас като резултат на греховете ни на пропуски в мисленето, ни се явява в образа на разкривен орел. Тези три образа са проникнати от изкривения образ на собственото ни себе, показвайки какво трябва да коригираме и оправим за в бъдеще, за да допринесем за световната еволюция онова, което изисква тя от нас. Три изопачения на животински форми и една на самите нас - как тези три отделни образа или картини се отнасят един към друг разкрива размера на работата, която лежи пред нас.

По този начин, когато преминаваме Малкия Пазач на Прага, ние имаме истинско себе-познание, тъй като там пред нас стои един образ на онова, в което сме се превърнали; това себе-познание е стимул за целия ни бъдещ живот. Само ще се отдръпнем от това изживяване - както в друг случай би било много вероятно - ако поддържаме вярването, че онова, което не виждаме, не съществува. Има хора които, когато падне плоча от покрива, затварят очите си вместо да се изместят от пътя и. Такива хора - те са като онези които казват, че биха предпочели да избегнат изживяванията, описвани от Духовната Наука - не искат да видят както се случва, но нищо не се променя от обстоятелството, че те не го виждат! Единствената помощ на този етап е себе-познанието. Досега Космическите Сили бяха способни да контролират крайното изкривяване

на образа на нашата човечност, но в бъдеще тези Космически Сили вече няма да са достатъчни. Самите ние, в своя образ, сме Малкия Пазач на Прага. Самите ние сме онези, които спъваме слизането си в своето вътрешно същество; самите ние трябва да работим върху собственото си развитие. Само това знание прави възможно да бъде избегнат бъдещия упадък на човечеството в изтощение, също както и неговия неуспех да изпълни мисията си на Земята.

Сега мислено бяхме преведени през областта, която може да бъде наречена област на собственото ни Сетивно Тяло, в което се спускаме при събуждане от сън. Но в нормалното съществуване ние не го усещаме, защото съзнанието ни бива отклонявано. Ако, при събуждане, откажем да допуснем впечатленията отвън, ние изживяваме онова, което бе описано. Ние говорихме - но едва много накратко - за нашето астрално тяло. Онова, което сега бе описано, е вътрешната страна, представена от една част на нашата човешка природа, а именно нашето Сетивно Тяло (Empfindungsleib). Стигнахме до границата, където сетивното тяло граничи с етерното тяло. Образът или картината, която виждаме, ни показва какво сме в действителност. Формата, която съглеждаме там, е само един образ, но тя е всичко, което е нужно. Обсъжданията относно нереалността на един огледален образ са без никаква стойност. Ако човек иска да знае на какво прилича в действителност, разискване на това е безсмислено. Онова, което виждаме, е разбира се само отражение, огледален образ в етерното тяло, но той ни помага да добием себе-познание, и в това лежи неговата стойност. Би възникнала грешка само ако ясновидецът повярва, че огледалният образ е друга същност, друга реалност идваща към него, ако не съзнава, че това е само картина, разкриваща вътрешната му същност. Вземе ли ясновидецът картината за истински бик, или някакво четирикрако същество, той би бил като човек, чиито нос не му е приятен и който, виждайки го в огледало, се опитва да го удари с юмрук! Нещата не трябва да се вземат за онова, което не са. Човек, който не разбира правилно огледалния образ, се поддава на халюцинации. Който счита образа за нещо, намиращо се в пространството, а не за огледален образ, какъвто е той фактически, се поддава на халюцинация. Следователно преди да започне ясновидството е важно да е била овладяна способността за схващане на истинската стойност на нещата чрез разума. Ясновидството не би трябвало да се предизвиква в никой, който е изложен на риска да взема за реалност онова, което е само отражение, или да обърква духовни реалности с реалностите на външното, физическо пространство. Оттук е от огромна важност никой да не се впуска в истинско духовно обучение без да притежава способността за интелигентно мислене, което да му позволява винаги да фор-

мира правилна оценка за онова, което вижда. Не самото виждане е важното, а също и способността да преценим какво се вижда. Ще се срещнем със Същества, които в действителност съществуват вън от нас, но най-напред ние изживяваме само собствения си астрален свят; картините, описани днес, са само огледални образи на собственото ни вътрешно същество, което ни се разкрива като външен свят. Да се осъзнае това е резултата на себе-познанието. Щом като слиза в своето собствено същество, човек е принуден да вижда образи; но би било халюцинация ако онова, което просто е отражение на нечие собствено вътрешно същество, се вземе за нещо различно.

По пътя, който ще бъде описан утре, ние ще срещнем духовни Същества, тъй като този път стига вътре до етерното тяло; същото важи и за пътя, който води покрай Големия Пазач на Прага.

Днес ние достигнахме точката на разглеждане на потока, който се влива в областта на съществуването ни в момента на събуждането. Ние описахме съзнание, което се отклонява от нормалното и което се изживява от мистика, когато в момента на събуждане той отклонява вниманието си от всичко извън него в света на сетивата и прониква в собственото си вътрешно същество.

ПЕТА ЛЕКЦИЯ

Днес пред нас се изправя една доста трудна задача, но моите слушатели ще имат желание да приемат големите изисквания налагани върху тях, ако от самото начало бъде казано, че това изследване ще ни позволи през следващите няколко дни да почувстваме по-твърда почва под краката си. В Духовната Наука, ако не се задоволяваме с това да си останем в абстракции, ние трябва също и да слушаме от време на време за сведения, принадлежащи към висшите области на духовното познание. Може също да се добави, че нашето изучаване днес по никакъв начин няма да се състои от умозаклучения или теоретични изводи, а от неща, които винаги са били познати на онези, прониквали по-дълбоко в тези теми. Ние следователно ще си имаме работа с познание, притежавано от конкретни индивидуалности.

Ние чухме вчера как човек би могъл да се ориентира във вътрешната организация на своето астрално тяло, ако можеше при събуждане да се спусне съзнателно в това астрално тяло; и ние можахме да формираме идея какво означава да се премине Малкия Пазач на Прага. Всъщност казаното вчера бе доста хипотетично, тъй като в нормалния живот моментът никога не идва, когато човек просто може при събуждане да проникне съзнателно в своето вътрешно същество. В най-добрия случай той може да се подготви с мистично задълбочаване за съзнателно

навлизане в своите външни телесни обвивки. Какво означава това, и подготовката с която е свързано, ще стане ясно едва в хода на тези лекции. За нормалното съзнание може да се случи - най-случайно - човек да има такива моменти на съзнателно събуждане в резултат на състояния, принадлежащи на предишните му инкарнации. Това може и се случва на определени индивиди. Те се събуждат с определено чувство на потиснатост. Това чувство на потиснатост се дължи на факта, че вътрешният човек, който по време на сън се чувства разпрострян и свободен в Макрокосмоса, се завръща отново в затвора на своето тяло. Може също да има и друго чувство. При тези необичайни условия човек усеща едно по-добро същество в момента на събуждане отколкото в течение на деня; чувства, че вътре в него има нещо, което може да нарече свое по-добро себе. Отново причината за това е, че в момента на събуждането в него е останало едно чувство, че по време на съня нещо се е вляво в него от световите, по-висши от света на собствените му сетивни изживявания. Има чувства, които може да възникнат при необичайни условия дори в обикновения живот, и казаното сега може да се разгледа като потвърждение на изложенията, направени в лекцията вчера. Въпреки всичко само истинският мистик е онзи, при когото това изживяване може да дойде в пълната си сила.

Въпросът сега е дали е възможно да се продължи по-нататък изживяното по пътя, описан като вътрешната страна на астралното тяло, на духовната част на човека. И така, възможно е да се слезе дори още по-дълбоко, в части на човешкото естество, които в обикновения живот се проявяват в по-малко чиста духовна форма. Въпреки това техните основи са духовни, тъй като това е вярно за всичко във външния свят. Въпросът е дали е възможно да се слезе дори по-нататък, във физическото тяло, и дали има нещо между астралното тяло и физическото тяло. Да, както е изяснено в антропософската литература, между физическото и астралното тяло го има етерното тяло, така че в спускането до това ниво ние ще срещнем своето етерно тяло и може би също и следи от физическото си тяло, което в противен случай виждаме само отвън, но което можем да разпознаем отвътре, когато проникнем в него съзнателно.

Казано общо взето обаче, нито е добре, нито е безопасно да се прави по-нататъшна стъпка в мистичното задълбочаване отвъд споменатите вчера. Всичко говорено за тях може да бъде предпазливо изпълнено от някой, който е добил познание за съдържанието се в книгата "Как се постигат познания за висшите светове?" или във втората част на "Въведение в Тайната Наука". До тази точка човек може да напредва самостоятелно. Да се отиде по-нататък по пътя, водещ във вътрешната

същност обаче, не е безопасно; освен това то не може да бъде направено ни най-малко по начина, по който един човек на днешния ден обича да добива своето духовно познание. Съответно в наше време е избран различен път на познание.

В съвременната цивилизация вече не е правилно да се поема по път, водещ към по-дълбоко спускане във вътрешната същност, без да има безпокойство относно някои други съображения. Основната характеристика на духовния живот днес е, че човек се подчинява само до определена степен и желае да извърви своя път на познание във възможно най-пълна свобода. Ние ще видим, че има път в духовния свят, който напълно взема под внимание това желание: това е розекройцерския път на познание. Това е верният път на съвременността. Той не съществуваше в онези Мистерии на античността, където човек бе посвещаван в най-дълбоките тайни на Битието. Имаше Мистерии, в които човек просто биваше отвеждан покрай Малкия Пазач на Прага в своето собствено вътрешно същество, а имаше и други, в които той биваше извеждан в Макрокосмоса, по необходимост в един вид екстаз. Имаше два най-обичайни пътя в древните времена. Пътят на спускане във вътрешната същност беше следван особено на онези места на Посвещение, наречени Мистерийните Светилища на Озирис и Изис. А сега, за да обясним какво може да изживее човек при спускане в своето вътрешно същество, ние ще говорим за опитностите, преминавани от ученикът в Мистерии на Озирис и Изис. Както ще чуем в следващите лекции, днес е възможно да постигнем Посвещението, което носи познание за тези Мистерии, но пътят водещ към това Посвещение се различава от онова, което е бил някога.

В древния Египет бе необходимо нещо, срещу което човешката природа, каквато е тя днес, би се разбунтувала. В онези времена беше нужно на етапа, когато кандидатът за Посвещение щеше да проникне във висшите светове - или дори малко преди това - той да не се опитва да напредва самостоятелно по свой собствен път на познание, а трябваше да се предаде на грижите на посветен учител, на Гуру - терминът използван в източната философия. В противен случай пътят бе твърде опасен. Като общо правило, дори стъпките към мистично задълбочаване, описани вчера, се предприемаха под ръководството на Гуру.

Каква беше истинската цел на това водачество на посветен учител? Когато на сутринта се спускаме в телесната си природа, нашата душа бива посрещната от три Сили, наречени по имена взети от древната терминология - имената на Венера, Меркурий и Луната. Човек може сам да си има работа с онова, обикновено разбираемо като влияние на Венера, когато се спуска във своето вътрешно същество. Определена подгото-

вка в смирение и себеотрицание ще му позволи да не отстъпва пред лицето на силата на Венера. Преди да тръгне по пътя в неизвестното царство на собственото си вътрешно същество, той трябва да подтисне всички импулси на егоизъм и себелюбие и да развие себеотрицание. Той трябва да направи себе си същество, което чувства любов и симпатия не само към своите близки, но и към цялото Битие. Тогава, ако е нужно, той може безопасно да се отдаде на своето съзнателно спускане към силата, позната като тази на Венера.

Но би било по-опасно, ако човек се оставеше сам на милостта на силите на Меркурий. И така в древното Египетско Посвещение той беше под водачеството на велик учител, чиито собствени по-ранни опитности го бяха направили способен да бъде водач, защото беше в пълно съзнание за начина, по който могат да бъдат контролирани тези сили на Меркурий. Кандидатът за Посвещение следователно бе воден от жрец на Хермес - или Меркурий. Това е свързано със строго подчинение на всички изисквания, отправени от учителя към ученика. Ученикът бе принуждаван да вземе решението напълно да отстрани собствения си Аз, да не се подчинява на никакви свои импулси и да изпълни до детайли онова, което жреца на Хермес му даваше указания да прави. За ученика в Мистерииите на Озирис и Изис беше съществено да се подчини на това господство, което би било отблъскващо за днешния човек и на което, още повече, той няма нужда да се подлага. Беше необходимо подчинение на учителя в продължение на много години, не само във външните действия на ученика, а в онези Мистерии той бе принуждаван и да се повери на ръководството на учителя дори в своите мисли и чувства, за да може да се спусне безопасно в по-дълбоко ниво на собственото си вътрешно същество.

Лекцията вчера описа какво се има предвид под добиване на познание за вътрешното естество на астралното тяло. Сега ние ще разгледаме какво ученикът в Мистерииите на Озирис и Изис можеше, с помощта на своя учител, да изживее във връзка с етерното тяло. Отстраняването на Аза го караше да вижда с духовните очи на учителя, да вижда себе си през очите на учителя, да мисли мислите на учителя и да се превърне в нещо като външен на себе си обект. По този начин до него достигаха забележителни опитности. Това бяха опитности, в които той се чувстваше сякаш животът му тече назад във времето, сякаш цялото му същество - което тогава виждаше с духовните очи на жреца на Хермес - се разширяваше и увеличаваше; и едновременно той се чувстваше като че ли вървеше назад във времето в периоди, предхождащи настоящия му живот. Постепенно той стигаше до чувството сякаш се връщаше назад много, много години, период от време много по-дълъг от неговия

живот след раждането. По време на това изживяване той виждаше, през очите на посветения жрец, най-напред себе си, и после далеч назад много поколения, които чувстваше като свои прадеди. За определено време кандидатът на това Посвещение имаше чувството, че се движеше назад по линията на своите предци - не сякаш беше идентичен с тях, а като че ли се крепеше върху тях - движейки се назад до определен момент, до първоначалния праотец. Тогава впечатлението замираше – впечатлението на виждане на земни фигури, с които по някакъв начин бе свързано неговото съществуване.

Сега учителят трябваше да изясни на кандидата какво бе всъщност онова, което той виждаше. Това може да стане разбираемо само по следния начин. Когато се раждаме, преминали през духовния свят между смъртта и прераждането, ние носим в себе си не само чертите, извлечени от нашия предишен живот, а също и своите наследени черти. Ние сме родени в семейство, в народ, в раса; носим наследените качества на своите предци. Тези качества не са извлечени от последната ни инкарнация, а са били предавани от поколение на поколение. И така защо човекът, със своето вродено естество, се преражда в определено семейство, в определен народ или раса? Защо, при слизането към раждане, той търси определени дадени, наследствени черти? Той никога не би правил това, ако изобщо не беше свързан с тях. Всъщност той вече е бил свързан с тези характерни качества дълго преди своето раждане. Ако започнем от отделен индивид и се върнем назад към неговия баща, дядо, прадядо и т.н., ние бихме открили - ако можехме да проследим линията с вътрешно виждане - наследените черти през цяла поредица от поколения, чак до един отделен индивид, където всички следи на наследственост щяха да изчезнат. Наследените черти още присъстват в своята най-слаба форма, докато накрая биват напълно изгубени.

Точно както виждаме наследените черти накрая да изчезват, така и започвайки от един индивид, ние можем да видим как качества на сина са най-подобни на онези на бащата, доста по-малко подобни на онези на дядото, още по-малко подобни на онези на прадядото и т.н. В древните Египетски Мистерии на Озирис и Изис жрецът водеше кандидата за Посвещение назад до праотеца, който все още притежаваше чертите, предадени по наследствеността на самия ученик. На ученика се разкриваше, че човек е свързан по определен начин със своите наследени качества. Така той установяваше духовно взаимоотношение с първоначалния праотец, от когото в самия него е било получено някакво качество. Също му се разкриваше, че човешкото същество прекарва дълго време, подготвяйки за себе си в духовния свят качества, които накрая ще наследи. Той не само ги наследява; в определен смисъл той всъщ-

ност ги внедрява в своите предци. Той продължава да работи през цяла поредица от поколения, докато накрая може да се роди онова физическо тяло, към което се чувства притеглен. Макар и да изглежда странно, самите ние сме работили от духовния свят върху физическите тела на собствените си предци, с цел постепенно да оформим и моделираме качествата, които накрая получаваме при раждането като наследени черти.

Тези неща се разкриват когато човек се спуска в своето собствено етерно тяло; тогава за него става ясно, че етерното тяло има дълга история зад себе си. Дълго, дълго преди навлизането в съществуване чрез раждането, той самият е работил в духовния свят върху подготовката на етерното тяло, което сега носи. Той започва да работи върху това етерно тяло когато най-древният праотец, от когото все още наследява черти, е дошъл на Земята. Когато се казва, че човекът се състои от физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло и т.н., това е само едно указание. Единствената възможност да научим за това с по-голяма точност е да се запознаем със сведенията, дадени от онези, спуснали се съзнателно в своите телесни обвивки.

Така човек се учи да се движи в области, през които е минал преди да навлезе във физическо съществуване. Той се запознава с част от своя живот преди раждането, част която обхваща векове; защото са изминали векове от времето когато, между последната си смърт и настоящото раждане, той е започнал да формира първообраза на своето етерно тяло. Тогава в неговата кръв е бил влят първият зародиш на онези особени черти, които са били постепенно доразвивани, докато етерното тяло е достигнало до там да бъде способно да усвои тези черти при раждането. Това е едната страна на опитността. Онова което наследяваме е реконструкция, така да се каже, на всичко което самите ние е трябвало да направим предварително в духовния свят, за да можем да навлезем във физическо съществуване. Следователно качествата, така да се каже, събрани в настоящото етерно тяло и дали своя отпечатък в предходните столетия, винаги са били наричани "горния" - имайки предвид небесния или духовния човек. Това е техническият израз на факта, че прониквайки в своето етерно тяло човек се учи да познава своята "горна" природа. Изразът "небесен" или "духовен" човек също се използваше, защото се осъзнаваше, че тези черти са били оформени и изградени от духовния свят, през който човекът е преминал през периода между своята последна смърт и настоящото си раждане.

А сега що се касае за другата страна на опитността: Когато ученикът бе отвеждан до определен етап от жреца на Хермес, той се изправяше пред нещо, което може отначало да му изглеждаше странно, но то бе

обяснявано от неговия учител като явление, което не би трябвало да му бъде съвсем непознато. Ученикът скоро разпознаваше, че беше изправен пред нещо, което самият той е оставил назад, нещо интимно свързано с него, само че сега го срещаше като чужда същност. Какво беше това? Ще го разберем най-добре, разглеждайки момента на смъртта в светлината на разкриваното от духовния изследовател. В този момент човек отхвърля своето физическо тяло; остават неговият Аз и астрално тяло - а именно онези членове на неговото същество, които всяка нощ преминават в състоянието на съня - и също, за кратко време, онова което сега се опитваме да изучим отвътре, а именно етерното тяло. Няколко дни след смъртта човек живее в тези три члена на своето същество. Но след това главната част на етерното тяло умира за него като втори труп. Винаги се е казвало - и самият аз постоянно съм го посочвал - че онова, което тогава се отделя като втори труп, се разпръсква в етерния свят; човекът взема със себе си само екстракт, зародиш от него в живота, който започва сега между смъртта и следващото му раждане. Онова, което там отпада като втори труп във всемирния етер, се нуждае от доста време за да се разтвори; и последните следи на разтварящото се етерно тяло от неговия предишен живот е онова, което кандидатът за Посвещение намира като чужда същност, когато е преминал духовно назад до точката, където стига до последния праотец, от когото е наследил някакво качество. Там той се свързва с последните останки на предишното си етерно тяло. И сега, ако продължеше процеса на Посвещение, той трябва да проникне, така да се каже, в това негово последно етерно тяло, което е оставил зад себе си. След това той живее назад през много години - почти, но не толкова дълго колкото периода, през който преди това живееше, докато срещне своя най-ранен праотец. Времето е в съотношение 5 към 7. Сега човекът живее във време в което намира, така да се каже винаги в плътна форма онова, което се изправя пред него като последен остатък от неговия минал живот; като то става все по-определено оформено, приликата му с последното му етерно тяло нараства, докато накрая той разпознае формата, която етерното му тяло е приело в момента на последната му смърт. И сега, след като тази форма се е сгъстила още повече, приела е все по-човешка форма, той е лице в лице с последната си смърт. В този момент, за онзи който е посещаван вече няма никакво съмнение, че прераждането е истина, понеже той действително се върнал назад до своята последна смърт. Така сега стигнахме до това да узнаем какво намира човек като остатък от своя последен земен живот. В духовната наука през всички времена това се е наричало "долния" или "земния" човек. Ученикът

сега свързваше "горния" с "долния" човек; той проследяваше "долния" до точката, докъдето стигаше неговия минал живот на Земята.

Така по време на своето Посвещение ученикът преминаваше през един кръг, водещ от неговия последен земен живот до настоящия му земен живот. Той се обединяваше в един акт на духовно виждане с онова, което е станал в своята предишна инкарнация. В духовната наука този процес винаги е бил наричан "кръг" и първоначално бе изразяван със символа на змията, захапала собствената си опашка. Същият този символ се използваше във връзка с много събития, сред тях и за току-що описаната опитност, опитността преминавана от онзи, посвещаван в Мистериите на Озирис и Изис.

Очевидно, има да се каже много повече за етерното тяло от простото твърдение, че то е един член на човешкото същество. Същностната природа на етерното тяло може да бъде позната само чрез спускане в собственото вътрешно себе; тогава ние опознаваме двете същества, обединени във всеки човек, и също разпознаваме как работи Кармата. Тогава сме способни да си обясним как се случва така, че навлизаме в съществуване чрез раждането по строго определен начин. Ние сме задължени, така да се каже, да изчакаме от предходната смърт до новото раждане, докато се разтвори старото етерно тяло; само тогава може да започне формирането на ново. Това изяснява, че всъщност човек не може да се отърве изцяло от продуктите на разтвореното си етерно тяло. И спускайки се в своето вътрешно същество той може също да намери другата част, която действително се е разтворила, защото той е възпирал екстракт от нея. Ако случаят не беше такъв, за него щеше да бъде невъзможно отново да намери някаква следа от него.

Когато тези неща се съобщават постепенно, дори в публични лекции по Духовна Наука, вие ще осъзнаете колко основателни са те. Сега вие сте на точката, където можете да видите причината за изказването, направено дори в екзотерични лекции, че от етерното тяло остава екстракт или есенция. Всички тези сведения са резултат на духовно изследване и са базирани на най-дълбоките основи, които можем да си представим.

Така човек се връща назад до своята последна смърт, и впоследствие на този процес ние чухме за определени качества, които онзи, навлизащ в по-дълбоките форми на мистично изживяване, се учи да познава чрез своето Посвещение. Вчера ние чухме за астрални качества - чувството на безкрайна благодарност от една страна и, от друга, чувството на много силно задължение и отговорност, изживявани от мистика в неговото астрално тяло. Днес чухме за "горния" и "долния" човек, за "горе"

и "долу", изживявани от мистика, когато той се спуска в своето етерно тяло.

По-нататъшните стъпки по пътя на Посвещението водят ученика до етап където, след като е стигнал в своята духовна ретроспекция до последната си смърт, той може да продължи и да узнае за последния си земен живот. Но това отново по никакъв начин не е нещо лесно. Под ръководството на своя учител на ученика още веднъж се напомня, че не трябва да продължава нататък без да е постигнал пълна забрава на себе си; защото е невъзможно да се направи истински напредък, докато е останало някакво късче на лично себесъзнание от тази настояща инкарнация, от настоящия живот между раждането и смъртта. Докато човек още нарича нещо свое собствено, той не може да постигне познание за своята предишна инкарнация. В обикновения, нормален живот между раждането и смъртта той не може да опознае съществото, което в предишното прераждане е било съвсем различна личност. Той трябва да може да разглежда себе си като някакво съвсем различно същество - това е важното - и все пак да не губи връзка със себе си, когато е длъжен да има тази опитност. Той трябва да бъде способен на преобразяване до степента да може да се чувства като вмъквач се, така да се каже, в напълно различна телесна обвивка. Достигнал степента на себеотрицание, където всичко общо със сегашното възплъщение бива забравено, и изцяло предал себе си на учителя, ученикът вече може да премине назад през последната инкарнация от смъртта към раждането. Тогава той изживява не нещата, които е видял външно през последното възплъщение, а онова което е направил от себе си със свои усилия през този живот. Онова което очите са видели, ушите са чули и което се е изправяло пред него във външния свят, се изживява по различен начин. Сега се изживяват усилията, които той е направил в миналата инкарнация с цел придвижване крачка напред.

Изживял отново тези усилия, ученикът бива върнат от учителя отново към сегашната му инкарнация. Тази стъпка от предишното към настоящото прераждане се прави бързо и тогава ученикът се ориентира отново. Сега той има странното чувство като че ли е две личности, сякаш е пренесъл със себе си допълнително една от духовния свят към своята настояща личност. Това поражда чувството на живеене във физическото тяло. Човек не може да изживее себе си във физическото тяло освен чрез чувството, че е влязъл в него с плодовете на предишната инкарнация.

Многократно съм ви напомнял, че в нормалния ежедневен живот човек вижда физическото тяло само отвън. Сега за пръв път той осъзнава какво означава физическото тяло да бъде видяно отвътре. Да видиш себе

си вътре в собственото си физическо тяло е възможно само в светлината на опитностите от предишната инкарнация. Но това не е достатъчно; от него може да се научи само малко за настоящото физическо тяло. Когато учителят е довел ученика до момента на стоене съзнателно в неговото собствено същество заедно с неговата предишна личност, той трябва да го върне назад още веднъж по вече следвания път. Ученикът сега повтаря пътя от предпоследното раждане до предпоследната смърт; той понася отново онова, изживяно като негово "горно" и "долно" същество, и от предпоследната смърт стига назад до предпоследното раждане. Един единствен кръг го връща само до последното въплъщение; след това трябва да бъде изминат втори кръг, връщаш го до предпоследното въплъщение. Това поражда чувството да бъдеш трета личност, прибавена към двете предишни личности.

Кръгът може да бъде повтарян отново и отново, докато ученикът достигне епоха лежача далеч, далеч в еволюцията на Земята, много отдалечена епоха на цивилизацията. Тогава той открива, че като по-ранна индивидуалност е бил инкарниран в предишни културни епохи, например в Гръко-Латинската епоха; още по-рано в Египетската, още по-рано в Древноперсийската, в Дреноиндийската, и дори по-назад в Атлантската и Лемурийската епоха. След това повече няма възможност за такива опитности като описаните. Човек може да проследи собствения си ход през всяка мислима цивилизация и раса, право назад до началото на своята земна еволюция, до своето най-първо въплъщение на Земята. Тогава се оказва, че всички предишни прераждания продължават като сили в онова, което може да се нарече най-вътрешна същност на физическото тяло. Така че виждате, когато в екзотеричния език се казва, че човек се състои от физическо, етерно и астрално тяло, това означава, че той се състои от нещо което, погледнато отвътре, изглежда като сбор от последователни превъплъщения, натрупани едно върху друго. Всъщност, всичките ни инкарнации работят в най-вътрешната природа на нашето физическо тяло. И когато говорим за етерното тяло, ние трябва да помним, че погледнато отвътре, то изглежда като един кръг, въртящ се назад от настоящото раждане до последната смърт. Качествата и характеристиките на обвивките, в които се спускаме в мистично изживяване, ни се разкриват.

Когато човек върне своя ход право назад до първото си въплъщение, той изживява също и много повече. В този момент на своето ретроспективно пътуване той открива, че в определена епоха на Земята еволюцията е бил в изцяло различна среда, че самата Земя е била съвсем различна, когато той е живял в своето първо въплъщение.

Когато погледнем навън в света днес, пред нас застават три природни царства: животинско, растително и минерално царство. Ние имаме тези три царства също и вътре в себе си. Ние имаме в себе си животинското царство, защото притежаваме астрално тяло, което по определен начин прониква външното ни, физическо тяло със сила и енергия; имаме в себе си растителното царство, защото притежаваме етерно или жизнено тяло, за което може да се каже нещо подобно; имаме в себе си минералното царство, защото вземаме минерални субстанции в себе си и ги оставяме да преминават през нашия организъм. Когато се издигнем достатъчно в духовния свят за да стигнем до своето първо въплъщение, докато изживяваме физическото тяло отвътре ние осъзнаваме, че по онова време Земята току-що бе достигнала точката на своето развитие, когато минералното царство в неговата настояща форма се появи за пръв път и следователно беше възможно за нас да преинем през своето първо физическо въплъщение, защото можехме да вземем в себе си минерална субстанция.

Може да кажете: Да, но това минерално царство не съществуваше ли по-рано от растителното и животинското царство? Всеки, който мисли правилно ще осъзнае, че обикновеният въглен е нещо, дошло от растението; първо той е бил подобен на растение и после е станал минерален. При условия, различни от тези днес, растителното царство можеше да съществува преди да има минерално царство. Минералното царство бе по-късно образуване. При различни условия растителното царство вече съществуваше, преди да има някакво минерално царство. Минералното царство бе продукт на втвърдяване - втвърдяване на растителното царство. И по времето на образуването на минералното царство на Земята човекът имаше своето първо земно въплъщение. Минералното царство се е развивало през дълги периоди от време, през които човекът преминаваше през своите земни инкарнации. Тогава беше, когато той за пръв път взе минералното царство в себе си. Преди това неговият телесен състав беше със съвсем различна плътност, без минерална субстанция. По тази причина през всички времена се е казвало в духовната наука, че в своята еволюция Земята напредва до точката, където се е образувало минералното царство, и по същото време човекът взе минералното царство вътре в себе си.

И така ние виждаме как, спускайки се в собственото си същество достатъчно дълбоко за да има познание за физическото си тяло отвътре, човек стига до една точка, където излиза, достига извън себе си. Какво друго може да се очаква? Чрез своето астрално тяло ние сме свързани с животните, чрез етерното си тяло с растенията и чрез физическото си тяло с минералите. Нищо чудно, че когато се спускаме до физическото

си тяло, ние стигаме до минералното царство и преминаваме в него. Наистина, не в минералното царство каквото е то сега, а каквото е било по времето, когато то възникна в древната Лемурийска епоха. Настоящата ни епоха последва тази на Атлантида, а Лемурийската епоха предшестваше Атлантида. Допреди голямата Атлантска катастрофа лицето на Земята бе съвсем различно от онова, което е днес. Ние живеехме върху голям континент, простиращ се между Европа и Африка от едната страна и Америка от другата. Това бе Атлантската епоха. В още по-ранна епоха очертанията на Земята отново бяха различни. Човешките същества - ние самите в по-ранни инкарнации - живееха на континент, простиращ се между Австралия, Африка и Азия. Това бе древна Лемурия, името се използва също и от съвременната наука. Това беше времето, когато човекът премина през първото си въплъщение и когато се оформи минералното царство на Земята. Това беше също и времето, когато сегашната Луна в небето се отдели от Земята.

Така ние видяхме, че спускайки се и добивайки познание за собственото си съществуване посредством истинско мистично задълбочаване под ръководството на учител, ние също в известен смисъл излизаме от себе си. Пътят ни отвежда извън нас самите към Минералната Земя, откъдето сме получили своята физическа субстанция.

Това е един път, който исках да ви опиша, пътят който можеше да бъде следван и наистина беше следван от много човешки същества в древните Мистерии на Изис и Озирис. Той можеше да бъде следван само под водачеството на учител, на когото кандидатът за Посвещение се подчиняваше изцяло. Ако индивидът не подчинеше своя Аз напълно на учителя си, той никога не би могъл да върви по описания път, защото щеше да узнае само най-лошите страни на своето вътрешно същество, онова което е направил от себе си чрез своя собствен себичен Аз.

През следващите няколко дни ще опишем и другия път, говорейки за Северните Мистерии, където човек бе отвеждан не в себе си, а извън себе си, в Небесата. След това, така както и тези два пътя, които вследствие на прогресивното развитие на човешката природа и следващото от него изискване за свобода вече не са подходящи, ние ще изучим пътя, който е правилен за съвременното човечество: розенкройцерския път.

Остана само да се каже, че определени по-късни мистици се стремяха да намерят помощ единствено в самите себе си, когато нямаха Гуру или учител, когото да следват така стриктно. Те можеха да намерят помощ по различен начин и е интересно, че пътят, по който вървяха те, може да бъде обяснен в светлината на описаното тук. Помислете например за Майстер Екхарт, средновековният мистик. Той бе такъв,

който нямаше водач или учител, какъвто имаха кандидатите в древните Мистерии на Озирис и Изис. Спускането в неговото вътрешно съществуване щеше да бъде изпълнено с големи опасности за него, ако той упорстваше отвъд определена степен в тези усилия да извърши вътрешно задълбочаване по свой собствен начин. В определен момент той едва можеше да бяга от претенциите на своя Аз. Защото опасността при това спускане във вътрешната човешка природа е, че Азът може да отстоява себе си от свои собствени себични цели. Могат да се правят дълги речи за намирането на Бога вътре. Но хората, говорещи в този дух, обикновено не са направили истински напредък. Ако бяха, те неминуемо щяха да открият, че себичният Аз отстоява себе си със страшна сила. Често може да се открие, че такива хора, когато следват обичайните практики в живота, са добри и благоприлични характери, но веднага щом практикуват мистично задълбочаване и игнорират влиянията отвън, вътрешната им същност се налага. Ако образованието дотогава ги е направило такива да желаят да говорят истината, може да се случи така, че веднага щом техният себичен Аз отстоява исканията си, те започват да лъжат в изобилие; те тайно стават по-силно себични от останалите. Такива следи често могат да се наблюдават при мистици, които са били зле водени, които обичат постоянно да говорят за нуждата да намерят "висшия човек" в себе си. В такива случаи обаче, това не е "по-висш човек", а същество, нисше дори по общоприетите стандарти. На всеки един подобава да защитава себе си от претенциите, направени от собствения му себичен Аз. И мистици с добри и здрави наклонности, такива като Майстер Екхарт, се опитваха да правят това. В Египетските Мистерии кандидатът за Посвещение бе пазен в определено отношение от жреца на Хермес, който се грижеше за него. Майстер Екхарт нямаше водач или учител в този смисъл на думата; Таулер имаше един от определен момент в своя по-нататъшен живот (виж "Мистицизмът в зората на съвременната културна епоха" от Рудолф Щайнер. Учителят, който дойде при Таулер, бе познат като "Приятел на Бога от Оберленд" - бел. англ. пр.) По какъв начин Майстер Екхарт се предпази от претенциите на своя Аз? Като почти всички средновековни християнски мистици, които нямаха истински водач, защото приближаваше времето, когато човешката природа щеше да се разбунтува срещу това, Екхарт се предпази като увеличи до най-голяма степен чувството: Сега ти вече не си самият ти; ти си станал различно същество; друго същество освен теб самия, което мисли, чувства и проявява воля в теб. Нека цялата ти същност бъде изпълнена с Христос! Екхарт направи реалност думите на Павел: "Не аз, а Христос в мен". Той бе един от онези, изживели това преобразуване; той бе оставил настрана собствения си Аз. Той отстра-

ни своя Аз и се почувства изпълнен с различен Аз. Думата "Entwe-dung" (като противоположност на "ставащ") бе прекрасен израз, използван от средновековните мистици. Мистици като Майстер Екхарт, или автора на труда, познат като "Теологика Германика", оставяха в себе си да говори един по-висш човек, същество способно да оживее и вдъхновява. Отгук и постоянната им настойчивост, че целта им е била да предадат себе си изцяло на съществото, което изживяваха вътре в себе си.

От това ние виждаме как с приближаването на съвременната епоха средновековните християнски мистици на мястото на външния Гуру поставиха вътрешен водач: Христос.

В следващата лекция ще чуем какво трябва да бъде направено сега за да може един човек, внедрен в духовния живот днес, да намери пътя, който да му позволи да поддържа непокътнати естеството и устройството на своята душа. Ние сме говорили за пътя, поеман в Северните Мистерии за да се изживее Макрокосмоса, в който човек влиза при заспиване. Утре ще започнем описвайки процеса на заспиване и после ще преминем към това да говорим за макрокосмическите сфери, в които човек намира своя път чрез методи, принадлежащи към съвременния път на познание, водещ във висшите светове.

ШЕСТА ЛЕКЦИЯ

В заключение на казаното вчера по темата за по-дълбоките мистични пътища, беше необходимо да говорим за главната опасност срещана по този път от всеки, който се опитва да върви по него без водач във времената преди да съществуват сега наличните методи на Посвещение. С цел да посочим още по-изрично колко големи бяха тези трудности, аз искам да добавя следното:

Ние чухме, че трудностите се дължат главно на факта, че при спускане във вътрешното си същество човек става изпълнен почти изцяло с егостични импулси. Азът се пробужда със сила, която би поставила всичко в негова служба; всичко би било разглеждано в съгласие с окраската, придадена му от този усилен Аз. По тази причина в процеса на древното Посвещение беше съществено силата на Аз-усещането, Аз-съзнанието, да бъде смекчена. Азът трябваше, така да се каже, да бъде отдаден на духовния водач или учител. Това подчиняване на Аза бе осъществявано по такъв начин, че със сила произхождаща от духовния водач, Аз-съзнанието на кандидата за Посвещение бе намалявано, за начало, до една трета от обичайната му сила. Това е много значително намаляване, тъй като може да се каже, в общ смисъл, че с изключение на най-дълбоката фаза от всички, нашето съзнание в съня е намалено

на близо една трета. Но в древните Мистерии процесът бе продължаван по-нататък; съзнанието бе намалявано до една четвърт от едната трета (т.е. до една дванадесета), така че накрая кандидатът всъщност беше в състояние, приличащо на смърт. За външното наблюдение той беше също като мъртвец.

Но трябва да изтъкна, че това Аз-съзнание не умираше в небитието. Случаят не беше такъв. Напротив, само тогава беше възможно да се осъзнае чрез духовно възприятие силата на човешкия егоизъм; тъй като дори когато Аз-съзнанието беше намалявано до 1/12, духовно от индивида все още извираше мощна сила на егоизъм. И макар и да звучи странно, за да удържи този изливащ се егоизъм, за да не изпусне духовно човека, чиито Аз бе подчиняван по този начин, на учителя или водача бяха необходими 12 помощници. Това е една от т.нар. тайни на висшето Посвещение в определени древни Мистерии. Тя бе спомената тук само с цел човекът да узнае какво бива намерено, когато той се спусне в собственото си вътрешно същество. Наред със своите собствени способности той би развил черти, 12 пъти по-лоши от онези, притежавани в обикновения живот. Тези черти са били удържани в древните Мистерии от 12 помощници на жреца на Хермес. Това се казва само за да допълни обясненията, направени в края на вчерашната лекция.

Днес ще насочим вниманието си към другия път, по който човек може да поеме, не спускайки се във вътрешната си същност в момента на събуждането, а съзнателно изживявайки момента на заспиването, съзнателно изживявайки състоянието, на което е подложен в съня. Ние чухме как тогава човек се разширява, така да се каже, в Макрокосмоса, докато в своето будно състояние той е потопен в собственото си същество, в Микрокосмоса. Ние чухме също, че онова което човек би изживял, ако неговият Аз се излееше съзнателно в Макрокосмоса, би било така заслепяващо, така разтърсващо, че може да се разгледа като мъдро предопределение факта, че в момента на заспиване човек забравя напълно своето съществуване и съзнанието се прекратява.

Онова, което човек може да изживее в отварящия се пред него Макрокосмос, при условие че запазва определена степен на съзнание, бе описано като състояние на екстаз. Но в същото време бе казано, че в екстаза Азът е като мъничка капка, смесена с голям обем вода и изчезваща в него. Човек е в състоянието да бъде извън себе си, извън своята обикновена природа; той оставя своя Аз да изтече от него. Екстазът, следователно, не може по никакъв начин да се разглежда като желателен метод за преминаване в Макрокосмоса, защото човек би изгубил себе си и Азът би престанал да го контролира. Въпреки това в минали времена, особено в определени места на Европа кандидатът, който щеше да бъде

посвещаван в загадките на Макрокосмоса, беше поставян в състояние, сравнимо с екстаз. Това вече не е част от съвременните методи за достигане на Посвещение, но в старите времена, особено в северните и западните области на Европа, включително и в нашата, беше изцяло в съгласие с развитието на живеещите там хора те да бъдат отвеждани в тайните на Макрокосмоса посредством форма на екстаз. По този начин те бяха също изложени на онова, което може да бъде описано като загубата на Аза, но това състояние бе по-малко опасно в онези времена, защото хората още бяха пропити от определена здрава, елементарна сила; за разлика от хората днес техните душевни сили не бяха омаломощени от въздействията на високо развитата интелектуалност. Те можеха да изживяват с далеч по-голяма сила цялата надежда, свързана с пролетта, ликуването на лятото, меланхолията на есента, изтръпването от смъртта през зимата, докато още запазваха нещо от своя Аз - макар и не за дълго. В случая на онези, които щяха да станат Посветени и учители на хората, трябваше да се осигури това въвеждане в Макрокосмоса да се състои по различен начин. Причината за това ще стане ясна когато бъде напоменено, че главната особеност в този процес бе загубата на Аза. Азът прогресивно отслабваше, докато накрая човек стигаше да състоянието, когато изгубваше себе си като човешко същество. Как можеше това да се предотврати? Силата, която отслабваше в душата на кандидата, Аз-силата, трябваше да му бъде доставена отвън. В Северните Мистерии това се постигаше, като кандидатът бе предаван на помощници, които на свой ред поддържаха извършващия действията посвещаващ. Присъствието на духовен инициатор бе съществено, но също бяха необходими и помощници. Тези помощници бяха подготвени по следния начин:

Посредством особен вид подготовка, една личност бива подложена с особена сила на изживяванията, възникващи от вътрешно отдаване например на напъпващия живот на природата напролет. Разбира се, всяко човешко същество може да има нещо от същото чувство, но не и с необходимата сила. Следователно някои индивидуалности бяха специално обучавани да поставят всичките си душевни сили в служба на Северните Мистерии, да се откажат от всички изживявания, свързани с лятото, есента и зимата, и да съсредоточат целия си живот върху чувството за напъпващия живот на пролетта. Други бяха обучавани да изживяват изобилния живот на лятото, други живота характерен за есента, други онзи на зимата. Изживяванията, които отделното човешко същество може да има в хода на годината, бяха разпределени на много хора, така че бяха налице индивидуалности, засилили една от страните на своя Аз по доста различни начини. Понеже бяха развили една сила в

частност с изключване на всички останали, те имаха в себе си излишък на Аз-сила, и тогава, в съгласие с определени правила, те бяха свързвани с кандидата за Посвещение по такъв начин, че техният излишък на Аз-сила му беше предаван. Неговата Аз-сила в противен случай би отслабвала прогресивно. Така онзи, който в процеса на Посвещение щеше да изживее целия годишен кръг, живееше през всички сезони с еднаква интензивност; Аз-силата на тези помощници на посвещаващия жрец се вливаше в него така ефективно, че той бе отвеждан до етапа, където му се разкриваха определени висши истини, свързани с Макрокосмоса. Онова, което другите можеха да предадат, се изливаше в душата на кандидата за Посвещение.

За да разберем един такъв процес, ние трябва да можем да формираме идея за силната преданост и жертвоготовност, с които хората работеха в Мистериите в онези стари времена. Екзотеричният свят днес има много слаба представа за такава пламенна жертвоготовност. В по-ранни времена имаше индивидуалности, които с готовност развиваха една страна на своя Аз с цел да я поставят в служба на кандидата за Посвещение и така евентуално да могат да чуят от него описание на онова, което той е изживял в едно състояние, което не беше екстаз в обикновения смисъл, а - понеже в него се е вляла външна Аз-сила - съзнателно издигане в Макрокосмоса.

Бяха необходими 12 индивидуалности - трима пролетни помощници, трима летни помощници, трима есенни помощници и трима зимни помощници; те предаваха своите специализирани Аз-сили на кандидата за Посвещение и той, когато се бе издигнал във висшите светове, можеше да даде информация за тези светове от своите опитности. Екип или "колегия" от 12 мъже работеше заедно в Мистериите, за да помогнат на кандидата за Посвещение да се издигне във висшите светове. Нещо, напомнящо за това е било запазено в определени съществуващи и днес общества, но в изцяло упадъчна форма. Обикновено в такива общества някои особени церемонии също се изпълняват от 12 членове; но това е само последно и още повече, изцяло погрешно разбирано ехо на действия, изпълнявани някога в Северните Мистерии за целите на Посвещението.

Ако тогава човек, надарен с Аз-сили, изкуствено поддържани в него, проникнеше в Макрокосмоса, той всъщност се издигаше във висшите светове. Първият свят, през който той преминаваше, бе онзи, който би му се разкрил ако той не губеше съзнанието си при заспиване. Ние следователно ще насочим вниманието си към този момент на заспиване, както направихме по-рано при онзи на събуждане.

Този процес на заспиване е наистина едно издигане в Макрокосмоса. Дори в нормалното човешко съзнание понякога е възможно, при особено необичайни условия, то да стане съзнателно до определена степен за процесите, свързани със заспиването. Това се случва по следния начин: Човек чувства един вид блаженство и може да разграничи това състояние на блаженство съвсем ясно от обикновеното будно съзнание. Той сякаш става по-лек, като че ли израства извън себе си. После това изживяване е свързано с определено чувство да бъдеш измъчван от спомен за лични недостатъци, присъщи през живота на характера. Онова, което възниква тук като болезнен спомен за лични недостатъци, е много смъртно отражение на чувството, което човек има когато преминава Малкия Пазач на Прага и може да възприеме колко е несъвършен и нищожен пред лицето на великите реалности и Същества на Макрокосмоса. Това изживяване е последвано от нещо като разтърсване – показващо, че вътрешният човек е преминал в Макрокосмоса. Такива изживявания са необичайни, но са познати на много хора, когато са били повече или по-малко съзнателни в момента на заспиването. Но човек, който има само обикновеното, нормално съзнание, го загубва в момента на заспиване. Всички впечатления на деня - цветове, светлина, звуци и т.н. - изчезват, и човек е обграден от плътен мрак вместо от цветове и други впечатления на дневния живот. Ако беше способен да поддържа съзнанието си - както може да го направи обученият Посветен - в момента, когато изчезват впечатленията на деня, той би възприемал онова, наричано в духовната наука Елементарния или Елементален Свят, Светът на Елементите.

Този Свят на Елементите е, преди всичко, скрит от човека, докато последният е в процес на заспиване. Точно както вътрешното същество на човека е скрито при събуждането благодарение на това, че неговото внимание бива отклонявано към впечатленията на външния свят, така и когато заспива, най-близкият свят на онзи, на който той принадлежи, първото стъпало на Макрокосмоса, Елементарният Свят, е скрит от неговото възприятие. Той може да се научи да вижда в него, когато действително се издигне в Макрокосмоса по указания път. Най-напред, този Елементарен Свят го кара да осъзнае, че всичко в неговото обкръжение, всички сетивни възприятия и впечатления, са еманация, проявление на духовното, че духовното лежи зад всичко материално. Когато човек по пътя на Посвещението - следователно, който не губи съзнанието докато преминава в съня - възприема този свят, вече за него не съществува никакво съмнение, че зад всичко във физическия свят лежат духовни Същества и духовни реалности. Само докато не е съзнателен за нищо освен за физическия свят той си представя, че зад този свят

съществуват всички видове предполагаеми материални явления - такива като атоми и други подобни. Защото човек, който прониква в Елементарния Свят, повече не може да има съмнения за въртящи се, групиращи се атоми от материя. Той знае, че лежащото зад цветовете, звуците и т.н. е не материално, а духовно. Безспорно, на тази първа степен от Света на Елементите духовното все още не се разкрива в своята истинска форма като дух. Човек има пред себе си впечатления които, макар и в различна форма от онези, познати в будно съзнание, не са още самите духовни факти. Още няма нищо, което да може да се нарече истинско духовно проявление, но до значителна степен то е нещо, което може да се опише като един вид нов воал върху духовните Същества и факти.

Формата, в която се разкрива този свят е такава, че за него са приложими обозначенията, наименованията, които от древни времена са били използвани за Елементите. Ние можем да опишем вижданото там избирайки думи, използвани за качества, иначе възприемани във физическия свят: твърда, течна или флуидна, въздушна или газообразна форма, или топлина; или: земя, вода, въздух, огън. Тези изрази са взети от физическия свят, за който са създадени. Нашият език в края на краищата е средство за изразяване на физическия свят. Ако следователно духовният учен трябва да опише висшите светове, той трябва да вземе думи от езика, съчинен за нещата в обикновения живот. Той може да говори само в алегии, старайки се така да подбере думите, че малко по малко да се предизвика идеята за възприеманото чрез духовно виждане. В обрисването на Елементарния Свят ние трябва да вземаме не термините и изразите, използвани за отделни предмети във физическия свят, а онези, използвани за определени качества, общи за категория предмети. В противен случай ще се объркаме. Нещата във физическия свят ни се разкриват в определени състояния, които наричаме твърдо, течено, въздушно; и в допълнение го има също и онова, за което разбираме, когато докосваме повърхността на предметите или чувстваме струя въздух, която наричаме топлина.

Нещата в ежедневиия свят ни се разкриват в тези състояния: твърдо, течено, въздушно или газообразно, или като топлина. Това обаче винаги са качества на някакво външно тяло, защото едно външно тяло може да бъде твърдо под формата на лед или да бъде още течено или газообразно, когато ледът се стопи. Топлината прониква във всичките три състояния. Така че тя е във всичко съществуващо във външния свят на сетивата.

Всъщност в Елементарния Свят няма такива предмети, каквито се намират във физическия свят, но в Елементарния Свят ние откриваме

като реалности онова, което във физическия свят е само свойства. Ние възприемаме нещо там, за което чувстваме, че не можем да доближим. Усещането може да се опише така: Пред себе си имам нещо - същество или предмет в Елементарния Свят - което мога да наблюдавам само обикаляйки го; то има вътрешна и външна страна. Такава единица на Елементарния Свят се нарича "земя". Също така има неща и същества, които могат да бъдат описани като "течни" или "флуидни". В Елементарния Свят ние можем да виждаме през тях, можем да проникнем в тях, имаме усещане подобно на усещането във физическия свят, когато потапяме ръката си във вода. Ние можем да се потопим в тях, докато онова наричано "земя" е нещо, което оказва съпротива като твърд предмет. Второто състояние се описва в Елементарния Свят като "вода". Всеки път, когато се споменава за "земя" или "вода" в книгите по Духовна Наука, се има предвид ето това; физическата вода е само външна алегория на онова, което се вижда на този етап на развитие. "Водата" е нещо, което тече през Елементарния Свят, разбира се, невъзприемаемо за физическите сетива, но достъпно за висшите сетива, за способността за духовно възприемане, за Посветения.

След това в Елементарния Свят има нещо, сравнимо с онова, което във физическия свят наричаме "въздушно" или "газообразно". В Елементарния свят това се обозначава като "въздух". След това, по-нататък, има "огън" или "топлина", но трябва да се осъзнае, че наричаното огън във физическия свят е само алегория. "Огънят", какъвто е той в Елементарния Свят, е по-лесен за описване от другите три състояния, защото те всъщност могат да се опишат само с думите, че са подобни на водата, въздухът и земята. "Огънят" на Елементарния Свят е по-лесен за описване, защото всеки има представа за т.нар. "душевна топлина", за топлината, която се чувства, когато например сме заедно с някого когото обичаме. Онова, което тогава изпълва душата и е наричано топлина, или огънят на възлението, трябва разбира се да се разграничава от обикновения физически огън, който ще изгори пръстите, ако те се докоснат до него. В ежедневиия живот човек също чувства, че физическият огън е един вид символ на душевния огън, който, когато ни е обхванал, запалва ентузиазъм. Мислейки за нещо по средата между външния, физически огън който изгаря пръстите ни, и душевния огън, ние стигаме до приблизителна идея за наричаното "елементарен огън". Когато в процеса на Посвещение човек се издига в Елементарния Свят, той се чувства така, сякаш от определени места към него тече нещо, което го прониква вътрешно с топлина, докато на друго място случаят не е такъв. Допълнено усложнение е, че той се чувства сякаш е вътре в същество, предаващо му топлина. Той се обединява с това елементарно

същество и съответно усеща неговия огън. Така човек навлиза в един по-висш свят, който му дава впечатления, дотогава непознати за него в сетивния свят.

Когато един човек с нормално съзнание заспива, цялото му същество се излива в Елементарния Свят. Той е във всичко в този свят; но взема в него своето естество, онова което е като човек. Той губи своя Аз сякаш той изтича, но онова което не е Аз - неговите астрални качества, неговите желания и страсти, чувството му за истина или неистина - всичко това се пренася в Елементарния Свят. Той губи своя Аз, който в ежедневието го контролира, който внася ред и хармония в астралното тяло. Когато изгуби Аза си, сред импулсите и желанията в душата му преобладава безредие и те си проправят път в Елементарния свят заедно с него; той пренася в този свят всичко, което е в душата му. Ако има някакво лошо качество, той го предава на някое същество в Елементарния Свят, което се чувства привлечено към това лошо качество. Така със загубата на своя Аз, при проникване в Макрокосмоса, той би предал цялата си астрална природа на зли същества, пронизващи Елементарния Свят. Защото когато влиза във връзка с тези същества, които имат силни Азове докато самият той, изгубил своя Аз, е по-слаб отколкото са те, последствието е, че те ще го възнаградят в негативен смисъл за прехраната, която той им осигурява от своята астрална природа. Когато се завръща във физическия свят, те му предават за неговия Аз качествата, които са получили от него и са направили частично свои собствени; с други думи те засилват неговата склонност към зло.

Така ние виждаме, че за човека е мъдро предопределение това да губи съзнание, когато навлиза в Елементарния Свят, и да бъде предпазен от преминаване в този свят със своя Аз. Следователно онзи, който в древните Мистерии щеше да бъде отвеждан в Елементарния Свят, трябваше да бъде внимателно подготвен, преди в него да бъдат излети сили от помощниците на Посвещаващия. Тази подготовка се състоеше в подлагане на строги проверки, посредством които кандидатът постигаше голяма морална сила на себе-подчиняване. На това качество се придаваше особена стойност. В случая на мистика за особено ценни се считаха други качества - например смирението.

Съответно върху човек, който щеше да бъде допуснат до Посвещение в тези Мистерии, бяха налагани изпитания, които му помагаша да се издигне над нещастия от всякакъв вид дори във физическото съществуване. По неговия път бяха поставяни страхотни опасности. Но преодолявайки тези опасности, неговата душа щеше така да укрепне, че той да бъде подготвен както трябва, когато пред него се изправеха същества в Елементарния Свят; тогава той беше достатъчно силен да не се поддаде

на никое от техните изкушения, да не им позволи да вземат по-добрата част от него, и да ги отблъсне. Онези, които щяха да бъдат допуснати в Мистериите, бяха обучавани в безстрашие и в силата на себе-подчиняване.

Нека бъде казано още веднъж на този етап, че не е нужно някой да се чувства разтревожен от описанията на тези Мистерии, защото в наши дни такива изпитания вече не се налагат, нито пък са необходими, тъй като са налице други пътища. Но ние ще разберем смисъла на съвременното Посвещение по-добре, ако изучим опитностите, изживявани в миналото от много човешки същества, за да постигнат те Посвещение в тайните на Мистериите.

Когато кандидатът в онези древни Мистерии, след дълги опитности свързани с Елементарния Свят беше станал способен да осъзнава, че "земя", "вода", "въздух", "огън" - всичко което той възприема в материалния свят, е откровение на духовни същества, когато се беше научил да ги различава и да се ориентира в Елементарния Свят, той можеше да бъде отведен стъпка напред до онова, наречено Светът на Духа зад Елементарния Свят. Онези, които бяха Посветени - и това може да се опише само като съобщаване на онова, което те изживяваха - сега осъзнаваха, че в действителност има същества зад физическия и елементарния свят. Но тези същества нямат никаква прилика с хората. Докато хората по Земята живеят заедно в социален ред, в определени форми на общество, при определени социални условия, задоволителни или не, то кандидатът за Посвещение преминава в свят, в който има духовни същества - същества, които естествено нямат физическо тяло, но които са свързани едно с друго по такъв начин, че властва ред и хармония. Сега на него му се разкрива, че той може да разбере реда и хармонията, които възприема във външния свят, само осъзнавайки, че онова което тези същества правят е външен израз на небесните тела в Слънчевата система, на взаимоотношенията между Слънцето и планетите в техните движения и позиции. По този начин тези небесни тела дават израз на онова, което вършат съществата на духовния свят.

Винаги се е казвало, че нашата Слънчева система може да се разгледа като голям космически часовник или хронометър. Точно както от положението на стрелките на часовника ние заключаваме, че се случва нещо, можем да направим същото за относителните положения на небесните тела. Естествено никой, когато гледа един часовник, не е заинтересован от стрелите или техните позиции сами по себе си, а от това какво посочват те във външния свят. Стрелките на часовника показват, например, какво се случва в този момент тук във Виена или някъде по света. Един човек, който трябва да ходи на работа, поглежда часовника

за да види дали е време да тръгва. Позицията на стрелките е следователно израз на нещо скрито. И такъв е случаят при Слънчевата система. Този велик космически часовник може да се разгледа като изразът на духовни събития и на дейността на духовните същества зад него.

На тази степен кандидатът за Посвещение, когото описваме, се запознава с духовните същества и факти. Той опознава Света на Духа и осъзнава, че този Свят на Духа може да бъде разбран най-добре, прилагайки за него обозначенията, използвани във връзка с нашата Слънчева система; понеже там имаме външен израз на този свят на Духа. За Елементарния Свят аналозиите са взети от свойствата на земните неща - твърди, течни, въздушни, огнени. Но за Света на Духа трябва да се използват други аналогии, аналогии извлечени от звездните небеса.

И сега можем да осъзнаем, че сравнението с часовник не е по никакъв начин пресилено. Ние свързваме небесните тела на нашата Слънчева система с 12-те съзвездия на зодиака, и можем да се ориентираме в Света на Духа само разглеждайки го по такъв начин, че да можем да заявим, че духовните същества и събития са реалности; фактите ние сравняваме с хода на планетите, а духовните Същества с 12-те съзвездия на Зодиака. Ако съзерцаваме планетите в пространството и зодиакалните съзвездия, ако считаме движенията и съответните положения на планетите пред различните съзвездия като проявления на действията на духовни Същества, а съзвездията на Зодиака за самите духовни Същества, тогава с такава аналогия е възможно да се изрази случващото се в света на Духа.

Ние различаваме 7 планети, движещи се и вършещи дела, и зад тях в покой 12 зодиакални съзвездия. Ние схващаме, че духовните факти - курсовете на планетите - се причиняват от 12 Същества. Само по този начин е възможно да се говори вярно за Света на Духа, лежащ зад Елементарния Свят. Ние трябва да си представяме не просто 12 зодиакални съзвездия, а Същества, всъщност категории от Същества, и не просто 7 планети, а духовни факти.

Дванадесет Същества действат, влизат във взаимоотношения едно с друго и ако опишем техните действия, това ще ни покаже какво приближава да се случи в Света на Духа. Съответно всичко, което има отношение към тези Същества, трябва да бъде свързано с числото 12; всичко онова, което има отношение към фактите, трябва да бъде свързано с числото 7. Само вместо имената на зодиакалните съзвездия се нуждаем от това да имаме имената на съответните Същества. Тези имена винаги са били известни в Духовната Наука. В началото на християнската ера имаше една езотерична Школа, която възприе следните имена за Духовните Същества, съответстващи на зодиакалните съзвездия: Серафи-

ми, Херувими, Престоли, Кариотетес, Динамис, Екскузии, след това Архаи (Праначала или Духове на Личността), и после Архангели и Ангели. Десетата категория е самият Човек на своя сегашен етап на развитие. Тези имена означават десет ранга. Човекът обаче се развива напред и впоследствие ще достигне степени, вече постигнати от други Същества. Следователно един ден той ще участва във формирането на 11-та и 12-та категория. В този смисъл трябва да мислим за 12 духовни Същества.

Ако искахме да опишем Света на Духа, ние би трябвало да отдадем произхода на духовната Вселена на съвместните действия на тези 12 категории същества. Всяко описание на онова, което те правят, ще трябва да се занимава с планетарните тела и техните движения. Нека приемем, че Духовете на Волята (Престоли) си съдействат с Духовете на Личността (Архаи) или с други Същества - и възниква Старият Сатурн. Посредством сътрудничеството на други Духове възникнаха планетарните тела, които наричаме Старото Слънце и Старата Луна.

Тук ние говорим за действията на тези духовни същества. Едно описание на Света на Духа трябва да включва Елементарния Свят, защото той е последното проявление преди физическия свят; огънят, въздухът, водата, земята трябва също да бъдат взети в предвид. На Стария Сатурн всичко бе огън или топлина; по време на еволюцията на Старото Слънце бе добавен въздухът; по време на еволюцията на Старата Луна - водата. В описването на Света на Духа трябва да започнем със Съществата. Ние ги наричаме Йерархии и срещаме техните дела, които се изразяват от планетите в техните курсове. И за да имаме картина как всичко това се проявява в Елементарния Свят, ние трябва да го опишем използвайки термините, извлечени от този свят. Само по този начин е възможно да си създадем представа за Света на Духа, лежащ зад Елементарния Свят и зад нашия физически свят на сетивата.

Съществата, духовните Йерархии, техните отношения със зодиакалните съзвездия, планетарните възплъщения на нашата Земя, описани с изрази свързани с Елементарния Свят - всичко това е представено в детайли в главата върху еволюцията на света в моята книга "Въведение в Тайната Наука", и сега ние можем да разберем дълбоките основания за това главата да бъде написана по начина, по който е. Тя описва Макрокосмоса така, както би трябвало той да се описва. Всяко истинско описание трябва да се връща назад до духовните Същества. Аз се опитах в моята книга "Тайната Наука" да дам ръководни линии за правилния вид на описанието на Света на Духа - светът в който се навлиза, когато е имало действително издигане в Макрокосмоса.

Това издигане в Макрокосмоса може, разбира се, да продължава до още по-висши степени, тъй като Макрокосмосът по никакъв начин не е бил описан изчерпателно с казаното тук. Човек може да се извиси в дори по-висши светове; но става все по и по-трудно да се пренесе някаква идея за тези светове. Колкото по-високо е издигането, толкова по-трудно става това. Ако искаме да дадем идея за един още по-висш свят, това трябва да се направи по доста различен начин. Едно впечатление за света, който се достига след преминаване отвъд Света на Духа, може да се получи по следния начин: В описването на човека, какъвто стои той пред нас, ние можем да кажем, че неговото съществуване е станало възможно само поради съществуването на тези по-висши светове. Човекът е станал съществото, което е, защото се е развил от физическия свят, но преди всичко, от висшите, духовни светове. Само един обхванат от фантазии материалистичен ум може да вярва, че е възможно човекът да е произлязъл от мъглявината, описана от теорията на Кант-Лаплас. Такава мъглявина можеше да произведе единствено автомат - но никога човек!

Първо ние имаме около себе си физическия свят. Физическото тяло на човека принадлежи на света, който възприемаме със сетивата си. С обичайното съзнание ние го възприемаме само отвън. На какъв свят принадлежат по-дълбоко скритите, невидими членове на човешката природа? Всички те принадлежат на висшите светове. Точно както ние с физически очи виждаме само материалната страна на човека, така също и от големия външен свят ние виждаме онова, което възприемат сетивата; ние не виждаме онези свръхсетивни светове, два от които бяха описани - Елементарния Свят и Света на Духа. Но човекът, с вътрешното си устройство, е произлязъл от тези висши светове. Цялото човешко същество, също и неговата външна, телесна природа, е станало възможно само защото определени невидими духовни Същества са работили върху него. Ако в човека бе изработено само етерното тяло, той щеше да бъде като растение, защото едно растение има физическо и етерно тяло. Човекът има освен тях и астрално тяло; но него го има също и животното. Ако човекът имаше само тези три члена (физическо тяло, етерно тяло, астрално тяло), той щеше да бъде като животно. Това не е така, защото човекът има също и свой Аз, и стои по-високо от тези по-низши създания на минералното, растителното и животинското природни царства. Всички висши членове на човека работят върху неговото физическо тяло; физическото тяло не би могло да бъде онова, което е, ако човекът не притежаваше тези по-висши членове. Едно растение би било минерал, ако нямаше етерно тяло. Човекът не би имал нервна система ако нямаше астрално тяло; той нямаше да има сегаш-

ното си устройство, изправения си вървеж, своето арковидно чело, ако нямаше Аз. Ако нямаше своите невидими членове във висшите светове, той нямаше да се изправя пред нас като фигурата, която е.

И така, тези различни членове на човешкия организъм и устройство са били формирани от различни духовни светове. За да разберем това, ние ще направим добре ако си припомним прекрасната, дълбоко мъдра мисъл на Гьоте: "Окото е оформено от светлината за светлината. Окото дължи съществуването си на светлината. От недиференцираните животински органи светлината произвежда орган, който да си кореспондира с нея; и така окото е оформено от светлината за светлината, така че вътрешната светлина да може да се срещне с външната." Шопенхауер, а също и Кант, искаха да представят целия свят като човешка идея; тази философия се опитва да изтъкне, че без око ние нямаше да възприемаме светлина, че без око около нас би имало тъмнина. Това, разбира се, е вярно, но работата е там, че то е едностранна истина. Ако не бъде прибавена и другата страна, едностранната истина се счита за цялата истина - от което няма нищо по-гибелно. Да кажем нещо невярно не е най-лошото, което може да се случи, понеже светът скоро сам ще го поправи; но е наистина сериозно, ако едностранната истина се разглежда като абсолютна истина и се отстоява това разглеждане. Това, че без око ние нямаше да можем да виждаме светлина, е едностранна истина. Но ако светът беше останал завинаги изпълнен с мрак, ние не би трябвало да имаме очи. Когато някои животни са живели дълги епохи в тъмни пещери, те губят зрението си и техните очи закръняват. От една страна е вярно, че без очи нямаше да можем да виждаме светлина, но от друга страна е еднакво вярно, че очите са били оформени от светлината, за светлината. Винаги е крайно необходимо да се гледа на истините не само от едната страна, а също и от другата. Грешката на повечето философи не е в това, че те казват нещо грешно - в много случаи техните твърдения не могат да бъдат отхвърлени, защото отстояват истини - а че изказват твърдения, дължащи се на това, че нещата са били погледнати само от една страна. Ако вземете в правилния смисъл думите, че "окото е формирано от светлината, за светлината", вие ще може да си кажете, че в светлината трябва да има нещо, което разбира се не можем да видим с очите си, но което е развило очите от организма, който отначало е нямал очи. Зад светлината има нещо скрито. Нека тук да кажем: Формиращата окото сила се съдържа във всеки лъч на слънчевата светлина. От това можем да осъзнаем, че всичко около нас съдържа силите, които са ни създали. Точно както нашите очи са били създадени от нещо в светлината, така и всичките ни органи са били

оформени от нещо, което лежи в основата на всичко, което виждаме навън в света само като външна повърхност.

И така, човекът има също интелект, интелигентност. Във физическия живот той може да използва своята интелигентност, защото има инструмент за нея. Запомнете, че сега говорим за физическия свят, не за онова, което става с нашето мислене когато сме свободни от тялото след смъртта, а за това как ние мислим посредством инструмента на мозъка, когато сме се събудили от сън на сутринта; след събуждането, с очите си ние виждаме светлина. В светлината има нещо, което е оформило окото. Ние мислим чрез инструмента на мозъка; и така, в света трябва да има нещо, което е формирало мозъка по такъв начин, че той да може да стане инструмент на мисленето, подходящ за физическия свят. Мозъкът е бил превърнат в инструмент на мисленето за физическото тяло от силата, проявяваща се външно в нашата интелигентност. Точно както светлината, която възприемаме с окото, е формираща окото сила, нашият мозък е повърхностното проявление на образувачата мозъка сила или мощ. Нашият мозък е оформен от Света на Духа.

Онзи достигнал Посвещение разпознава, че ако съществуваха само Елементарния Свят и Светът на Духа, човешкият орган на интелигентността никога не би могъл да възникне. Светът на Духа е наистина възвишен свят, но силите, оформили физическия орган на мисленето, трябва да са се втели в човека от още по-висш свят, за да може интелигентността да се прояви външно, във физическия свят.

Духовната Наука не без причина изразява образно тази граница на света, който описахме като свят на Йерархиите, с думата "Зодиак". Човек би бил на нивото на животното, ако съществуваха само двата описани свята. За да може човекът да стане същество, способно да ходи изправено, да мисли с мозъка и да развива интелигентност, е било необходимо вливане на още по-висши сили, сили от свят над Света на Духа. Тук ние стигаме до свят, обозначаващ с една дума, с която днес се злоупотребява напълно поради властващия материализъм. Но в едно по никакъв начин отдалечено минало думата все още предаваше своето първоначално значение. Способността, която човек разгръща тук във физическия свят когато мисли, бе наречена "интелигентност" в духовната наука на този ранен период. От един свят, лежащ отвъд Света на Духа и Елементарния Свят, текат надолу сили през тези два свята, за да изградят нашия мозък. Духовната Наука също го е нарекла и Света на Разума (Vernunftwelt). Това е светът, в който има Духовни Същества, способни да изпратят надолу своята сила във физическия свят, за да може един образ-сянка на Духовното да се създаде във физическия свят в

човешката интелектуална дейност. Допреди епохата на материализма никой не би използвал думата "разум" за мислене; мисленето бе наричано интелект, интелигентност. За "разум" (Vernunft) би се говорило когато онези, които бяха Посветени, се издигаха в един свят, по-висш дори от Света на Духа и имаха пряко възприятие там. В немския език думата "разум" е свързана с думата "възприятие" (Vernehmen), с онова което е директно схващано, възприемано като идващо от един свят, още по-висш от онзи, означен като Света на Духа. Смътен образ на този свят съществува в сенчестия човешки интелект. Първообразите и градителите на нашия орган на интелекта трябва да се търсят в Света на Разума.

Още по-висш свят е възможно да се опише само чрез развиване на духовна способност, издигаща се над физическия интелект. Има една по-висша форма на съзнание, а именно ясновидското съзнание. Ако попитаме: Как се развива органът, който ни позволява да имаме ясновидско съзнание? - отговорът е, че трябва да има светове от които да се излъчват силите, необходими за развитието на това ясновидско съзнание. Като всичко друго, то трябва да се оформи от по-висш свят. Първият вид ясновидско съзнание, което трябва да се развие, е образно съзнание, имагинативно съзнание. Това имагинативно съзнание остава само чиста фантазия само докато органът за него не бъде формиран от силите, лежащи дори отвъд Света на Разума. Веднага щом допуснем съществуването на ясновидско съзнание, ние трябва също да допуснем и съществуването на свят от който се излъчват силите, позволяващи да се развие органа за него. Това е Светът на Първообразите (Urbilderwelt). Всичко, което може да възникне като истинска имагинация, е отражение на Света на Първообразите.

Така ние се издигаме в Макрокосмоса през четири висши свята: Елементарният Свят, Света на Духа, Света на Разума и Света на Първообразите. В следващите лекции ще имам за тема Света на Разума и Света на Първообразите и после ще опиша методите по които, в крак със съвременната култура, могат да бъдат свалени силите от Света на Първообразите, за да направят възможно развитието на ясновидско съзнание.

СЕДМА ЛЕКЦИЯ

Вчера ние се опитахме да вникнем донякъде в същината на онова, наречено пътят навън в Макрокосмоса, във Великия Свят, за разлика от казаното в предишните лекции относно мистичния път, пътят в Микрокосмоса.

Издигането в Макрокосмоса води кандидата за Посвещение най-напред в онова, наричано в Духовната Наука Елементарния Свят; после той се

издига в Света на Духа, след това в Света на Разума и най-накрая в още по-висш свят, който ще наречем Света на Първообразите (или на Архиповете). Беше казано, че вече няма наистина подходящи изрази за тези светове, тъй като в съвременния език няма такива, и ранно-германската дума Vernunft (разум) сега се употребява в обикновен смисъл за нещо, имащо значение само в света на сетивата. Затова и старият израз "Разум", използван за света над т.нар. "Свят на Духа", лесно може да бъде погрешно разбран.

Казаното в миналата лекция може да бъде не повече от схема; разбира се, за тези светове би било възможно да говорим не само часове, а много месеци; докато всичко възможно тук е да изясним идеите си за тях колкото можем по-добре. Сега ще бъде споменат един друг момент, а именно, че когато човек се издига по описания вчера начин в Елементарния Свят, където има истинско възприятие за обикновено наричаното "Елементи" - земя, вода, въздух и огън - той също разбира, че неговата собствена вещественост - включително висшите членове - е изградена от този Елементарен Свят. Той също добива познание за нещо друго, а именно, че вътрешните и външните страни на Елементарния Свят се различават донякъде една от друга. Изучавайки собственото си същество с обикновено, нормално човешко съзнание и не с ясновидство, ние намираме определени качества, които принадлежат частично на нашата душа и частично на външното ни устройство; това са чертите на нашия темперамент. Ние ги класифицираме като меланхолични, флегматични, сангвинични и холерични.

Вчера беше казано, че когато човек преминава в Макрокосмоса, той не се чувства както ако срещаше предмети във физическото съществуване, а както ако беше вътре във всеки предмет на Елементарния Свят; той се чувства обединен с него. Когато гледаме физически предмет, ние казваме: "Обектът е там; ние сме тук." И във физическия свят оставаме здравомислещи и благоразумни същества, докато можем да разграничим себе си със своята Азовост съвсем ясно от предметите и другите същества. Но веднага щом проникнем в Елементарния Свят, това различаване става принципно по-трудно, първо защото се сливаме с фактите и предметите и съществата на този свят. Това беше имано в предвид вчера особено във връзка с елемента на огъня. Ние казахме, че огънят на Елементарния Свят не е физическия огън, а нещо, което може да сравни с вътрешна душевна топлина, вътрешен душевен огън, макар и да не е точно същото. Когато усещаме огън в Елементарния Свят, той се смесва с нас, ние се чувстваме едно с него, вътре в него. Това чувство на единство може да възникне също и в случая на другите елементи; елементът "земя" е в определено отношение едно изключе-

ние. В Елементарния Свят наричаното земя е нещо, което не можем да приближим, нещо което ни отблъсква.

Наистина е странно, но в Елементарния Свят съществува тайнствено отношение между по-горе споменатите четири елемента и четирите темперамента, между меланхоличния темперамент и елемента на "земята", между флегматичния темперамент и елемента на "водата", между сангвиничния темперамент и елемента на "въздуха", и между холеричния темперамент и елемента на "огъня". Това взаимоотношение се изразява във факта, че холеричният човек има по-силна склонност да се смесва със същества, живеещи в огъня на Елементарния Свят, отколкото с другите; сангвиничният човек е по-склонен да се слива със съществата, живеещи в елемента на "въздуха"; флегматичният човек със съществата, живеещи в елемента на "водата"; и меланхоличният човек със съществата, живеещи в елемента на "земята". Така в опитностите на Елементарния Свят играят роля различни фактори. Това ни помага да осъзнаем, че различни хора може да дадат съвсем различни описания на Елементарния Свят, и не е нужно никой от тях да греши изцяло, що се отнася до неговите собствени опитности.

Всеки, който е компетентен в тези неща знае, че когато човек с меланхоличен темперамент описва Елементарния Свят по свой собствен специфичен начин, казвайки че има толкова много което го отблъсква, това е съвсем естествено; тъй като неговият темперамент има скрито родство с всичко земно в Елементарния Свят и той пропуска всичко останало. Холеричният човек ще говори за това колко огнено изглежда всичко, защото за него всичко гори в елементален огън. Следователно не е нужно да усещате някакво учудване, ако има значителни разлики в описанията на Елементарния Свят, дадени от хора, притежаващи низша форма на ясновидство, понеже е необходимо много точно себепознание преди да бъде възможно да се опише този свят такъв, какъвто е в действителност. Ако човек знае до каква степен неговият темперамент е холеричен или меланхоличен, той знае защо Елементарният Свят му се разкрива в такава форма, и тогава това себепознание го подтиква да отклони вниманието си от нещата с които, поради своя природен характер, има най-голямо родство.

Сега за него е възможно да добие представа за онова, наричано в Духовната Наука истинско себепознание. Това себепознание предполага, че ние сме способни, така да се каже, да се измъкнем от себе си и да погледнем на собственото си същество така, както ако то беше някой пълен непознат, а това по никакъв начин не е лесно. Относително лесно е да добием познание за душевните качества, които сме направили свои собствени, но да проникнем ясно в същината на темпераментите,

които работят долу в телесната природа, това е трудно. В живота повечето хора винаги считат себе си за прави. Това е всеобщо егоистично становище и не е нужно да се критикува твърде строго, понеже то е напълно естествена наклонност в човешките същества. Колко далеч би стигнал човек в обикновения живот, ако нямаше това качество на твърда самоувереност? Но всички качества, принадлежащи на неговия темперамент, го формират.

Да се откъснем от един отделен темперамент е извънредно трудно и се нуждаем от много самоподготовка, ако ще се учим да се изправяме пред себе си обективно. Всеки истински духовен изследовател ще каже, че никаква лична степен на зрялост не е помощ в проникването в духовния свят, ако човек не е способен да приеме основния принцип, че може да стигне до истината само отстранявайки собственото си мнение. Той трябва да може да разглежда своето собствено мнение като нещо, за което е възможно да кажем: "Ще запитам себе си в кой период на живота формирах това или онова определено мнение" - да предположим например, че то има характерна политическа насоченост. Преди такъв човек да може да проникне в по-висшия свят, той трябва да бъде способен да постави на себе си този въпрос съвсем обективно: "Какво е онова в живота, което е придало на мисълта ми тази характерна насоченост? Щеше ли моето мислене да бъде различно, ако Кармата ме беше насочила към някаква друга ситуация в живота?"

Ако можем да поставяме на себе си този въпрос отново и отново, докато се опитваме да изобразим как е била породена нашата сегашна личност, за нас става възможно да направим първата крачка напред към измъкването от себето. В противен случай ние оставаме постоянно затворени вътре в себе си. Но в Макрокосмоса не е така лесно да бъдеш извън нещата, както е във физическия свят. Във физическия свят ние стоим например извън един розов храст, поради неговия естествен характер; а в Елементарния Свят се разрастваме в нещата там, отъждествяваме се с тях. Ако сме неспособни да разграничим себе си от нещата, докато всъщност сме в тях, ние никога не можем да разберем условията в този свят. Холеричният ни темперамент, например, се прелива с елемента на огъня. И ние вече не можем да направим разлика между онова, което струи от нас към някое същество на Елементарния Свят, и онова, което тече от него към нас, ако не сме се научили на това. Следователно първо трябва да се научим как да бъдем вътре в едно същество и все пак да различаваме собствената си идентичност от него.

Има едно единствено същество, което може да ни помогне тук, а именно нашето собствено. Ако постепенно успяваме в това да съдим самите себе си така, както в обикновения живот съдим друга личност, тогава

сме на прав път. И така, какво е онова, което различава оценката ни за нас самите от оценката ни за друг? Ние обикновено мислим, че самите ние сме прави и че другата личност, ако поддържа противоположно мнение, греша. Това е, което се случва в обикновения живот. Но няма нищо по-полезно от това да започнем да подготвяме себе си, казвайки: "Аз имам това мнение, другата личност има различно. Аз ще възприема гледната точка, че неговото мнение е точно толкова здраво и стойностно, колкото е моето собствено." Това е видът самообучение, който прави възможно за нас да пренесем в Елементарния Свят навикът, който ни позволява да различим себе си от нещата там, макар и да сме вътре в тях.

Необходими са определени тънкости в нашите опитности, ако ще се издигаме съзнателно във висшите светове. Този пример също ни показва колко оправдано беше казаното в лекцията вчера, че когато се издига в Макрокосмоса, човек винаги се изправя пред опасността да изгуби своя Аз. В обикновения живот Азът не е нищо друго освен съвкупността от мнения и чувства, свързани с нашата личност и повечето хора ще открият, че е извънредно трудно да мислят, да чувстват или да искат нещо, ако веднъж се оставят да бъдат напуснати от онова, което животът е направил от тях. Съответно преди да опитаме издигане във висшите светове е много важно да бъдем запознати с онова, което духовният изследовател вече е изнесъл наяве. Следователно отново и отново се подчертава, че никой, който има опит в тази област, не ще помогне да води някой друг към висшите светове, докато последният не е схванал чрез разума си, чрез своята обикновена, здрава способност на преценка, че заявяването в Духовната Наука не е безсмислица. Напълно възможно е да се формира здрава оценка за откритията на духовния изследовател. Въпреки, че не е възможно лично да се изследва в духовните светове без виждането на ясновидеца, може да се формира здрава преценка що се отнася до коректността или погрешността на съобщаваното от онези, които са способни да виждат. На тази основа ние можем да изучаваме живота и да наблюдаваме дали твърденията, направени от духовния изследовател, го правят по-разбираем. Ако това е така, те могат да бъдат приети за правилни.

Такива оценки винаги ще имат една особеност, а именно, че поддържайки ги, в определено отношение ние винаги ще се издигаме над обикновените човешки начини на мислене. Ако говорим с непредубедено съзнание, нашите обичайни симпатии и антипатии са изоставени и ще открием, че сме способни да бъдем в съгласие дори с хора, поддържащи най-противоположни мнения. По този начин ние се издигаме над обикновения начин на формиране на човешките мнения. Така в Духов-

ната Наука ние придобиваме нещо, което запазваме дори когато сме изоставили своите обикновени мнения, и което осигурява Азът ни да не бъде веднага изгубен, когато за пръв път навлезем в по-висшия свят. Понеже Азът не е изгубен, когато е способен да бъде активен, когато може да мисли и чувства; само когато мисленето, чувстването и възприятието престанат, ние сме изгубили себе си нацяло. Така определен запас от духовно-научно познание ни предпазва от загубване на Аза ни. Обаче загубата на Аза при навлизане в духовния свят в много случаи би имала други последици. Тук стигаме до нещо, което трябва да бъде споменато накратко. Тези последици често ни се показват в обикновения живот. Важно е да знаем за тях когато описваме пътищата, които могат да ни отведат в духовните светове.

Духовният изследовател не трябва в никакъв случай да бъде мечтател, фантазьор. Той трябва да се движи с вътрешна увереност и сила в духовния свят, както интелигентният човек прави във физическия свят. Всяка мъглявост или липса на яснота биха били опасни при навлизане във висшите светове. Следователно ето защо е толкова съществено да добием здрава преценка за нещата от нормалния, всекидневен живот. Особено в днешно време има фактори в ежедневието, които биха могли да бъдат много пречещи при навлизането в духовния свят, ако не им се обръща внимание. Ако размислим върху своя живот и върху влиянията, които са ни засегнали от раждането нататък, ние бихме си припомнили много неща дори и с повърхностна ретроспекция, но ние също ще трябва да признаем, че много е потънало в забвение. Ще трябва да допуснем също, че ние нямаме ясно и определено съзнание за влиянията, взели участие във формирането на характера ни и във възпитанието ни.

Би ли отказал някой да признае, че са били забравени много влияния? Не трябва да отричаме, че сме имали някакво преживяване, само защото сега то не присъства в съзнанието ни. Защо забравяме такива влияния върху живота ни? Това е защото с всеки нов ден животът ни носи нещо ново по нашия път, и ако бяхме длъжни да запазваме всяко преживяване, накрая щяхме да бъдем неспособни да се справяме с живота и с неговите изисквания. Показвал съм ви как дори в нормалния ход на живота нашите опитности накрая се обединяват в способности. Какво би било, ако всеки път когато вземахме химикалка, ние бяхме длъжни да преживяваме отново опитностите, които сме имали когато сме се учили да пишем! Тези минали преживявания правилно са попаднали в забрава и за нас е добре, че това е така.

"Забравянето" е следователно нещо, което играе важна роля в човешкия живот. Има изживявания, които за нас е желателно да сме понесли,

но които после умират за нашето съзнание. Безброй впечатления - особено онези от ранното детство - потъват в забвение, вече не са в съзнанието ни, защото животът ни е накарал да ги забравим. Животът ги е заличил, защото в противен случай бихме били неспособни да се справяме с неговите изисквания. Добре е, че ние не сме длъжни да мъкнем всичко по пътя ни със себе си. Но въпреки, че са били забравени, тези впечатления може още да работят в нас. Може да има впечатления които, макар и да са изчезнали от паметта ни и да не знаем нищо за тях, са въпреки това движещи сили в нашия душевен живот. Те може да въздействат на душевния ни живот така неблагоприятно, че той да се разстрои и това да има пагубен ефект дори върху тялото. Много патологични състояния, нервни състояния, истерия и т.н. могат да бъдат разбрани ако е известно, че областта на съзнателния живот не представлява целия обхват на душевния живот. Всеки с познание за човешката природа може често да насочва вниманието на личност, разказваща му за безброй неща които правят живота труден, към нещо което тя изцяло е забравила, но въпреки това оказва влияние на нейния душевен живот. Има "острови" в живота на душата, не като онези които срещаме в морето, където под себе си имаме твърда земя. Но когато в своя душевен живот човек се натъкне на такъв остров, който произлиза от несъзнателни влияния, той може да бъде изложен на всякакви видове опасности. В обикновения живот тези острови може най-лесно да бъдат избегнати, когато човек полага усилия от по-късен момент в своя живот да осъзнае какво му е повлияло, така че да може да формира оценка за въпросните изживявания. Има много силен лечебен ефект, ако той може да се отдаде на светоглед, позволяващ му да разбере тези острови в душата и да се справи с тях. Ако някоя човешка душа беше отведена неподготвена до тези острови, тя щеше да бъде хвърлена в краен смут; но ако човек бива подпомогнат да разбере собственото си съществуване, за него е по-лесно да се справи с тях. Колкото повече разбиране можем да внесем в своя съзнателен живот, толкова по-добре е за нашето всекидневно съществуване.

Не само тези несъзнателни острови в душата, но и много неща от този род се изправят пред онзи, който навлиза в Макрокосмоса. Както чухме, човек навлиза в Макрокосмоса всяка нощ когато заспива, но пълна забрава обгръща онова, което той може да изживее там. Сред многото опитности, които можеше да има ако навлизаше в Макрокосмоса съзнателно, би било изживяването на самия себе си. Той самият би бил там в Макрокосмоса. Той има около себе си духовни същества и духовни факти и също има обективна гледка на самия себе си. Той може да сравни себе си с макрокосмическия свят и да усети собствените си

недостатъци, собствената си незрялост. Тази опитност му дава богата възможност да изгуби своята увереност в себе си, своята надежда в себе си. Най-добрата му защита срещу тази загуба на собствената увереност е преди навлизането във висшия свят да е извършил вътрешна подготовка, водеща до мъдро осъзнаване, че както сега е несъвършен, така винаги има възможност за добиване на способности, които ще му позволят да израсне във висшия свят. Той трябва да обучи себе си да осъзнава своите недостатъци и трябва също да бъде способен да понесе гледката на онова, което може да стане след преодоляване на тези несъвършенства и добиване на способностите, които сега му липсват. Има едно чувство, което трябва да дойде до човешката душа, когато прагът, водещ в Макрокосмоса, бива пресичан съзнателно. Човек трябва да се научи да вижда себе си като несъвършено същество, да понесе осъзнаването: Когато погледна назад към моя сегашен живот и в моите предишни инкарнации, аз виждам, че те са онези, които са ме направили това, което съм. Но той трябва също да може да не възприема само този образ на себе си, а също и друг образ, който му казва: Ако сега работиш върху себе си, ако направиш възможно най-много за да развиеш зародишните качества, лежащи в твоята най-дълбока природа, тогава ти можеш да се превърнеш в същество като онзи, който стои до теб като идеал, когото ти не можеш да погледнеш без да бъдеш обхванат от благоговение и обезсърчение.

Това осъзнаване е възможно само ако сме обучили себе си да превъзмогваме житейските трудности. Но ако, преди навлизане в Макрокосмоса, сме се погрижили да придобием силата да преодоляваме пречките, да приветстваме болката с цел да добием сила, тогава ние сме калили себе си да вземаме връх над препятствията и от този момент можем да си кажем: Каквото и да ти се случи, каквото и да се изправи пред теб в този духовен свят, ти ще преминеш през него, понеже ще развиваш все по-силно качества, които вече си придобил за побеждаването на трудностите.

Всеки, подготвил себе си по такъв начин, има строго определена опитност, когато навлиза в Елементарния Свят. Ние ще разберем тази опитност ако отново си припомним, че холеричният темперамент е близък с елемента на огъня, сангвиничният с елемента на въздуха, флегматичният с елемента на водата и меланхоличният с елемента на земята. Когато човек преминава в Елементарния Свят, съществата на този свят се изправят пред него във формата, която съответства на собствения му темперамент. Така холеричните качества се изправят пред него като пламнали в елемента на огъня и т.н. Поради неговата подготовка тогава ще стане ясно, че силата на душата, която вече е развил, триумфира над

всички пречки и също е сродна на една сила в Света на Духа. Тази сила е свързана с фигурата която, събрана от всичките четири елемента, се изправя пред него в Света на Духа по такъв начин, че той гледа себе си тихо и спокойно като обективно същество. Резултатът от решението в неговата душа да преодолява всички несъвършенства е, че този несъвършен "двойник" стои пред него, но гледката няма тревожния или разтърсващия ефект, който би имала върху него в противен случай. В ежедневиия живот сме защитени от това, тъй като всяка нощ при заспиване ние бихме се изправили пред това несъвършено същество и бихме били съкрушени от гледката, ако съзнанието не изчезваше. Но пред нас също би била онази велика фигура, която ни показва в какво можем да се превърнем и какви би трябвало да бъдем. По тази причина съзнанието бива угасено когато заспиваме. Но ако придобием зрелостта да си кажем: Ти ще преодолееш всички препятствия - тогава воалът, който пада върху душата при заспиване, се вдига. Воалът става все по-тънък и по-тънък и накрая пред нас застава - по такъв начин, че сега можем да я понесем - формата, която е образ на самите нас такива каквито сме, и отстрани до нея съзираме фигурата, която ни показва какво можем да станем, работейки върху своето развитие. Тази фигура ни се разкрива в цялата си мощ, великолепиe и слава. В този момент ние знаем, че причината защо тази фигура има такъв разтърсващо въздействие е, че ние не сме, а би трябвало да бъдем като нея, и че можем да добием правилното становище само когато можем да понесем тази гледка. Да имаме това изживяване означава да преминем "Големия Пазач на Прага". Големият Пазач на Прага е онзи, който заличава съзнанието, когато заспиваме по обикновения начин. Той ни показва какво ни липсва, когато се опитваме да навлезем в Макрокосмоса, и какво трябва да направим от себе си за да можем, малко по малко, за израснем в този свят.

Така необходимо е за хората на нашето време да формират ясна идея за тези неща, нищо че се съпротивляват. В това отношение нашата настояща епоха е въвлечена в процес на преход. На теория много хора ще признаят, че са несъвършени същества, но обикновено те не отиват отвъд теорията.

В духовния живот на днешния ден, ако проучите за себе си, вие навсякъде ще намерите доказателство за становището, което е изцяло противоположно на онова, за което говорим. Навсякъде ще чуете това или онова мнение, изразено за нещата в света. Отново и отново ще можете да прочетете или чуете: "Всеки" може да знае това, "никой" не може да знае онова. Колко често използваме думите "всеки" и "никой" в съвременните съчинения! С тези думи човек е поставил граница на своето

познание, която вярва, че не е способен да премине. Докато една личност използва тези думи по такъв начин, тя показва, че не е способна да добие понятие за истинското човешко познание. В никой момент на живота не трябва да се казва, че "всеки" може или че "никой" не може да знае това и това, а по-скоро че "ние" можем да знаем само доколкото е в съгласие с нашите способности и настоящ етап на развитие, и че когато ще сме достигнали по-високо ниво, ще знаем повече. Всеки, който говори за граници на познанието, показва себе си като личност, неспособна да има дори понятие от себепознание, защото в противен случай тя би разбрала, че всички ние сме същества, способни на развитие и така на придобиване на познание, съответстващо на нашите способности в точно определено време.

Духовният изследовател трябва да свикне, четейки съвременната литература, да замества "всеки" и "никой" с "той". Тъй като въпросният писател е онзи, който казва това или онова. От това авторът заблуждава колко знае; но започва да става съмнително, когато писателят отива подалеч и действително прилага на практика онова, което пише. Теориите са опасни само когато се прилагат на практика. Например, ако такъв писател казва: Аз зная какво е възможно за човека да разбере и схване, така че не се нуждае от това да напредвам ... тогава той само поставя пречки по пътя си, блокира своето собствено развитие. В действителност има много хора, наистина много такива хора днес. На целия стил на усещане на човешките същества днес принадлежи това, че те всъщност харесват постоянно да правят все по-тъмен воала върху света, в които не може да се навлезе по правилния начин без преминаване покрай могъщата фигура, покрай Големия Пазач на Прага. Този могъщ Пазач ни отказва влизане, ако не поемем следния свещен обет: Знаейки добре колко сме несъвършени, ние никога няма да спрем стремежа си да станем все по-съвършени. Само с този импулс е допустимо за който е да премине в Макрокосмоса. Всеки, който няма достатъчна сила на волята да продължи да работи върху себе си, трябва да започне да я придобива.

Това е необходимо съответствие на себепознанието. Ние трябва да добием себепознание, но то би останало безплодно постижение, ако не е свързано с волята за самоусъвършенстване. През епохите отекваха древните Аполонови думи: "Познай себе си!" Това е вярно и правилно, но към него трябва да се добави нещо повече. Както бе казано вчера, всъщност погрешните идеи не са изцяло катастрофални, защото самият живот ги поправя; но едностранните истини, полуистините, представляват много по-големи спънки. Призивът към себепознание трябва да бъде също и призив за постоянно самоусъвършенстване. Ако дадем

това обещание на своето висше себе, ние можем уверено и безопасно да се устремим в Макрокосмоса, защото тогава постепенно ще се научим да се ориентираме в лабиринта, който неминуемо се изправя пред нас.

Ние чухме как собствената ни природа е свързана с Елементарния Свят - намерихме също, че нашите темпераменти са свързани с онова, което се изправя пред нас в този свят. Но има още нещо друго в Елементарния Свят, с което са свързани други качества на душата освен темпераментите. Вътре в нас го има онова, което е също и извън нас, понеже ние сме били оформени от света, който ни заобикаля.

От онова, което може да се възприеме във физическия свят (темперамент), ние трябва да преминем напред към Елементарния или Елементарен Свят, и тогава да се извисим до Света на Духа. От там отново можем да преминем в още по-висш свят и за това ще говорим накратко. Като човешки същества ние преминаваме от инкарнация към инкарнация. Ако в тази настояща инкарнация сме меланхолици, ние можем да си кажем, че в друга инкарнация - дали в миналото или в бъдещето - ние може да сме имали или да имаме сангвиничен темперамент. Едностраничността на всеки темперамент ще бъде уравновесена в различните инкарнации. Тук ние стигаме до идеята, че ние, като същества, сме в края на краищата нещо повече от това което изглежда, че дори и сега да сме меланхолици, ние сме също и нещо друго. Като същото същество ние може да сме били холерици в предишен живот и може да станем сангвиници в следващия. Цялото ни същество не се състои от особени темпераментни черти. Има също и нещо друго. Когато ясновидецът, наблюдавайки някого в Елементарния Свят, го вижда като меланхолик, той трябва да си каже: това е преходно проявление, то е проявление само на една инкарнация. Личността която сега, като меланхоличен тип, представя елемента на земята, в друга инкарнация ще представя като сангвиничен тип елемента на въздуха, или като холерик - елемента на огъня. Меланхолиците, с тяхната склонност към самонаблюдателно размишление, ни отблъскват, когато биват разглеждани от гледна точка на Елементарния Свят; холериците ни се явяват сякаш пръскат огнени пламъци - като елементарна сила, разбира се, не като физически огън. За да избегнем недоразуменията трябва тук да спомена, че в ръководствата по Теософия Елементарният Свят обикновено е наричан Астрален Свят; онова, което наричаме Свят на Духа е наричано там нисшата сфера на Девакана - Нисшия Девакан. Наричаното там висша сфера на Девакана - Арупа-Девакан - тук е наречено Света на Разума. Когато преминаваме от Света на Духа в Света на Разума, ние се натъкваме на нещо подобно на онова, което вече е било изживяно ако сме се

разкрили на себе си като същества, овладяващи своите темпераменти и развиващи равновесие от един живот към друг. Така ние се приближаваме до границата на Света на Духа. Когато я достигнем, ние намираме духовни факти и Същества, изразени като в космически часовник чрез движенията на планетите. Съществата са изразени в съзвездията на Зодиака, а фактите в планетите. Но тези аналогии не ни отвеждат много далеч; ние трябва да преминем към самите Същества - към Йерархиите.

Сега ние бихме били неспособни да формираме идея за още по-висшите светове, ако не преминем с ясновидско съзнание към самите Същества - Серафими, Херувими, Престоли и т.н. В една инкарнация човек може да има меланхоличен темперамент, в друга сангвиничен темперамент. Неговото истинско същество е повече от едното. Истинското му същество разбива такива класификации. Ако сега в съзнанието си сме наясно, че Съществата, които обозначаваме като Серафими, Херувими, Духове на Волята, Престоли и т.н., и които изразяват себе си във физическото пространство в съзвездията на Зодиака - ако сме наясно, че тези Същества са повече от онова, което изразяват техните имена, тогава ние започваме да формираме вярна представа за тази горна граница на Макрокосмоса. Едно Същество, което се изправя пред нас в някоя отделна ясновидска опитност, да кажем като Дух на Мъдростта, не остава винаги на същата степен и следователно не може винаги да се обозначава със същото име. Защото точно както човекът се развива, така и тези Същества се развиват през различни етапи; оттук те трябва да бъдат наричани един път с едно име, друг път с друго. Съществата се развиват от етап на етап. Имената може грубо да се считат за обозначения на длъжности. Ако говорим за Духовете на Волята или за Духовете на Мъдростта, това е донякъде както ако говорим тук на Земята за съветник, висш съветник или нещо подобно; човекът може да е бил най-напред това и после нещо друго. В духовните Йерархии едно и също Същество може веднъж да е било Дух на Мъдростта, по друго време Дух на Волята и т.н., понеже Съществата се развиват през степени, през различни категории. Докато оставаме в Света на Духа, те ни се разкриват като Серафими или Херувими, или от някаква категория, от която може да бъдат. Но от момента в който се запознаем с развиващото се Същество, от момента в който преминем отвъд званието на длъжността към представа за самото действително Същество, ние сме се извисили в още по-висше царство, в Света на Разума (Vernunftreich). Силите на този свят са строителите на човешкия орган на интелигентност. За да постигнем определена степен на познание, винаги е необходимо да разграничаваме самите развиващи се Същества от тяхната природа в

определен етап на еволюцията им. Това трябва да се прави както в случая на Съществата в напреднал етап на развитие, които се появяват на Земята, така и на онези, които могат да се видят само ясновидски в Света на Духа.

Ще вземем за пример Буда, който живя, както знаете, в VI в.пр.н.е. Всеки, който е вещ по този въпрос, трябва да се научи да прави разлика между Съществото, което беше наречено Буда по онова време, и наименованието на длъжността на Буда. По-рано, в своите предишни инкарнации, това Същество беше Бодхисатва и едва тогава, в своята инкарнация в VI в.пр.н.е., то се издигна до ранга на Буда. В предишните периоди от време той беше същото Същество, което по-късно стана Гаутама Буда. Но това Същество се разви до по-високи степени по такъв начин, че по определени причини за него повече не беше необходимо да се инкарнира като човек от плът. Той продължи да живее под друга форма. Като Бодхисатва той беше свързан от много хилядолетия със Земяната еволюция, после той стана Буда, и в тази инкарнация достигна степен, на която повече не е нужно да слиза в инкарнация в тяло от плът. Сега той е възвишено Същество, видимо само в духовния свят за очите на ясновидеца. Това показва разликата, която трябва да се прави между обозначението "Буда" и Съществото, което изпълнява длъжността на Буда. По подобен начин трябва да се прави разлика между имената, които даваме на Йерархиите, и самите Същества, защото те също се издигат по ранг - да кажем от категорията на Троновете до категориите на Херувимите и Серафимите.

Така на границата на Света на Духа, определени Същества докосват тази граница отгоре и приемат определени качества; на тях трябва да бъдат приписвани определени функции. Но когато се издигнем в още по-висш свят, тогава тези Същества ни се разкриват в процес на живо развитие. Нещо подобно е онова, което се случва на човека в хода на неговите инкарнации. Точно както ние опознаваме истински един човек само проследявайки го от една инкарнация към друга, а не вземайки под внимание само настоящата му инкарнация, така опознаваме и възвишените духовни Същества само ако сме способни да погледнем отвъд онова, което изразяват техните дела, към самите Същества. Да се свържем с духовните Същества и да бъдем свидетели на еволюцията им означава да живеем в Света на Разума.

Както бе посочено вчера, над Света на Разума има още по-висш свят, откъдето идват силите, които ни позволяват действително да преминем от нормално съзнание към ясновидско съзнание, снабдено с очите и ушите на духа. Защо тогава трябва да бъдем изненадани да кажем, че тези качества и способности произлизат от светове, по-висши от Света

на Духа и дори от Света на Разума? Когато в един човек се пробуди ясновидско съзнание, той става истински участник във висшите светове. Нищо чудно тогава, че силите за пробуждане на това ясновидско съзнание идват от свят, откъдето определени висши духовни Същества извличат своите сили. Ние извличаме своите сили от Елементарния Свят, от Света на Духа, от Света на Разума. Ако ще се издигаме над тези светове, силите за извисяването трябва да бъдат извлечени от дори по-висши сфери.

Сега нашата задача ще бъде да говорим за първия свят, разкриван на човека когато в него се пробуди ясновидското съзнание. Това е светът на Имагинацията. Ние ще покажем, че силите, които формират организмите за имагинативно съзнание в човека, идват от Света на Първообразите, точно както силите от Света на Разума са онези, които позволяват на човека на физически план да бъде способен на интелигентна преценка. Нашата следваща задача ще бъде да обясним връзката между първата степен на висшето познание и духовния Свят на Първообразите. След това ще преминем към описване световите на Инспирацията и Интуицията и към показване как, в крак с нашата съвременна култура, човек може да израсне във висшите светове, как може да стане гражданин на онези светове, в които той е най-нисшето същество, точно както е най-висшето същество в царствата, заобикалящи го тук на физически план. Тук той гледа надолу към растенията, животните, минералите; в отвъдните светове той може да погледне нагоре към Съществата над него. Като следва своя път в Макрокосмоса с наново пробудени способности, в ползрението му непрекъснато навлизат нови Същества и реалности.

ОСМА ЛЕКЦИЯ

Съдържанието на днешната лекция ще бъде разбрано по-добре, ако започнем с разглеждане още веднъж на това, какво се случва когато човек се събужда от сън, но сега ние ще обърнем особено внимание на онова, което работи от духовния свят върху изграждането на човешкото естество и устройство. Когато човек се събужда от сън, цялото му същество преминава от Макрокосмоса в Микрокосмоса. Съвсем разбираемо е, че в своето нормално съзнание той има много слабо познание за взаимодействието между Макрокосмоса и Микрокосмоса. Обикновено той предполага, че онова, което нарича свой Аз, е вътре в него. Но предвид на факта, че докато спи той е извън своите физически обвивки със своето астрално тяло и своя Аз, е очевидно, че в часовете на съня Азът със сигурност не трябва да се търси в границите на кожата, а че той се е разлял в световите, за които говорихме: Елементарния Свят,

Света на Духа, Света на Разума и също в един още по-висш свят, който ще разгледаме днес - Света на духовните Първообрази на всички неща. Азът се е разлял в космическите простори; следователно навлизането в тялото при събуждане на сутринта не трябва да си го представяме така, сякаш Азът просто се вмъква обратно в тялото. При събуждане се състои нещо като свиване на Аза; той се свива все повече и повече и тогава преминава във физическото и етерното тяло в определена стъстена форма. Но онова, което е възприемаемо за ясновидското съзнание е, че Азът не е по никакъв начин изцяло вътре в човека през часовете на будното съзнание. За ясновидското съзнание Азът винаги присъства по определен начин в човешкото обкръжение и съвпада само частично с възприеманото като човешко физическо тяло. В съгласие с това може да кажем, че Азът, в неговата субстанциалност, винаги присъства също и около нас. Онова, което ясновидецът вижда като светлинна аура, може да бъде наречено Аз-аура. Човекът винаги е обкръжен от духовен облак от това естество. Азът не трябва да се търси на някое точно място, той прониква цялата човешка Аз-аура. На сутринта Азът се доближава от всички страни, от всички Същества и Реалности на световите, които нарекохме Свят на Разума, Свят на Духа и Елементарен Свят. Нека сега разгледаме по-точно как Азът се вмъква в тялото, и да се запитаме: Как става така, че при събуждане ние внезапно сме обкръжени от сетивни възприятия, такива като впечатленията на цвета и светлината? Да предположим например, че първото сетивно впечатление, което имаме при събуждане, е синя повърхност, цвета синьо. Какво е обяснението на това впечатление? Тук обикновеното съзнание е в пълно неведение. Причината е, че когато Азът преминава от Макрокосмоса в Микрокосмоса, се създава един вид преграда срещу вливащите се духовни сили, срещу всичко, което наричаме Елементарен Свят. Нещо бива възпирано с резултата, че се влива само част от Елементарния Свят. Ако видим синя повърхност пред себе си, тогава, чрез тази синя повърхност се вливат всички тези сили, с изключение на една част от Елементарния Свят. Частта от Елементарния Свят, която бива възпирана, стига до нашето съзнание като огледален образ, отражение, и това отражение е синия цвят. Елементите на огъня, въздуха, водата и земята (духовно разбирани като принадлежащи на Елементарния Свят) текат през окото с изключение на онова, което всъщност виждаме. Сетивното възприятие възниква поради факта, че окото ни възпира част от светлината от Елементарния Свят, ухото ни възпира част от звука, другите ни органи възпират част от огъня или топлината; онова, което не бива възпирано, се влива в нас.

Сега ние можем да допълним онова, което беше казано в предишните лекции, че "окото е оформено от светлината за светлината".

С други думи, окото не е оформено от онова, което е отразено, а от онова, което идва до нас със светлината - и то е част от Елементарния Свят. Освен това нещо друго се влива от Света на Духа, всъщност от всички светове, за които говорихме. Съответно ние можем да кажем: В този определен момент определени сили биват възпирани от окото, и също от другите сетива; онова, което не се влива е нас, което бива възпирано, е сбора от нашите сетивни впечатления. Така че това, което виждаме или чуваме, е което ние не пропускаме; а което пропускаме е онова, формирало физическия организъм на окото например. Ние възпираме определени сили и позволяваме на други да преминават - тези последните бидейки сили на Елементарния Свят. Ако погледнем очната ябълка в огледалото, тогава ние също виждаме само онова, което тя не пропуска. Така в Елементарния Свят има сили, които са оформили зрителното ни сетиво, а също и другите ни сетива. Като сетивни същества ние сме оформени от Елементарния Свят; светът, който виждаме когато сме способни да погледнем в Елементарния Свят, е светът който е изградил нашите сетива.

На вътрешната "стена" на нашия зрителен орган има нещо като второ огледало, защото там, от по-далечен свят, се вливат други сили - с изключение на онези, които биват отразени. Там самите елементални сили биват възпирани и отразени; те престават да действат и само силите на Света на Духа са онези, които протичат и не биват отразени. Това са силите, които формират например зрителния нерв. Точно както окото има свой зрителен нерв, така и ухото има свой слухов нерв от силите, вливащи се от Света на Духа. От там струят силите на Същества, които са строителите на цялата ни нервна система. Нашите нерви са подредени съгласно законите на планетарния свят отвън, тъй като планетарният свят е външния израз на духовни реалности и духовни светове.

Ако случаят е такъв, че Светът на Духа работи върху формирането на нашата нервна система, то следователно в основата на нервната ни система трябва да има определен закон и ред, съответстващ на онзи на Слънчевата система. Нашата нервна система трябва да бъде една вътрешна Слънчева система, защото е устроена от Небесния Свят.

Сега ние ще се запитаме дали тази нервна система действително функционира така, както ако беше огледален образ на Слънчевата система там навън в Макрокосмоса. Както знаете, нашето измерване на времето се ръководи от отношенията на планетите към Слънцето и също в годишния кръг от преминаването на Слънцето през 12-те съзвездия на Зодиака. Това е разпределение на времето, основано на закона, съдър-

жащ се в числото 12 като число, което изразява движенията, състоящи се в Слънчевата система. Има също 12 месеца в годината, и в най-дългите месеци има 31 дни. Това отново е основано на взаимните връзки на небесните тела и е свързано с нашата система на времето. Има определена несъразмерност, за която има добра причина, но сега не можем да навлезем в нея.

Нека опитаме да си представим тази забележителна времева система във Вселената и да се запитаме как тези космически процеси биха били отразени в нашата нервна система. Ако силите, лежащи в основата на Макрокосмоса са също и силите, формирали нашата нервна система, ние със сигурност ще намерим тяхно отражение в себе си; и наистина, ние имаме 12 мозъчни нерва и 31 двойки гръбначни нерви. В тези мозъчни и гръбначни нерви действително са отразени космическите закони. Съществуването на определено несъответствие се обяснява с факта, че човекът е предопределен да бъде същество, независимо от случващото се извън него. Точно както преминаването на Слънцето през съзвездията на Зодиака се случва за 12 месеца, и това е отразено в 12-те мозъчни нерва, така и дните на месеца се регулират в съгласие със завъртането на Луната - 28 дни. Как ще се обясни връзката между 31 дни в месеца и човешката нервна система? Ние имаме три допълнителни двойки нерви, т.е. всичко 31, които ни правят независими същества; в противен случай тук също щяхме да бъдем ръководени от числото 28. Тук можете да хвърлите поглед на една дълбока загадка, на една чудесна връзка между нервната ни система и онова, изразено с великите символи на пространството - символите, които в себе си са отражения на духовни дейности и Същества.

Сега ние стигаме до третата част на отражението. Нашата нервна система е изградена от Света на Духа. На мястото, където нервите преминават в мозъка или в гръбначния стълб, отново се получава отражение. На това място потокът от Света на Духа бива възпиран в нервната система и прониква онова, което сме узнали в Света на Разума. На това място работят силите на Йерархиите и Светът на Разума изгражда за нас мозъка и гръбначния мозък, които лежат зад нервите. В самия наш мозък и неговото продължение, гръбначния мозък, ние имаме производението на всички дейности, произлизащи в основата си от Света на Разума. Всеки, който е способен да проучи Света на Разума ясновидски, може да намери точни образи на великите космически първообрази дори и в най-малките отражения в мозъчната нервна система и в гръбначната нервна система. Но Светът на Първообразите, или на Архитиповете, струи направо през нас без нашето същество да е способно да го възпира.

По какъв начин сме способни ние в обикновения живот да бъдем съзнателни за нещо? Чрез това да бъдем способни да го възпрем. Ние ставаме съзнателни за част от Елементарния Свят възпирайки я. В своите сетивни органи ние сме произведение на Елементарния Свят и усещайки дейността и функционирането на своите сетива, ние усещаме Елементарния Свят. Ние сме произведение на Света на Духа и усещаме този свят - но само в отражение - когато усещаме света, свързан с нашите нерви. Какво знае човек за Елементарния Свят? Колкото е отразено за него чрез сетивата: светлина, звуци и т.н. Какво знае човек за Света на Духа? Точно онова, което неговите нерви отразяват за него. Законите на Природата, както обикновено биват наричани, не са нищо друго освен един сенчест образ, неясно отражение на Света на Духа. А онова, което човекът взема за свой вътрешен духовен живот, своя разум, е слабо отражение на външния Свят на Разума; наричаното обикновено интелект, интелигентност, е смътно, сенчесто отражение на Света на Разума.

На какво трябва да бъдем способни, ако желаем да видим повече от онова, описано тук? Ние трябва да сме способни да възпираме повече. Ако искаме да изживеем съзнателно въздействието на Света на Първообразите, ние трябва да сме способни да възпираме този свят по някакъв начин.

За нас е възможно да имаме сетивни органи - например очи - само допусайки Елементарния Свят в себе си и тогава задържайки го. Можем да имаме нервна система само допусайки Света на Духа в себе си и тогава задържайки го; можем да имаме мозък и разсъдъчна способност само допусайки в себе си Света на Разума и тогава задържайки го; посредством това се формира мозъкът. Ако ще се формират по-висши органи, за нас трябва да е възможно да задържаме един още по-висш свят. Ние трябва да бъдем способни да изпратим нещо към него, както в своя мозък изпращаме онова, което възпира Света на Разума. Така човек трябва да направи нещо, ако желае да се развива по верния път. Той трябва да извлича сили от по-висш свят, ако в правилния смисъл желае да се развие до по-висша степен. Той трябва да направи нещо за да възпира силите от Света на Първообразите, които в противен случай просто преминават през него. Той самият трябва да създаде отразяващ инструмент за тази цел. Системата на Духовната Наука, започваща с имажинативно познание, създава такъв инструмент по начина, по който днешният човек може и би трябвало да прави това. Онова, което човекът обикновено възприема и познава, е външния физически свят. Ако желае да постигне по-висше познание, той трябва да направи нещо, за да създаде за себе си по-висши органи. Той трябва да причини един

свят, по-висш от Света на Разума, да спре вътре в него, и той прави това развивайки нов вид активност, която може да се изправи пред Света на Първообразите и, за начало, да го възпира. Той поражда новата активност учейки се да преминава през вътрешни изживявания, които не се случват в ежедневиия живот. Типично изживяване от този род е описано в книгата "Въведение в Тайната Наука" (глава V). То се причинява чрез представа за Розовия Кръст. Как трябва да подходим, за да имаме като истинско изживяване вътре в себе си тази мисловна картина на Розовия Кръст?

На ученика, който се стреми да бъде отведен до по-висши степени на познание, ще му бъде казано от неговия учител да съзерцава, като начало, как едно растение израства от почвата, как то оформя стъбло, листа, цвят и плод. През целия организъм тече зеленият сок. А сега сравнете това растение с човешкото същество. През човешкото същество тече кръв и тя е външния израз на импулси, желания и страсти; понеже човекът е надарен с Аз, той се явява пред нас като същество, по-висше от растението. Само един чудноват ум - макар че има много такива - може да вярва, че растението има съзнание, подобно на онова на човека, и може да отразява впечатленията вътрешно. Съзнание възниква не чрез упражняването на дейност, а защото едно впечатление бива отразено вътрешно, и това е способен да направи човекът - а не растението. Така в определено отношение човекът е достигнал по-висш етап на развитие от растението, но с цената на възможността да греши. Растението не е предразположено да греши, нито има висша и нисша природа. То няма импулси и желания, които да го принижават. Ние можем добре да бъдем впечатлени от целомъдрието на растението за разлика от импулсите, желанията и страстите на човека. Със своята червена кръв човекът съществува като същество което, по отношение на своето съзнание, се е развило до по-висок етап от растението, но с цената на определена поквара.

Всичко това щеше да бъде изяснено на кандидата за висше познание. Учителят щеше да му каже, че сега той трябва да постигне онова, което, на една по-ниска степен, му разкриваше растението; той трябва да придобие превъзходство над своите желания, импулси и т.н. Той ще постигне това превъзходство, когато неговата висша природа е спечелила победа над нисшата, когато червената му кръв е станала така целомъдрена, както сокът на растението, когато той почервенява в розата. И така червената роза може да бъде за нас символ на онова, което кръвта на човека ще стане, когато той подчини своята нисша природа. Ние виждаме розата като емблема, символ на изчистената кръв.

И ако свържем венца на розата с мъртвия, черен, дървен кръст, с онава, което растението оставя когато умира, тогава в Розовия Кръст ние имаме символ на победата в човека на висшата, пречистена природа над нисшата. В човека, за разлика от растението, трябва да бъде преодоляна нисшата природа. Червената роза може да бъде за нас символ на пречистената червена кръв. Но останалото от растението не може да бъде емблема в този смисъл, защото там трябва да изобразим, че сокът и зеленината на растението са умиращи. В черния дървен кръст ние следователно имаме емблема на преодоляването на нисшата природа, а в розите емблема на развитието на висшата природа. Розовият Кръст е емблема на човешкото развитие, каквото то напредва в света. Това не е абстрактна представа, а нещо, което може да се почувства и изживее като действително развитие. Душата може да се изпълва с топлина при картината на развитието, представена в символа на Розовия Кръст.

Това показва, че човек може да има мисловни картини, които не съответстват на никаква външна реалност. Онези, които желаят да имат само нормално съзнание, където мисловните картини винаги представят някаква външна реалност, ще говорят подигравателно за символа на Розовия Кръст и ще настояват, че мисловните картини са грешни, ако не представят външен факт. Такива хора ще попитат: Къде има такова нещо като Розовия Кръст? Растат ли някъде червени рози върху мъртво дърво? Но целият смисъл е, че ние ще овладеем способност на душата, която не присъства в нормалното съзнание; че ще станем способни да пораждаме мисловни образи и представи, които имат определено отношение с външния свят, но не са точно негово копие. Розовият Кръст е свързан в определено отношение с външния свят, но самите ние сме тези, които сме създали естеството на това отношение. Ние сме съзрцавали растението и надмощието, постигнато от човека, и изобразяваме това за себе си в Розовия Кръст. Тогава ние вписваме този символ в нашия свят на мисловни картини и идеи. Същото би могло да се направи и с други символи.

За да може да се разберем един друг напълно, аз ще говоря и за друг символ. Нека помислим за обикновения живот на един човек през дните на неговото съществуване. Денят се редува с нощта, будността със съня. През деня ние имаме много изживявания; през нощта, без да бъдем съзнателни за това, се извличат сили от духовния свят. Точно както имаме изживявания в своя съзнателен живот, нощем ние имаме изживявания в подсъзнателната област на своето същество. Ако с цел придобиване на познание разглеждаме вътрешния си живот от време на време, ние със сигурност ще зададем на себе си въпроса: Какъв напредък правя аз? Всяко изживяване през деня действително ли ми е доне-

сло стъпка напред? Има основания за човек да се чувства доволен, ако прави само малък напредък всеки ден, имайки своите дневни изживявания и извличайки нова сила нощем. Разбира се, трябва да се изживява много всеки ден, ако той действително иска да стане по-зрял. Запитайте себе си какъв напредък сте направили в това отношение за един ден. Вие ще намерите, че въпреки безбройните изживявания напредъкът, правен от Аза от ден на ден, в много случаи е много бавен процес и наистина доста изживявания остават неотбелязани. Ако обаче погледнем назад към най-благоприятния период на своя живот, към детството, ние виждаме колко бързо напредва детето в сравнение с постигнатото в по-късния живот. Има добри основания да започнем от там, че един пътник, който посвещава цялата си енергия на пътешествия по земното кълбо с цел да напредне чрез овладяването на познание, не напредва толкова, колкото едно дете посредством онова, което е научило то от своята бавачка.

Напредъкът, направен от Аза може да бъде обозначен със змиеподобна спирала. Две змиевидни форми, една светла и една тъмна, се извиват около вертикална тояга. Светлата крива линия представя изживяванията на деня, а тъмната крива линия - силите, работещи през нощта. Вертикалната линия указва направения напредък. Тогава тук ние имаме друг символ, представящ човешкия живот.

Ние можем да направим и сложни, и прости символи. Следното ще бъде пример за прост символ: Ако се съсредоточим в едно растение, растящо докато се образува семето, и след това постепенно увяхващо, докато всичко освен семето изчезне, ние можем да онагледим това като съвсем прост символ на растежа и упадъка.

В Розовия Кръст ние имаме символ на човешкото развитие от неговата сегашна степен до неговото пречистване; в Жезъла на Меркурий имаме символ на човешкото развитие през изживяванията на деня и нощта и на напредъка, направен от Аза. По този начин могат да бъдат създавани символ след символ.

Никой от тях не отразява никаква външна реалност; но предавайки себе си във вътрешно съзерцание на значението на тези символи, ние приучваме душата си на дейности, които тя в противен случай не упражнява. Тези дейности накрая поражда вътрешна сила, която ни позволява да възпираме Света на Архитиповете или Първообразите по същия начин, както сме възпирали другите светове.

Не е нужно символите да бъдат само картинни; те също може да се състоят от думи, в които са събрани дълбоки космически истини. Когато космическите истини са събрани в символични сентенции, там ние имаме сила, посредством която можем да оформим субстанцията на

душата. Работейки така върху себе си, човек съзнателно надгражда онова, което иначе външният свят е завършил в него без помощта му, формирайки неговия мозък от Света на Разума, нервната му система от Света на Духа, сетивните му органи от Елементарния Свят. Той самият изгражда органи, по-висши от мозъка, органи които не са външно видими за нормалното съзнание, защото лежат в област отвъд физическата. Точно както очите са били оформени от Елементарния Свят, нервите от Света на Духа, мозъкът от Света на Разума, така и от Света на Първообразите се образуват и оформят по-висши органи, органи които постепенно ни позволяват да проникваме в по-висшия свят и да гледаме в него. Тези органи просто представляват развитие и продължение на дейността, пренесена от по-ниска степен. Тези висши органи на възприятие се появяват под формата на духовни цветове, напълващи от човека и затова наречени "лотосови цветове", или също духовни "колела" или "чакри".

Във всеки, който практикува такива упражнения, за ясновидското съзнание може действително да станат видими нови органи. Например, един такъв се разтваря като колело или цвете в средата на челото. Това е двулистният лотосов цвят, духовен сетивен орган. Точно както съществува физически сетивен орган, за да доведе света около нас до нашето съзнание, така съществуват и духовни сетивни органи, за да доведат до съзнанието ни света, който не може да бъде видян с обикновени

физически очи. Тези т.нар. лотосови цветове са сили и системи от сили, които се развиват от човешката душа.

Втори орган от този род може да се оформи в областта на ларинкса, друг близо до сърцето и т.н. Тези духовни сетивни органи - думата неминуемо подразбира противоречие, но няма по-добър израз в съвременния език, създаден за физическия свят - тези духовни сетивни органи могат да бъдат развити с търпелива и енергична практика на потопяване в символични мисловни картини, които не са картини на нищо във външния свят, и които в това отношение се различават от мисловните картини на обикновеното съзнание с това, че не отразяват нищо външно, а работят в душата и поражат сили, които могат да възпират Света на Първообразите точно както очите, нервите и мозъкът възпират другите светове около нас.

Но да стигнем до тази точка не е достатъчно. Всеки, притежаващ способността за ясновидско виждане, може да възприеме тези висши сетивни органи в човека. Но самите тези органи сега трябва да бъдат развити по-нататък. Досега те са били оформени от свят, по-висш от световите, от които е изградено нашето човешко устройство. Тук идва вторият етап, подготовката за истинско виждане. Системата, възприета от процеса на подготовката е, че всеки, достигнал имагинативно познание посредством развитието на лотосовите цветове и е съзнателен за това, че го е постигнал, сега преминава към нещо доста по-трудно, към по-висок етап на вътрешната работа и усилия.

Първият етап се състои в изработването на голямо количество символични мисловни картини - които се дават във всяка школа за истинско духовно обучение и варират съгласно човешката индивидуалност, така че да може да се развият висшите сетивните органи с търпение и издръжливост. На следващия етап, след като човекът е придобил определено умение в представянето на такива символи, той трябва да стигне до там да бъде способен да изключи картините от съзнанието си и да се съсредоточи само върху силата вътре в него, която ги е създала. Във формирането на картината на Розовия Кръст ние вземаме под внимание растението и човека, и едва след това изграждаме символа. Сега ние отстраняваме от съзнанието си този символ, също и онзи на Жезъла на Меркурий, съсредоточавайки се върху дейността, която самите ние сме упражнили в изграждането на картините. Това означава, че ние насочваме вниманието си към своята собствена дейност, игнорирайки произведението и. Това е дори по-трудно. След като сме създали някой символ, ние си казваме: Как ти направи това? Повечето хора ще се нуждаят да направят много, много опити за да преминат от самия символ към дейността, която го е създала. Процесът ще отнеме много дълго време.

Отново и отново ще бъде необходимо да бъдат създавани символите, докато стигнем до точката, където можем да ги премахнем, с цел тогава да изживеем нещо съвсем ново, без да виждаме нищо външно, а именно дейността, която ги е създала.

Ако след практикуване на това дълго време ние почувстваме нещо като кипене и въртене вътре в себе си, е бил направен определен напредък. Тогава ние действително можем да изживеем момента, когато не само притежаваме висши органи или лотосови цветове, а виждаме блясваща пред нас нова реалност, за която дотогава сме нямали и понятие; ние сме стигнали до етапа, където имаме ново поле на виждане и получаваме своето първо проникновение в Света на Духа.

Изживяването е както следва: Ние вече сме напуснали обикновения външен свят, живели сме в свят на символи, и сега премахваме символите и картините; тогава ние имаме около себе си тъмен мрак. Съзнанието не престава, но кипи и се върти, подбуждано от собствената ни активност. На по-ранен етап ние върнахме Света на Първообразите, а сега възпираме също и Света на Разума, но не по същия начин както преди; ние го възпираме от противоположната страна. Ние възпираме онова, което в противен случай се влива в нас. Преди в собствената си интелектуална дейност ние виждахме само сенчести образи на Света на Разума; сега виждаме Света на Разума от другата страна; виждаме Съществата, познати като Йерархиите. Сега малко по малко всичко става изпълнено с живот.

Това е първата стъпка, която трябва да се предприеме. Но това не е всичко. Една по-нататъшна стъпка се състои в придобиване на силата също да подтиснем и собствената си деятелност. Ако наистина се опитва, ученикът ще осъзнае колко е трудно това; то е дълъг процес, тъй като обикновено се случва, че тогава той заспива. Все пак ако изобщо му е останало някакво съзнание, той е напреднал до точката, където възпира не само Света на Разума, а също и Света на Духа. Сега той вижда Света на Духа от другата страна и духовните Реалности и Същества в този свят. Докато предишната степен на познание, когато бива възпирана активността, създаваща символите, е позната като Инспирация (Познание чрез Инспирация), тази по-далечна степен, когато премахваме също и собствената си активност, е наречена Интуиция. Чрез Интуицията ние хвърляме поглед върху истинските очертания на Света на Духа, които иначе виждаме само като сенчести образи, като закони на природата. Сега ставаме съзнателни за Съществата и техните дейности, които имат своя външен израз в реалностите и законите на природата. Ние описахме път на познание, различаващ се донякъде от онзи, който бива следван когато човек само става съзнателен за навлизането или

излизането от Света на Духа, когато заспива или се събужда. Този метод първо създава органите, в които Светът на Първообразите бива възпиран и силите му използвани за създаването на онези органи, които са нужни на човека, и след това той бива отведен чрез Имагинативно и Инспиративно познание в Света на Духа, в който сега е способен да се визира. Но когато е достигнал степената на Интуитивно Познание, той може също да израсне в Елементарния Свят по такъв начин, че да не влиза в него неподготвен, а напълно подготвен, виждайки го пред себе си като заключителна опитност. Определено, този път е труден за много хора, защото изисква много себеотрицание. Човек трябва най-напред да се упражнява дълго време със символи и да чака, докато се оформят необходимите органи. Но в началото той не може да вижда с тези органи. Много често се случва днес някои хора да не искат да вървят по сигурен път, а преди всичко бързо да видят нещо, да имат бърз успех. Успехът със сигурност ще дойде, но той трябва да бъде постигнат с упражняване на определено себеотрицание. Първо трябва да работим върху себе си дълго време, за да намерим малко по малко входа към висшите светове; и наистина онова, което виждаме най-напред от Света на Разума и от Света на Духа, е много безцветна гледка. Едва когато се върнем от тези области в Елементарния Свят, когато сме далеч напреднали с Интуитивното Познание - едва тогава всичко придобива цвят и живина, защото тогава всичко е наситено с Елементарния Свят и неговите въздействия. Тези неща могат да бъдат описани само от гледна точка на Интуитивното Познание.

Освен това, само когато се радваме изграждайки такива символи, когато работим с търпение и постоянство върху развитието на органите, ние можем да забележим определен напредък; но въпреки, че в началото виждаме само малко от висшите светове, това е сигурен път и такъв, който ни защитава от илюзии. Наградата идва едва по-късно, но това е път, който е защита срещу празната фантазия. Ако сме изминали пътя си до степената на Имагинативно Познание, ние вече стоим в света, който е непосредствено над нашия; и чувстваме, че сме вчленили в себе си нещо от един по-висш свят. След това постепенно се издигаме до по-висши и по-висши степени и накрая постигаме истинско разбиране на висшите светове.

Вие ще намерите очерк на този процес на развитие в книгата "Как се постигат познания за висшите светове" и във втората част на книгата "Въведение в Тайната Наука". Изложенията, дадени там, са предназначени за доста широка публика и са следователно нещо сбито. Днес искаха за говоря за определени по-интимни въпроси, които ще добавят

нещо към съдържащото се в тези книги по темата за пътя към висшето познание.

Опитах се да изясня, че в Микрокосмоса, в нервната система, в мозъка, хората са огледални образи на дейностите на Съществата на Макрокосмоса. Беше показано, че преди ние да започнем да работим върху себе си за да развием висши способности, вече е била упражнена друга дейност за нашето развитие като човешки същества. Ние осъзнахме, че ние всъщност само продължаваме работата, която вече е била приложена спрямо нас. Точно както нашият физически организъм е бил изграден от висшите светове, така и ние изграждаме своя "духовен човек". Ние се издигаме над своето обикновено себе, напредвайки в развитието си. Никой, който взема понятието за еволюцията сериозно, не може да се съмнява, че такова по-нататъшно развитие е възможно. Онези които вярват, че онова, което понастоящем го има, е възникнало от предишни етапи на съществуване до сегашния, трябва също да признаят, че развитието може да върви напред. Но понеже човекът е станал съзнателно същество, той трябва също да поеме съзнателно развитието си в свои ръце. И той може да върви в пълно съзнание по пътя на развитието, който беше описан. Ако се нуждае от учител, той вече няма нужда от него - какъвто бе случаят, когато се използваша старите методи - като някой, който взема нещо от него или позволява нещо да се влее в него; при такива обстоятелства онези, водени от учителя, не бяха независими. Днес ние научихме за път, който е изцяло в съгласие със съзнанието на съвременното човечество, защото онзи, който поема по този път, се доверя на другия не по друг начин, а както ученикът се доверя на учителя си по математика. Ако не приеме, че учителят знае повече, отколкото знае самият той, той със сигурност не би отишъл при него. В същия смисъл ние се доверяваме на водач или учител, който не ни дава нищо повече от напътствия. На всяка стъпка ние си оставаме свой собствен господар, докато съвестно следваме дадените указания. Ние следваме указанията, дадени от учителя така, както бихме правили в случая на онези, дадени от учител по математика, едва сега е въввлечена цялата ни душа; не става въпрос за прилагане на интелекта ни за решаването на математически проблем. Това е същината на новия метод на Посвещение, че той взема под внимание преди всичко друго независимостта на човешкото същество; гуруто вече не е гуру в стария смисъл, а само в смисъла, че той съветва как може да бъде направен напредък. Последователните епохи се сменят и човекът постоянно преминава през нови степени на съществуване. Методите за подпомагане на развитието трябва следователно също да се променят. В по-ранните времена бяха необходими различни методи. Системата, наречена розен-

кройцерска на името на своя най-важен символ, е онази, най-подходяща и пасваща на душата на съвременния човек.

Така ние виждаме как, освен старите методи, съществува още и подходящият съвременен метод, който води хората по посочения път във висшите светове. Днес беше даден само един очерк. Утре ние ще опишем как човек, ако работи върху себе си, израства стъпка по стъпка във висшите светове и как те постепенно му се разкриват. Ние описахме какво трябва да прави човек, за да приложи новите методи, а утре ще говорим за онова, в което той се превръща и за онова, което евентуално му се разкрива.

ДЕВЕТА ЛЕКЦИЯ

Говорейки вчера за т.нар. Розенкройцерски път в духовните светове, беше казано, че това е най-подходящия път за съвременния човек и най в съгласие със законите на еволюцията на човечеството. Ние описахме как, възприемайки определени критерии за своя душевен живот, човек се издига до имагинативно познание, познание чрез инспирация и интуитивно познание. Ако на негово разположение нямаше нищо друго освен методите, които той преднамерено прилага към душата си, издигането през тези три степени би било като посоченото вчера. Най-напред би трябвало да се развият органите на духовно възприятие, и едва след известен период на себеотрицание той щеше да бъде способен да се издигне от един вид сенчесто, едва забележимо възприятие до истински опитности.

В настоящата епоха на еволюцията човекът не е задължен да разчита само на онова, което той преднамерено прави на душата си. Въпреки, че в едно отдалечено бъдеще ще трябва да разчита на това, законите на еволюцията тогава ще бъдат съвсем различни, така че отначало той ще навлиза съзнателно в духовните светове. Разбира се, това е възможно също и днес, но само защото нещо идва на помощ на човека, а именно укрепващите сили на съня.

Досега ние не сме говорили за въздействието на укрепващите сили на съня върху онзи, който се подлага на този процес на духовно развитие. Ако през развитието я нямаше помощта на съня, човек щеше да се нуждае от много дълго време, преди да бъде способен да забележи фините изживявания, които възникват в резултат на посочените методи. Но по-неже неговият живот постоянно преминава от будност в сън, силите на съня му идват на помощ докато развива органите на висше възприятие, споменати вчера като лотосови цветове. Въпреки, че отначало не е възможно да се възприеме нищо посредством лотосовите цветове, въпреки това по време на сън на човека се предават сили от висшите светове, от

Макрокосмоса. На тези сили се дължи, че рано или късно, след като се е обръщал отново и отново към символите и е укрепнал така себе си вътрешно, че душевният му живот да е много обогатен, тези органи правят възможни истински опитности за духовния свят, с някаква степен на виждане. Когато действително е постигнато имагинативно познание, то вече позволява на човека да има определено проникновение във висшия свят.

Сравнително дълго време човек ще се нуждае да изживява в дълбока медитация картини, взети от живота и говорещи на сърцето, или определени формулировки, в които сбито са изразени велики световни тайни. След това, първо в момента на събуждане, но също и когато отклонява вниманието си от изживяванията на обикновения дневен живот, той ще забележи, че пред душата му застава нещо, което възниква като вътрешните картини, които той е формирал за себе си, но е там пред него като цветя или камъни, видяни в обикновеното съзнание; той има пред себе си действителни символи или емблеми, за които знае, че не ги е създал самият той. По време на периода на подготовката, и чрез вниманието, което упражнява в изграждането на своите символи, той се учи да прави разлика между илюзорни и истински картини. Човек, който се подготвя съзнателно и преди всичко се е научил да отстранява собствените си лични мнения, искания, желания, страсти от своя повисш живот, който е обучил себе си да не счита нещо за истинно, само защото то го удовлетворява, и да изключва собственото си мнение - такъв човек може веднага да различи символ или картина, която е истинна, от онази, която е лъжлива.

Сега започва една дейност, която е важно да се има в предвид във връзка с разграничаването на истинни и лъжливи картини. Тя може да бъде наречена само мислене на сърцето. Това е нещо, което се получава в хода на развитието, за което говорихме вчера. В обикновения живот ние имаме чувството, че мислим с главата. Това, разбира се, е образно изразено, защото ние мислим с духовните органи, лежащи в основата на мозъка; но е общоприето, че мислим с главата. Ние имаме съвсем различно усещане за мисленето, което става възможно когато сме направили малък напредък. Чувството тогава е като че ли онова, което досега е било определяно в главата, сега се локализира в сърцето. Това не означава физическото сърце, а духовният орган, който се развива в областта на сърцето, 12-листният лотосов цвят. Този орган се превръща в нещо като орган на мисленето в онзи, който постига вътрешно развитие, и това мислене на сърцето е много различно от обикновеното мислене. В обикновеното мислене всеки знае, че е необходимо размишление, за да се стигне до отделната истина. Умът се движи от една

представа към друга и след логическо обмисляне и размишление стига до онова, наричано "познание". Различно е, когато искаме да разпознаем истината във връзка с истински символи или емблеми. Те са пред нас като предмети, но мисленето, което употребяваме за тях, не може да бъде сбъркано с обикновено мозъчно мислене. Дали те са истинни или лъжливи е ясно направо, без да е необходимо някакво размишление, както в случая на обикновеното мислене. Онова, което има да се каже за висшите светове, е ясно направо. Веднага щом картините са пред нас, ние знаем какво трябва да кажем за тях на себе си и на другите. Това е характерно за мисленето на сърцето.

Няма много неща в ежедневиия живот, които могат да бъдат сравнени с него, но аз ще говоря за нещо, което може да го направи разбираемо. Има събития, които водят интелекта почти буквално до застои. Например предположете, че някакво събитие се изправя пред вас като проблясък на светкавица и вие сте ужасени. Никаква външна мисъл не се намесва между събитието и вашия ужас. Вътрешното изживяване – ужасът - е нещо, което може да доведе мисленето до застои. Това е добър израз за него, защото хората усещат какво всъщност се е случило. По същия начин може да побеснеем при гледката на някакво действие, което виждаме на улицата. Тук отново непосредственото впечатление е онова, което предизвиква вътрешното изживяване. Ако започнем да размишляваме за това какво се е случило, в повечето случаи ще открием, че формираме различна преценка за него. Изживяванията, които възникват когато едно впечатление бива последвано направо от действие или вътрешно състояние на ума, са единствените в ежедневиия живот, които могат да бъдат сравнени с онези на духовния изследовател, когато той трябва да каже нещо за своите опитности във висшите светове. Ако започнем да разсъждаваме, да прилагаме много логическа критика спрямо тези опитности, ние ги пропъждаме. И освен това обикновеното мислене, приложено в такива случаи, обикновено поражда нещо погрешно.

Съществено е преди всичко да се премине дисциплина за здраво, разумно мислене, преди опитите за навлизане във висшите светове; еднакво съществено е да се издигнем над това обикновено мислене до непосредствено разбиране. И точно защото е необходимо да имаме тази способност на непосредствено разбиране във висшите светове, предварителното обучение в логическо мислене е крайно необходимо, тъй като в противен случай нашите чувства със сигурност биха ни водили към грешки. С обикновено интелектуално мислене ние сме неспособни да преценим правилно в онзи свят, ако първо не сме обучили своето интелектуално мислене във физическия свят, и после, в подходящ

момент, да сме способни да не го забравяме. Някои хора считат, че това отличително качество на по-висшия вид мислене, мисленето на сърцето, е причина за цялостно отхвърляне на обикновената логика. Те казват, че след като трябва тя накрая да бъде забравена, няма нужда да се усвоява най-напред. Но казвайки това, те пренебрегват факта, че логическото мислене е обучение за това да направиш от себе си различен човек. В логическото мислене ние изживяваме преди всичко един вид съзнание, и развивайки го ние установяваме в душата определено чувство на отговорност спрямо истината и неистината, без което не може да бъде постигнато нищо във висшите светове.

Несъмнено, има голяма причина да пренебрегнем мисленето по време на издигането във висшите светове, защото в обикновения живот днес човек изживява - или най-малкото може да изживее - тези три степени. Мнозинството хора са на етапа, където в своето нормално съзнание едно непосредствено, присъщо чувство им говори: това е правилно, онова е погрешно; ти би трябвало да направиш това, ти не би трябвало да правиш онова. Човек обикновено се оставя да бъде воден от този род спонтанни импулси. Не много хора си правят труда да размишляват какви са техните най-святи съкровища. Понеже са родени например в Средна Европа и не в Турция, те имат присъща предразположеност да разглеждат християнството, истинската вяра в Европа, а не мохамеданството. Това не трябва да се разбира погрешно. По-нататъшно размишление води до вярно разбиране за живота. В далеч по-голямото болшинство хора едно непосредствено чувство определя какво те считат за вярно или погрешно. Това е първият етап на развитие.

На втория етап човек започва да разсъждава. Все повече и повече хора ще бъдат склонни да изоставят своето първоначално усещане и да разсъждават върху обстоятелствата и условията, в които са били родени. Ето защо днес има толкова много критика към вероизповеданията и към свещените традиции от миналото. Цялата тази критика е реакцията на интелекта и на разсъждаващия ум срещу онова, което е било прието от чувствата и оставено недоказано от интелекта. В съвременната наука господства същият начин на мислене, който възприема критично отношение към всичко, което е вродено или основано на предания. Онова, което всеобщо бива наричано наука е, най-вече, в основата си работа на същите душевни сили, характеризирани по-горе. Всичко е съсредоточено върху външното познание и върху възприятията, направени директно чрез сетивата или посредством усилване на сетивните възприятия с инструменти като телескоп, микроскоп и т.н. След това направените наблюдения се формулират като закони с помощта на интелекта.

Така ги има тези две степени в развитието на човешката душа. По отношение на това какво приема за вярно, тя може да бъде на степената където е водена от едно първично, неразвито чувство, чувство което е вродено или е било придобито през възпитанието. Вторият фактор е онова, наричано интелект, интелигентност. Но всеки, който има малък усет за естеството на душата знае, че строго определено свойство на тази интелигентност е, че тя има умъртвяващ ефект върху емоционалния живот. Има ли внимателен наблюдател, който не би могъл да осъзнае, че цялото чисто интелектуално развитие умъртвява чувството и емоцията? Оттук на онези, които от определени първични чувства - които са изцяло оправдани за един етап на развитието - проявяват склонност към тази или онази истина, не им се иска да оставят тези вярвания да бъдат засегнати от смразяващия и опустошителен ефект на интелектуалността. Това нежелание е разбираемо. Ако обаче то стигне до там да кара хората да казват, че с цел да се издигнат във висшите светове ще избягват всяко мислене и ще остават в своя неузрял чувствен живот, тогава те никога не ще могат да достигнат висшите светове; всичките им опитности ще си остават на ниско ниво. Неудобно е, но е необходимо да се тренира силата на мисленето - която, разбира се, е безценна за живота във външния свят, макар че за онези, които се стремят до достигнат висшите светове, мисленето служи само като подготовка, като обучение. Валидността на истините за висшите светове не може да бъде установена с логика. Мисленето, което се прилага за машините, за явленията на външната природа, за естествените науки, не може да се приложи по същия начин за опитности, свързани с висшите светове. Всеки, който разбира това, няма да възхвалява наричаното обикновено "интелект" във връзка с познанието за висшите светове, защото ако някой се опита да си извади интелектуални заключения относно тези светове, той би могъл да породи само общи истини с малка дълбочина, докато от друга страна за външния физически свят прилагането на мисленето е абсолютно необходимо. Без интелект не бихме могли да конструираме машини, да градим мостове или да изучаваме ботаника, зоология, медицина или нещо друго; употребата му в тези области е несъмнена, доколкото той е приложен непосредствено към предметите. За висшето развитие интелектът има приблизително значението, което има това да се научим да пишем в младостта. Ученето да пишем е упражняване на способност, която трябва да бъде зад нас, когато трябва да бъде приложена; тя има значение едва когато сме отишли отвъд нея. Докато още се учим да пишем, ние не можем да изразим своите мисли с писане; ние трябва да сме способни да пишем, преди да можем да научим нещо от онова, което е написано. И така, същото е с мисленето.

Всеки, който желае да се подложи на висше развитие, за определено време трябва също да премине и обучение в логическо мислене и после да се откаже от него, за да премине към мислене със сърцето. Тогава с него остава определен навик на добросъвестност що се отнася до приемането на истини във висшите светове. Някой, който е преминал това обучение, няма да счита всеки символ за истинска имагинация или да го тълкува произволно; той ще има вътрешната сила да се приближи до реалността, да го види и разтълкува правилно. Самата причина за това защо е необходимо старателно обучение е, защото след това ние трябва да имаме непосредствено чувство за това дали нещо е вярно или погрешно. За да го кажем точно, това означава, че докато в обикновения живот използваме размишление, във висшите светове нашето мислене трябва предварително да е било достатъчно развито, за да ни позволява да решаваме спонтанно за истината и лъжата.

Добра подготовка за такова виждане е едно качество, което трябва също да бъде придобито, и което в обикновения живот присъства само до много слаба степен. Повечето хора ще извикат ако, да кажем, се убодат с игла или ако много гореща вода се излее върху ръцете им. Но в действителност колко хора чувстват нещо сродно - изрично казвам сродно - на болка, когато бъде направено едно глупаво или абсурдно твърдение? Безброй индивиди могат да понесат това съвсем леко. Но някой, който иска да развие непосредственото чувство за това дали едно нещо е вярно и друго погрешно по такъв начин, че имагинативният свят да играе роля в изживяването, трябва така да възпита себе си, че грешката да му причинява действителна болка и истината, срещана също и във физическия живот, да му дава задоволство и радост.

Да се придобие това качество е тежък процес и е свързан с усилието, включено в подготовката за навлизане във висшите светове. Да бъдеш равнодушен към истината и лъжата е разбира се по-удобно, отколкото да чувстваш болка пред лицето на грешката и радост пред лицето на истината. Днес има изобилие от възможности да бъде почувствана болка при глупостта в съдържанието на много книги! Болка и страдание пред лицето на грозното, неистинното и злото, дори когато е само в нашето обкръжение и понастоящем не ни засяга; удоволствие от красивото, истинното, доброто, дори когато не сме лично засегнати - всичко това оформя част от обучението за мисленето на сърцето.

Има също и нещо друго, което формира част от обучението. Всеки, който се издига в имагинативния свят, трябва да придобие и друго качество, което не притежава в ежедневието. Той трябва да се научи да мисли по нов начин за онова, наречено противоречие или съгласуване. По обикновения начин много хора ще усетят, когато са направени

определени твърдения, противоречащи си едно на друго. Дори може да открием, че две личности при точно еднакви обстоятелства имат съвсем различни изживявания. Описанието на това изживяване, дадено от единия от тях, може да бъде съвсем различно от онова, дадено от другия; и въпреки това всеки от тях да бъде прав от собствената си гледна точка. Например, някой може да каже: Аз бях на еди-кое си място, въздухът беше ободряващ и аз бях много освежен. Ние го изслушваме и вярваме на онова, което казва. Другият може да каже за същото място: Там не е добре; там аз изгубих цялата си енергия и го намирам за много нездравословно място. Отново ние можем само да му повярваме. Всъщност, всеки от двамата може да бъде прав. Първата личност е била силен, здрав индивид който, нетърпелив да постигне много за кратко време, е бил преуморен и изтощен. Той е могъл да усети освежаващия ефект на въздуха. Вторият, един болнав човек, не могъл да понесе свежия въздух и състоянието му се влошило. И двете твърдения са правилни, защото миналите събития преди двете посещения са били различни. Противоположните твърдения могат да се съгласуват, ако се вземат в предвид всички фактори.

Но въпросът става все по и по-сложен, когато се издигнем във висшите светове. Във физическия свят може да се случи например, някой да чуе твърдение в една лекция по определена тема, а в друга лекция нещо очевидно различно. Прилагайки критерия, признат в обикновения живот, той казва: Това не може да бъде вярно, защото двете твърдения си противоречат едно на друго. Предположете, че в предишен курс някой е чул да се заявява, че човешкото същество слиза към новото раждане през астралното пространство с изключителна скорост, когато трябва да намери мястото, където ще се инкарнира. Такъв случай бе наблюдаван и споменат в една лекция. Другаде е било казано, че човешкото същество е работило много дълго време върху качествата и чертите, които то накрая приема в семейството и расата, в които е родено. Лесно е тук да се открие противоречие, въпреки че на практика и двете твърдения са верни. Следната аналогия ще ни помогне да разрешим привидното противоречие. Предположете, че някой пет или шест дни старателно е дялал нещо за себе си; на седмия ден, въпреки че знае със сигурност, че то е било завършено предния ден, той не може да го намери и трябва да го търси навсякъде. И двата факта са верни. И когато ще се случва инкарнация, във висшите светове е в сила нещо подобно. Подготовката е била направена, но понеже опитностите във висшите светове са толкова сложни, е възможно точно в момента, когато едно човешко същество се кани да слезе от тези светове и да се съедини с етерното и физическото тяло, то е задължено да ги търси, защото се е получило

помрачаване на съзнанието. Затова сега то трябва да търси онова, което самото то е подготвило на едно по-високо ниво на съзнание.

От такъв пример можем да видим, че когато се издигаме във висшите светове, едно нещо е крайно необходимо. Ние трябва винаги да помним обстоятелството, че в опитите си да навлезем в царството на имажинацията, въпросната тема ни се представя в определена картина. Ако посредством мисленето на сърцето сме придобили достатъчно силно чувство за истинността на тази картина, може да се случи така, че когато, по друго време, с обучено ясновидство следваме подобен път, ние стигаме до съвсем различна имажинация, въпреки че непосредственото чувство отново казва: Това е вярно! Ние трябва да сме внимателни за това, понеже то естествено е обърквашо за онзи, който навлиза в света на имажинацията. Но объркването бива изяснено, ако вниманието ни е насочено към него както трябва. Ние ще придобием правилно отношение към целия този въпрос, търсейки самия свой Аз в имажинативния свят.

Ние сме описвали как е възможно Азът да бъде гледан от страни. При минаване на Пазача на Прага Азът е обективно пред нас. Но ние може да погледнем този Аз първи, втори, трети път, четвърти път и всеки път на получим различни картини. Съгласно условията, господстващи във физическия свят, ние можем да кажем: Сега виждам какво съм аз в повисшия свят. А на втория път: Сега намирам себе си отново и съм нещо различно. И на третия път отново намираме нещо различно. Когато чрез описаната подготовка навлезем в имажинативния свят и видим картина на своя Аз, съществено е да знаем, че могат да бъдат видяни 12 различни картини на Аза. Има 12 различни картини на всеки отделен Аз, и едва след съзерцаването му от 12 различни гледни точки, ние имаме пълна картина. Тази гледка на Аза отвън съответства точно на онова, което е отразено в отношението на 12-те съзвездия на Зодиака към Слънцето. Точно както Слънцето преминава през 12-те съзвездия и има във всяко различна сила, точно както осветява Земята в хода на годината и дори на деня от 12 различни позиции, така и човешкият Аз е осветен от 12 различни позиции в повисшия свят.

Следователно в издигането във висшите светове трябва да осъзнаем необходимостта да не се задоволяваме само с една гледна точка. Ние трябва да научим себе си на това за да избегнем объркването. Ние можем да направим това само като свикнем да осъзнаваме във физическия свят, че спасение не се постига със съзерцаване на някоя тема само от една гледна точка.

Има хора, които са материалисти, други са спиритисти, трети – монисти, четвърти - дуалисти и т.н. Материалистите настояват, че всичко е

материя; спиритистите твърдят, че всичко е дух и придават значение единствено на духа; монистите заявяват, че всичко произхожда от единство. Във външния свят хората се борят и карат един с друг при всеки възможен случай - материалистите срещу спиритистите, монистите срещу дуалистите и т.н. Но всеки, който желае да подготви себе си за истинско познание, трябва да обръща внимание на следните факти: Материализмът има известно оправдание; ние трябва да се научим да мислим, както правят материалистите, с езика на законите на материята, но това мислене трябва да се прилага само за материалния свят. Ние трябва да разбираме тези закони, тъй като в противен случай няма да можем да се ориентираме в материалния свят. Ако някой се опитваше да обясни часовника, казвайки: "Аз вярвам, че има два малки демона, стоящи вътре и движещи стрелките. Аз не вярвам в механиката" – такъв човек би бил взет за присмех, защото часовникът може да се обясни само с прилагане на законите на материалния свят. Онези, които се опитват да обяснят движенията на звездите с материални закони, просто ни говорят за една механична система. Грешката не лежи в самото материалистично мислене, а в предположението, че то може да обясни цялата Вселена, и че няма друг валиден вид мислене. Хекел не греша, когато обяснява със законите на материалистичната морфология някои явления, за които той има изключително познание; ако беше се ограничил в определена категория явления, той можеше да направи огромна услуга на човечеството.

Следователно може да се каже, че материалистичното мислене има своето оправдание, но само в определена област. За всичко, което е предмет на законите на духовността, а не на онези на механиката, трябва да се прилага духовно мислене. Когато някой казва: "Вие се появявате със специфична физиология, за която се твърди, че има свои собствени закони, но аз зная, че има определени процеси в мозъка, които обясняват мисленето" - той внася неща от различно естество, и в друга област той прави същата грешка като човека, който вярва в двата демона в часовника. Колкото малко часовникът може да бъде обяснен с демони, толкова малко мисленето може да бъде обяснено с движенията на атоми в мозъка. Отново всеки, който отдава умората вечер на натрупването на токсини, може да дава правилното обяснение доколкото засяга външните факти, но доколкото е замесена душата, той не обяснява нищо от онова, което е съществено там за духовния изследовател. А сега да вземем монизма. Опитвайки се да обясни света само от страна на хармонията, всеки е задължен да стигне до единство, но то е абстрактно единство и означава обедняване. Философи, чиято единствена цел е да стигнат до единство, накрая не са постигнали абсолютно

нищо. Някога познавах човек, чиято цел беше да обясни целия свят в двойка сентенции, и накрая той с голяма радост дойде да ме информира, че действително е намерил две прости формулировки, които можели да обяснят всяко възможно явление е света! Това е пример за едностранчивостта на монистичното мислене. Такова мислене трябва да бъде разширено чрез изхождане от съвсем различни гледни точки и накрая стигане до единство.

Възприемайки различни гледни точки, ние можем да възпитаем себе си да гледаме на нещата от различни ъгли - едно качество, което е така необходимо за опитностите във висшите светове. Ние не трябва да пестим усилия да подготвяме себе си да гледаме Аза от 12 гледни точки. Но днес има малко разбиране за такава степен на обективност. Всеки, опитващ се да я постигне, ще бъде способен да разкаже за забележителната реакция в света, когато някой оставя настрана своята лична гледна точка и предава себе си на възгледите, поддържани от друг. Например: аз самият съм се стремил да обрисувам Ницше така, както той трябва да бъде обрисуван от някого, който оставя настрана собственото си мнение и личност и навлиза право в своята тема. Това е единственият начин на пораждаване на истинско разбиране, но хора, които четат какво казах и после в моята следваща книга, настояват, че в последната съм бил в противоречие. Те не могат да разберат, че аз не бях ученик на Ницше, само защото го бях обрисувал по положителен начин. Това е равносилно да изказването, че всеки, който се потопява в Хекел за да разясни философията на Хекел, трябва също да бъде и един от неговите последователи.

Тази сила на излизане от себе си с цел да се опише нещо обективно, така да се каже с очите на различна гледна точка, е качество, което е необходимо да се придобие, защото единствено то води към дълбоки истини. Никой никъде не се приближава до реалната истина, ако стои на едно отделно място и гледа, да кажем, някой розов храст, а само ако го фотографира първо от една гледна точка, после от друга, и после пак от друга. По такъв начин ние учим себе си да придобием онова, от което се нуждае веднага щом се издигнем във висшите светове. Объркването във висшите светове е неминуемо, ако навлезем в тях с лични мнения, защото тогава веднага получаваме пред себе си измамни образи на истината.

За да развием мисленето на сърцето, ние трябва да имаме силата да излезем вън от себе си и да се погледнем отвън. В нормално съзнание човек стои на определено място и знае, че казвайки "Това съм аз", той има предвид сбора от онова, в което той вярва и представя. Онзи, който се издига във висшите светове обаче, трябва да бъде способен да изос-

тави своята обичайна личност назад, да излезе вън от себе си и да каже със същото чувство: "Това си ти". Предишно "аз" трябва да може в истинския смисъл да стане "ти", точно както казваме "ти" на друга личност. Това трябва да се превърне в действителна опитност; във физическия свят това е постижимо с тренировка. Ние трябва отначало да правим относително прости неща в този смисъл, и после спечелваме правото да мислим със сърцето. Всички верни представяния на висшите светове произлизат от мисленето на сърцето, въпреки че външно те приличат на чисто логически изложения. Описваното в Духовната Наука е било изживяно със сърцето и трябва да бъде прехвърлено в мисловни форми, разбираеми за разумните хора.

Ето къде мисленето на сърцето се различава от субективния мистицизъм. Всеки може да изживее последния за себе си, но той не може да се съобщава на друг, нито засяга някой друг. Правилен и истински мистицизъм извира от способността да имаме имажинации, да получаваме впечатления от висшите светове и след това да съгласуваме тези впечатления посредством мисленето на сърцето, точно както нещата на физическия свят биват съгласувани от интелекта.

С това е свързано нещо друго, а именно че истините, предадени от висшите светове, са свързани с нещо като кръвта на сърцето. Колкото и абстрактни да изглеждат, колкото и пълно да са прехвърлени в мисловни форми, те са свързани с кръвта на сърцето, защото са преки опитности на душата. От момента, в който човек е развил мисленето на сърцето, той изживява нещо, което изглежда като видение; но онова, което той изживява, не е видение, а впечатление на душевно-духовна реалност, също както цветът на розата е нейно външно проявление, изразът на материалната и природа. Ясновидецът отправя погледа си в имажинативния свят; там той има впечатлението, да кажем, за нещо синьо или лилаво, или чува звук или има усещане на топлина или студ. Чрез мисленето на сърцето той знае, че впечатлението не е било просто видение, измислица на ума, а че преминаващото синьо или лилаво е било израз на душевно-духовна реалност, също както червеното на розата е израз на материална реалност. Така ние проникваме в реалностите, в самите духовни Същества, и ние трябва да станем едно с тях. Ето защо всяко изследване в духовния свят е свързано в далеч по-висш смисъл и до далеч по-голяма степен, отколкото е случая с другите изживявания, с отказа от собствената личност. Ние ставаме все по-силно въввлечени в опитността; ние сме вътре в самите Същества и неща. Ние трябва да изживеем техните добри и лоши качества, също и техните красиви и грозни качества, какво е истинно в тях и какво е лъжливо. Ако сме наистина решени да изживяваме истината, ние не трябва само да възпри-

емаме грешката, а да я изживяваме в имажинативния свят с болка. Не трябва просто да гледаме грозотата по такъв начин, че тя да няма въздействие върху нас, а трябва да я изживяваме като вътрешно болезнена.

Гореописаната подготовка е особено подходяща за днешните хора, и чрез нея можем да се научим да изживяваме доброто, истинното, красивото, а също и грозното и лъжливото, без да бъдем ввлечени в последното, защото мисленето на сърцето е способно да го различи.

Давайки описания на духовните светове, превеждайки своите опитности на езика на логическата мисъл ние се чувстваме, сякаш се приближаваме към хълм, на който има чудесни скални образувания, които трябва да бъдат издялани с цел да се построят къщи за хора. По същия начин опитностите ни във висшите светове трябва да бъдат преведени в логически мисли. Когато някой желае да съобщи на друго човешко същество онова, което е изживял посредством мисленето на сърцето, той също трябва да го преведе в логически мисли. Но логическите мисли са само езикът на който, в Духовната Наука, се предава мисленето на сърцето. Може да има някой, който среща трудности при съобщенията на духовния изследовател, и който казва: "Аз чувам само думи; те не ми носят никакви мисли." Грешката може да бъде в онзи, който говори, но не е задължително да е така; грешката може да бъде и на слушателя, който може да чуе само звука на думите и не е способен да напредне от думите към мислите. Вината, че не е успяла да предаде на другите никакво доказателство за мисленето на сърцето, може да бъде на личността, която облича предполагаемите духовни истини в мисли. Но грешката еднакво може да бъде и у слушателя, който не е способен да открие истината зад мислите, които са като думите, предаващи откритията на мисленето на сърцето.

Всичко онова, което може да бъде съобщено на човечеството от мисленето на сърцето, трябва също да може да бъде прехвърлено в ясно формулирани мисли. Ако това не е възможно, то не е готово да бъде съобщено. Критерият е дали опитността може да се преведе в ясни думи и ясно определени мисли. Така дори когато чуваме най-дълбоките истини на сърцето, изложени в думи, ние трябва да свикнем да възприемаме зад тях мисловните форми и тяхното съдържание. Ученикът на Духовната Наука трябва да придобие това качество, ако желае да помогне за разпространяването сред човечеството на всичко онова, което може да бъде разкрито от Духа. Би било чист егоизъм, ако някой желае да го има единствено за себе си; мистичните опитности, като интелектуални опитности, трябва да станат общо наследство на човечеството. Само осъзнавайки това можем да разберем мисията на Духовната Наука за

човечеството - мисия, която трябва да стане все по-резултатна с напредване на времето.

ДЕСЕТА ЛЕКЦИЯ

В тези лекции се опитам да представя парченца познание, които по причини, свързани с еволюцията на човечеството, трябва да бъдат съобщени сега, и при това от гледна точка, доста различна от онази в достъпните за вас книги. Моето желание бе да осветля това познание от ъгъла на по-преки опитности и може да се надяваме, че прибавяйки към вече известните истини факти, пряко разкриващи се на съзнанието, много неща ще бъдат обяснени по нов начин. Във всеки случай онези, чули само тези лекции, ще могат да намерят в книги като "Тайната Наука" или "Познание за висшите светове" информация, допълваща казаното тук. Когато се прави опит да се опишат висшите светове е напълно разбираемо, че това може да бъде направено от различни гледни точки. Ние чухме за множеството различни гледни точки, от които е възможно да съзерцаваме собствения си Аз отвън, след като навлезем във висшите светове. Сега бих искал да продължа, описвайки нещата повече от вътрешната страна, във връзка с казаното вчера за логиката или мисленето на сърцето, за разлика от онова, познато във външния живот като логика или мислене на главата или на интелекта.

Във вчерашната лекция беше изяснено, че логиката на сърцето може да бъде намерена на два етапа в процеса на човешката еволюция. Първо, тя може да бъде намерена на степента на развитие, където мисленето на сърцето още не е проникнато от логиката на главата и на интелекта. Беше обърнато внимание на факта, че днес още има хора, които биха предпочели да не се занимават изобщо с логиката на интелекта. За това състояние на развитието вече не може да се каже, че понастоящем съществува в истинския смисъл, защото без значение къде бихте погледнали сред хората днес, вие навсякъде ще намерите поне няколко понятия и идеи, родени от интелекта. За да намерим степен на еволюцията, изцяло лишена от интелект, ние би трябвало да се извървим назад много дълъг път в еволюцията на човечеството, до далечния праисторически етап. И така от казаното следва, че настоящият ни етап на развитие сочи назад до един по-ранен, където сърцето съдеше от подсъзнанието, от съзнание, още непроникнато от интелекта. Днес тази първична способност на сърцето е наситена с понятия, с идеи, накратко с онова, което наричаме логика на интелекта. Но имайки в предвид казаното вчера за човешките способности на развитие, ние можем да посочим напред към един бъдещ етап на еволюцията, към който днес вече се стремят

малцина, които със своето настоящо съзнание вече имат копнежа, под-тика, така да се каже, да изпреварят бъдещето.

Ние можем да погледнем напред към едно бъдещо човечество, когато логиката на сърцето отново ще действа в най-пълна степен, когато човек ще съзира истината от едно непосредствено чувство. Но тогава той ще е усвоил плодовете на междинния етап на развитие, етапа на логиката на интелекта. Следователно може да се каже, че ние сега преминаваме през еволюционния етап на интелектуалното мислене, за да си възвърнем на по-висше ниво онова, което вече е било постигнато на по-нисше, а именно логиката на сърцето. Докато на по-нисшето ниво тя не беше осветена от интелекта, на по-висшето ниво тя по-късно ще бъде озарена от онова, което човекът е овладял чрез логиката на интелекта.

Така можем да си представим три етапа на човешката еволюция: един предшестваш настоящия, един на днешния ден, и един, който ще дойде в бъдещето. От това можем също да схванем какво означава еволюцията, а именно, че към онова, придобито на предишен етап, се прибавя нещо ново и продължава да живее в бъдещето.

Ние можем да съберем още по-точни сведения от опитностите на онези, които сега вече са достигнали описаното вчера като постижима степен на по-висше съзнание, посредством което е възможно да се гледа ясновидски във висшите светове. Не само способността за мислене е повлияна от такова преобразуване, а и други душевни сили също ще приемат нови форми, когато способността на мислене се промени. Когато чрез духовно-научно обучение някой проправи своя път до една по-висша степен на познание, от логиката на интелекта към логиката на сърцето, от мисленето на главата към мисленето на сърцето, променят ли се също и други способности на душата? Нека изясним това вземайки един пример - примера на паметта.

Паметта, като мисленето, е способност на душата. Характерът на мисленето се променя, когато от мислене на главата то се превръща, на по-високо духовно ниво, в мислене на сърцето. Какво има да се каже за паметта? В нормалното съзнание на ежедневиия живот ние откриваме, че паметта работи по следния начин: Човек има съзнание за онова, което е около него в непосредственото настояще. Той вижда нещата около себе си, прави свои наблюдения, формира свои идеи. Той може да обедини всичко това в съзнанието си. После преминава от онова, което душата може да изживее в настоящето, към нещо, което тя е изживяла в миналото. Чрез паметта човек преминава от настоящето в миналото. Когато си припомня нещо, което е изживял вчера, той гледа назад във времето. С това той разглежда нещо, което някога в било в неговото

обкръжение, но вече не е. Всеки, който изследва паметта от тази гледна точка осъзнава, че точно както съзнанието ни за настоящето е свързано с пространството непосредствено около нас, тази памет, това разширяване на съзнанието върху миналото, е свързано с времето. За истинския изследовател обаче, естеството на тази особена дейност на съзнанието се променя изцяло.

Естествено, не е нужно духовният изследовател да прилага своите висши способности във всеки миг от обичайния живот; той притежава тези способности, но ги поставя в действие само когато желае да проведе изследване във висшите светове. Когато той прави това, мисленето на главата става мислене на сърцето и неговата обичайна памет се преобразува в различна форма на душевна дейност. Но за изживяванията на всекидневния живот за него няма нужда постоянно да преминава във висшите степени на съзнанието, няма нужда непрекъснато да използва и свидетелства за описаните способности на душата. Когато се завръща в ежедневието, той има памет и способност на мислене, същите като онези на всеки друг. Следователно да се пренасяш от нормално в свръхнормално състояние на съзнанието е способност, която ученикът трябва да притежава. Това трябва да се помни винаги.

Всеки път, когато ученикът е в състояние на съзнанието, в което изследва духовния свят посредством една способност, аналогична на онази на обикновената памет, онова, което той наблюдава в този свят, представя себе си не във времето, а пространствено. Паметта се преобразува изцяло. Докато обикновената памет гледа назад във времето, за да извика отново вчерашните събития, то когато е бил направен напредък в духовното познание, изследователят изживява миналото както ако, стоейки тук, той гледаше през вратата в съседната област. Той гледа нещо, което е разделено сякаш от пространството, като че ли вчерашните събития са разделени пространствено от днешните. Следователно можем да кажем, че за духовния изследовател събитията, които обикновено се явяват на паметта едно след друго във времето, сега се представят едно до друго (в пространствен смисъл), и той трябва, така да се каже, да се движи от едно събитие към друго, да преминава от един обект към друг.

Мислейки върху това внимателно вие ще видите, че това твърдение е изцяло в съгласие с казаното преди това, а именно, че в духовния свят ние трябва да станем едно със съществата там. Ние трябва не да вървим назад по линията на времето, защото времето се преобразува един вид в пространство; ние трябва да вървим по тази линия, както ако тя беше линия в пространството, за да бъдем способни да се съединим със

съществата. За душевната способност на паметта времето се променя в пространство веднага щом навлезем в духовния свят.

Паметта се е превърнала в принципно нова способност. Ние виждаме нещо, принадлежащо на миналото, както ако то беше още тук в непосредственото настояще; периодът от време, който е изтекъл, се измерва според разстоянието. Миналото се представя на ученика като нещо, представено едно до друго в пространството. Когато е постигната тази форма на памет, тя всъщност представлява четене на събития, които са останали. Това е четене в Хрониката Акаша; тя е свят, в който времето е станало пространство. Също както собственият ни свят е познат като физически, така и светът, в който времето е станало пространство, може да бъде наречен Светът на Акаша. Това променя целия начин на мислене на истинския мистик, защото онова, което в ежедневиия живот се нарича време, повече не съществува в тази форма в по-висшия свят.

От този пример можем да разпознаем колко чудесно се хармонизират нещата, когато са погледнати от правилната гледна точка. Какво би станало с човека в ежедневиия живот, ако той беше неспособен да хармонизира своето мислене с паметта си, ако откриваше, че логическото му мислене противоречеше на неговата памет? Предположете, че имате пред себе си документ, носещ датата 26 март. Това е възприятие, което имате в своето настоящо съзнание. Но вие сте били там, когато се случило записаното събитие, и връщайки се назад през дните, вашата памет ви казва: "То трябва да се случило ден по-рано." Тук вие имате явен пример, където съзнанието за непосредственото настояще противоречи на паметта. Във физическия свят такива случаи по правило ще бъдат лесно оправени, но в духовния свят е много по-трудно. Самите външни условия във физическия свят поправят такива грешки. Когато някой на улицата забрави, че трябва да завие наляво за да стигне до вкъщи и завие надясно, грешката скоро ще бъде осъзната. Но в духовния свят няма такова удобно средство на поправяне на грешките. Там е необходимо да имаме вътрешна сигурност, която да предотврати грешките, които може да бъдат направени толкова лесно; трябва да бъде премината най-старателна подготовка с цел да се избегнат такива грешки. В онзи свят грешката може да ни струва скъпо; една единствена грешка може лесно да доведе до безкрайни неприятности. Между логиката на сърцето и описания вид памет трябва да властва хармония. Пътят, по който се развиваме в съгласие с указанията на самата Духовна Наука, осигурява тази хармония. И тук ние стигаме до принципа, който ученикът трябва да вземе присърце, а именно, че всичко външно и физическо може да бъде разбрано само ако се разглежда като символ, като емблема на една свръхсетивна, духовна реалност.

За логиката на главата ние имаме инструмент в своя физически мозък. Това е известно на всеки от обикновената наука. Разбира се, не можем да кажем в същия смисъл, че в своето физическо сърце имаме инструмент за логиката на сърцето. Защото тя е нещо много по-духовно от логиката на главата, и сърцето не е в същата степен физическия орган за мисленето на сърцето, какъвто е мозъкът за мисленето на главата. Все пак физическото сърце ни дава една аналогия. Когато мисленето на сърцето променя времето в пространство, цялото ни същество трябва да се движи; ние трябва да бъдем въввлечени в постоянно движение. Такова е определеното изживяване на някой, който преминава от обикновената памет към по-висшата форма на паметта, притежавана от духовния изследовател. Докато в акта на спомнянето обикновения човек гледа назад към миналото, духовният изследовател има вътрешната опитност, че в действителност се движи назад във времето по същия начин, както иначе се движи в пространството. И това съзнание се изразява външно в изживяването на нашата кръв, която също трябва да бъде в постоянно движение, ако ще продължаваме да живеем. В своята кръв ние сме въввлечени през цялото време в движението от сърцето към тялото и обратно, така че онова, което наистина принадлежи на сърцето, е в безспирно движение. Не е така с онова, принадлежащо на главата. Няколкото части на мозъка си стоят неподвижни, така че мозъкът наистина е физически символ за съзнанието на пространството; течачката кръв, течността на сърцето, в своето движение е образ на подвижността на духовното съзнание. Така всяко физическо явление е символ на съответстваща му духовна реалност. Крайно интересен факт е, че в самата си кръв ние имаме образ на определени способности на духовния изследовател, и също на световите в които той се движи. Издигайки се до по-висша степен на съзнание, ние всъщност се виждаме в съвсем различен вид пространство, който е непознат на обикновеното съзнание, и което би възникнало, ако потокът на времето, така да се каже, постоянно се втвърдяваше, сгъстяваше се. Помислете за това по този начин: Ако искахте да имате пред себе си онова, което сте изживели вчера, един миг от вчера би трябвало да бъде като че ли неподвижен; а непосредствено настоящия момент - който сега вече дори е преминал - би трябвало да бъде задържан като на моментна снимка, и тогава всички тези снимки би трябвало да бъдат поставени една до друга. Това ще ви даде понятие за онова, което духовният изследовател вижда живо пред себе си. Той има пред себе си не обикновено пространство, а пространство със съвсем различен характер от физическото пространство, сякаш светът непрекъснато се фотографира и снимките се поставят една до друга. Този друг вид пространство е принципно и в

основата си различно от пространството, познато на човека в ежедневи-ния живот. В това последното пространство е невъзможно да различиш картина на духовното пространство, която точно да му съответства. Защото ако някой се опита да начертае някаква линия във физическото пространство, това може да бъде направено там, където линията вече съществува. Но в онова, което духовният изследовател прекосява в духовното пространство, не може да се пише изобщо, защото там времето става пространство; ние преминаваме от един определен момент към друг.

Обикновеното съзнание е затворено в пространството и не може да излезе от него. Но духовният изследовател излиза. Той знае как трябва да се движи към събития, които може да са се случили преди 4 или 5 дни. Той може да начертае линия, по която да се движи от днес до преди пет дни. Такава линия не може да бъде начертана в обикновеното пространство. Така ние стигаме до понятие за пространство, което съответства на паметта на духовния изследовател и в което могат да се начертаят линии, които не принадлежат на обикновеното пространство. Това е нещо, което може да бъде наречено пространство с ново измерение, с четвърто измерение. Пространството, в което изследователят влиза по този начин, има едно измерение повече, отколкото имаме където и да било в обикновеното пространство. Следователно трябва да кажем, че духовният изследовател излиза от триизмерното пространство в момента, в който неговата висша памет започва да действа. Такова понятие за четириизмерно пространство е не само възможно, но и в действителност има висша способност - висшата памет - за която това четириизмерно пространство е абсолютно реално.

В определено отношение всичко, свързано с еволюцията, има своя обратна страна, и това се отнася също и за развитието на току-що споменатата душевна способност - способността на памет. Целта пред някой, който получава указания с оглед на развиване на съзнание за висшите светове, е да постигне тази нова, духовна "пространствена памет", притежавана от духовния изследовател. В хода на такова развитие може да се случи да чуете хора, които не разбират какво се случва, да се оплакват: "Аз имах превъзходна памет, но сега тя се влоши." Онези, които наистина разбират, няма да се оплакват, а ще осъзнаят, че това е напълно естествено. То е сегашно изживяване, защото е факт, че в процеса на духовно развитие обикновената памет отначало се поврежда. Всеки, който знае това, няма да остави това да го тревожи; защото знае също, че ще получи пълна компенсация на загубата, когато е близо до точката, където може да стане опасно. Той ще има големи трудности, ако трябва да си припомни нещо, което е преживял вчера; но той ще забеле-

лежи, че пред душата му идват картини, в които се разкриват преживяванията в миналото, и това естествено е много по-надеждна памет, отколкото иначе притежаваната в живота. Следователно може да чуем такива хора да говорят, че са пострадали от един вид затъмнение на паметта, и след това са придобили нов вид памет, превъзхождаща обикновената, защото тя има един голям недостатък: разкрива нещата по неясен начин и подробностите се губят. Но в паметта, която представлява картини в пространството, детайлите се появяват отново. Достоверността и точността на паметта се увеличават многократно.

Така ние виждаме да възниква нова душевна способност, която не е като спомен в мисълта за отминало време, а като виждане. Между онова, което съответства в настоящето на тази способност, и това, в което тя може да се превърне, се състои един вид затъмняване на въпросната способност и след това новата способност започва да действа все по-често. Това затъмняване на такава способност се получава като състояние на душата между другите две състояния. Така че трябва да разграничим три състояния на душевните способности: първо, онова на обикновената памет, което може да има определена точност; второ, един вид затъмнение; трето, паметта която се възпламенява в нова форма. Състоянието, в което такава способност се разкрива в своя връх, е наречено "Манватара" на въпросното състояние, а когато започва затъмняване, ние говорим за "Пралайя". Това са изрази, взети от източната философия. Следователно можем да говорим за "Манватара" на паметта на обикновеното съзнание, за един вид "Пралайя" на тази памет на обикновеното съзнание, и за връщане в състоянието "Манватара", когато възниква новият вид памет.

Припомняйки си казаното за човешката еволюция, може да се потвърди, че в по-ранни епохи човекът вече притежаваше един вид логика на сърцето; в настоящето той преминава през етапа на логика на интелекта и в бъдещето ще си възвърне логиката на сърцето, от която логиката на интелекта ще бъде погълната и доразвита. Но в предишната степен на логиката на сърцето, сред другите човешки душевни способности трябваше да има нещо подобно на онова, което ние ще трябва да сме придобили в бъдещето, когато логиката на сърцето възникне в нова форма. Така ние не само се обръщаме назад към едно древно състояние на мисленето на сърцето, когато интелектуалното мислене още не съществуваше, но също и към нещо подобно на по-висшия вид памет, описан по-горе, само че тогава тя беше на по-ниско ниво; това беше вид памет, който работеше в картини, точно какъвто ще бъде случаят на степенята, която ще се достига от човечеството в бъдещето.

И сега ние наистина можем да формираме някаква идея за природата на първобитния човек. Той не мислеше като днешния човек, защото мисленето в идеи и понятия е способност, придобита много по-късно; той имаше само логиката на сърцето, неосветена от интелектуално разбиране или научно мислене в съвременния смисъл. Но с тази логика на сърцето беше свързано нещо като пространствена памет: времето ставаше пространство. В наши дни, ако човек иска да погледне назад в миналото, той трябва да напегне своята памет, докдето стига тя. Ако тя не достига достатъчно назад, той е длъжен да се обърне към документи и записи. Вие знаете как се изследва миналото днес. То се изследва посредством изучаването на свидетелства, запазени в предания, в каменни плочки, във вкаменени кости или черупки или камъни, чиито форми показват преобразуванията, които са се случили в предишните етапи на еволюцията. Всички тези неща се изследват с цел по този начин да може да имаме картина на миналото.

Сега ние гледаме назад към по-ранен етап на човечеството, когато човекът имаше миналото пред себе си като непосредствено настояща реалност, като картина в пространството. Това ни упътва към предишна степен на човешката душа, когато човекът не се нуждаеше от това да прави изследвания за своя произход, защото беше способен да го види. Според степента на своето развитие, той можеше да гледа повече или по-малко назад в миналото и да види откъде е произлязъл самият той. Това обяснява голямата почит, с което човекът в древни времена гледаше назад в миналото, и неговото пряко познание на миналото.

Имайки предвид тези три последователни етапа на човечеството, сега ние трябва да се вгледаме доста по-отблизо в естеството на човека, ако искаме да увеличим своето разбиране за човешката еволюция. Човекът не винаги е бил това, което е днес; той е станал онова, което е, постепенно и на етапи. Той се е развил от други степени, от други форми на съществуване, до своето настоящо състояние. Във връзка с душевния живот ние трябва да се обърнем към едно предишно състояние, защото то прилича на онова, което човек трябва да постигне в бъдещето след като е познал онова, което в настоящата епоха наричаме силата на мисленето на главата. Пряко превръщане от предишното към бъдещото състояние е, разбира се, немислимо; плодовете на настоящето трябва да бъдат приети в душата, за да се издигне тя до по-висши степени. Някой, който иска да достигне степента на логиката на сърцето, трябва да е усвоил онова, което може да придобие от логиката на интелекта, въпреки че след това, разбира се, тя трябва да бъде забравена.

Никой етап на човешкото развитие не може да бъде пропуснат; трябва да бъде преминат всеки един от тях. Така, за да бъде възможно разви-

тието на човека в бъдещето, за да може той един ден да бъде способен да се доближи до онова, което в настоящето стои пред душата му като идеал, той първо трябваше да се развие до настоящата степен. Преди да достигне степенята на логиката на сърцето, трябва да бъде разгърната логиката на главата посредством органите на мозъка и гръбнака. Мозъкът и гръбнакът са били формирани от силите, вливащи се в човека от Света на Разума; всичко друго бе задържано. Това беше възможно, защото човекът бе успял в изключването от чудесното образувание на своя мозък на всички сили от другите светове, допускайки само онези на Света на Разума. Също както сега ние трябва да работим с мозъка като основа, така и по-рано трябваше работата на Света на Разума да бъде извършена. Мозъкът като инструмент и дейността на Света на Разума предполагаха работата на света, който е непосредствено под него. Тук ние гледаме назад към нещо, което се е развило под влиянието на Света на Духа, когато Светът на Разума още изобщо не беше активен. Но ние гледаме в бъдещето, когато в нас ще се вливат сили от Света на Първообразите, или на Архитиповете, също както гледаме назад към миналото, когато основата, съответстваща на един предишен етап на развитието, беше формирана от Света на Духа. Ние ще открием, че това е лесно за разбиране, ако приложим към него всичко, което бе казано.

Нашият мозък е формиран от Света на Разума. Ние открихме, че една предишна логика на сърцето предхождаше логиката на интелекта. Логиката на сърцето стана възможна само поради делата на една духовна област. От това става разбираемо, че настоящото човешко сърце е било оформено на по-предишен етап. Обикновената, несъзнателна логика на сърцето е много по-гясно свързана с настоящото физическо сърце, отколкото е по-висшата логика на сърцето, която естествено е много по-духовна. Но обикновената логика на сърцето всъщност има нещо като средство за изразяване във физическото сърце, както интелектът или разумът имат в мозъка.

Винаги, когато човек счита нещо за истинно, красиво, добро не посредством безпристрастното, интелектуално размишление, а чрез директен подход, един ускорен пулс го прави съзнателен за одобрението на сърцето. Сърцето всъщност бие различно в отговор на красивото, и различно в отговор на грозното или пагубното. В тази първична логика на сърцето има нещо, което може да се нарече спонтанна симпатия. Когато тази логика на сърцето, която действа в подсъзнанието, стане по-ясно отчетлива, сърцето показва съвсем ясно с кръвообращението, че то е израз на тази логика. А едно болезнено изживяване, многократно появяващо се пред очите ни, може да повлияе на телесната ни природа по

пътя на сърцето до там, че да причини действително заболяване. Има физиологично потвърждение на това.

Нашият мозък е бил формиран от Света на Разума, а нашето духовно сърце на бъдещето ще бъде оформено от Света на Първообразите; както чухме, настоящото ни сърце е било формирано от Света на Духа. Така сърцето се разкрива като орган, посочващ основата, която е съществувала в човека преди органът на мисленето на бъде формиран. Мозъкът, следователно, може да е бил създаден само на по-късен етап от сърцето. Всичко това ни дава една съвсем различна представа за външната телесна природа на човека. Няколкото органа не са всички еднакво развити; мозъкът е по-късно образуване от сърцето; сърцето е по-старият орган и е трябвало да бъде развит в определено отношение, преди мозъкът да може да стъпи на тази основа. Но един орган не спира да се развива, когато съществува друг. Когато мозъкът се появи и премина към развитие, сърцето също продължи да се развива. Сърцето, каквото е то днес, ни дава сведения за две преобразувания, а мозъкът само за едно. Ние не можем да разберем сърцето, приравнявайки го с мозъка и считайки ги за еднакво развити, а само схващайки го като по-стария орган от двата, като по-стар предшественик на мозъка. Всеки, който поставя сърцето на едно ниво с мозъка, е като някой, който слага един човек на 40 години до друг на 15 и казва: Тези двамата стоят един до друг, така че аз ще изучавам заедно и ще формирам идея за онова, което са те, просто гледайки ги отстрани. Това би било чиста глупост, защото за да ги разберем поотделно, трябва да бъде взет под внимание периодът на тяхното развитие. За да разберем единия, жизнения период от 15 години трябва да бъде взет като основен фактор, както и жизнения период от 40 години в случая на другия. Може би момчето на 15 е синът на 40-годишния баща. Абсурдно е този фактор да не се взема в предвид, въпреки че съвременната анатомия е попаднала в капан. Тя не знае, че различните органи трябва да се разглеждат различно, защото са на различна степен на развитие. Докато сме без анатомия, която да изучава различните органи не просто в пространствено съпоставяне, а според стойността им на по-стари или по-млади образувания, ние няма да разберем много за истинското естество на човека. Духовната Наука трябва да даде ключа за разбиране на онова, което ни се разкрива от обикновената наука, ако ще се постига истинно познание.

Никой, който преминава през истинско развитие, не постига нищо значително посредством обикновеното разсъдъчно мислене, защото не е възможно отвън да се открие кой орган е по-стар и кой е по-млад; успех може да се постигне само от онзи, който влиза в духовните светове и се учи как да различава нещата там. Когато гледа назад със своята

пространствена памет, той няма нужда да отива много далеч, за да намери наченките на мозъка; но за да намери произхода на сърцето, той трябва да отиде много по-назад. Човешкият физически организъм може да бъде разбран само тогава, когато е обяснен от Духовната Наука.

Сега ще си припомним нещо, което беше казано, а именно, че между душевната способност, принадлежаща на нормалното съзнание, например способността за памет, която сочи назад към една предишна епоха, и новата способност за пространствена памет - между тези две душевни способности лежи един вид затъмняване. Духовният изследовател открива нещо съответстващо на това затъмняване, на състоянието Пралайя след състоянието Манватара, в процеса на еволюцията като цяло. Нека например изобразим сърцето и мозъка на човека, както те съществуват заедно днес във физическото тяло; за малко те са се развивали заедно, но на по-ранен етап не е имало голяма връзка между тях. Следователно ние можем да различим степен на човека, когато най-висшите сили, вливащи се в него, са били онези на Света на Духа, а след това състояние, когато в него се вливат също и силите на Света на Разума. Между тези две състояния лежи Пралайя, когато човешкото развитие е угасено и след това преминава в нова фаза.

Така ние гледаме от настоящия човек, които има сърце и мозък, към един, който има само сърце, още не и мозък, и между двете е състоянието на Пралайя. Когато един ден в бъдещето по-висшето състояние бъде постигнато, по-висшето състояние, което днес се постига в духа от ясновиждащия изследовател, ние ще можем да разберем, че то ще се изразява също и в тялото, че човекът ще има също и съвсем различен външен вид. Ясновиждащият изследовател днес още не е способен да промени телесното си устройство. Ако един Бог слезе, той трябва да се появи в човешко тяло от настоящата епоха. Онова, което трябва да постигнем с духовно развитие, трябва да бъде постигнато в невидимите членове на нашето същество; но на един бъдещ етап онова, което се постига духовно, ще се изразява също и физически. Това означава, че ние трябва да си представим един човек на бъдещето, който ще има съвсем различен външен вид; неговите мозък и сърце ще бъдат напълно преобразени, и той ще е развил един нов орган. Също както сега мозъкът лежи над сърцето, преобразеното сърце на бъдещето ще има ново положение по отношение на мозъка. Но между тези две състояния отново ще има Пралайя. Настоящото съществуване на човека трябва да бъде заличено физически, и трябва да последва ново състояние.

И така, има три последователни степени на човечеството: (1) Човекът като човек-сърце; (2) Човекът на днешния ден, когато всичко е свърза-

но с мозъка и неговата дейност; (3) Човекът на бъдещето, за чиято природа ние можем да имаме само смътно понятие.

Когато съзерцаваме човека, какъвто е той днес, ние сме принудени да кажем, че в неговата настояща форма ние можем да си го представим само на Земята. Всеки, който съзерцава човека в неговата връзка с цялото Земно Битие, ще каже: Човекът е такъв, каквато е Земята, защото е свързан със силите на Земята; в тялото му субстанциите не могат да се комбинират по друг начин освен по онзи, по който са понастоящем. Представете си Земята само малко променена и човекът, в своята настояща форма, просто не би могъл да живее на нея. Въздухът трябва да е съставен точно от онова, от което е, и субстанциите да са комбинирани така, както са. Ние не можем да изобразим днешния човек като същество с физическо тяло без да изобразим цялата Земя. Следователно, ако се обърнем към предишната степен на човека, към предишния човек-сърце, ние трябва да си го представяме свързан с различно планетарно състояние; и ако по някое време в бъдещето човекът придобие способностите, които духовният изследовател днес вече притежава, ние трябва отново да си го представим на различна планета, не на нашата Земя, каквато е тя понастоящем. Ако ще се ориентираме в смисъла на нещо като нишката на Ариадна, ние трябва да си представим, че точно както човекът се е развил от едно предишно състояние, така и цялата Земя се е развила с него; това сочи още към предишна планета, от която тя се е развила, към ново състояние в бъдещето. Между двете лежи период на затъмнение. Състоянието, от което Земята се е развила, и от което човекът е получил своята предишна форма, е състоянието на Старата Луна, а състоянието, в което Земята ще се развие в бъдещето, когато човекът ще има нова форма, е състоянието Юпитер. Земята се е развила от едно Старолунно планетарно състояние и ще се развие в Юпитерово състояние.

Представете си, че такива преобразувания могат да се случат само в резултат на това, че всички условия в човешкото царство бъдат променени. По време на състоянието на Старата Луна силите на Света на Духа бяха онези, които се вливаха в човека; през същинското Земно състояние силите струят от Света на Разума; на състоянието Юпитер ще се вливат силите на Света на Първообразите. Въздействията от духовните светове върху тези три състояния във всеки случай са съвсем различни. Тук ние имаме поглед към нещо, което съвременната наука не може да разкрие. Тя се опитва да обясни произхода на една планетарна система с примера на въртяща се капка олио. Ние обаче имаме представа как една планета възниква от предшестваща я форма. Наистина, ние нямаме професор, който да върти капка олио, но имаме картина на опреде-

лени космически Същества, работещи от различни духовни области и позволяващи да възникнат различни планети. Ние имаме картина как духовното работи във физическото.

Аз ви показах, че устройството на човека трябва да бъде съобразено с устройството на Земята. Настоящата ни Земя е възможна само на определено разстояние от Слънцето и в определено отношение с другите планети. Ако нещо, каквото и да било, се променеше в Слънчевата система, човекът също би бил съвсем различен; с превръщането на Старата Луна в нашата Земя се е променила цялата Слънчева система.

Така ние виждаме, че може да бъде намерена свързваща нишка между преобразуванията на Макрокосмоса и на Микрокосмоса. И в двата случая действат Същества. Когато нашата Земя стане Юпитер, цялата Слънчева система ще се промени. Промяната ще се предшества от един вид затъмнение; външно това ще изглежда, както ако имаше мъгла или облак, в който продължават да работят Същества от различни области на духа. Преди да възникне настоящата ни Слънчева система, е имало предишна система, от която Съществата са създали настоящата.

И така се връщаме назад и назад и назад, и накрая стигаме до състояние толкова различно, толкова изобщо не като днешното, че пред лицето му обикновеното задаване на въпроси престава да има значение. Ние трябва също да се научим как да оформяме въпросите си по различен начин, когато стигаме до разглеждане на други съществувания на света. Защо задаваме въпроси? Задаваме ги, защото нашият интелект е устроен по определен начин. Но нашият интелект е възникнал едва когато е бил оформен мозъкът. Интелектуалното питане следователно губи всякакъв смисъл, когато се прилага за състоянията преди да го има самият интелект. В световите, които съставят само основата на интелектуалния свят, интелектуалното задаване на въпроси вече няма значение. Там ние трябва да прибегнем към други начини на запитване, към други средства за познание. Хората, които не виждат по-далеч от носа си вярват, че е възможно да получат сведения за целия свят с обикновения вид питане. Но всяко отделно нещо трябва да се изследва по начина, който е подходящ за него. По отношение на световите, предшестващи нашата Земя, ние можем да се ориентирани само посредством силите, които намират израз в мисленето на сърцето, в логиката на сърцето.

Човекът се нуждае от това да се промени по отношение на своето интелектуално любопитство. И макар че не е нужно да бъдем толкова неучтиви като човекът, който отговорил на онези, питащи го какво е прави. Бог преди да сътвори света, като казал, че Бог бил зает с рязане на тояги за глупави разпитвачи, въпреки всичко този отговор дава определе

но указание, че човек трябва да промени своя модел на мислене, ако желае да постигне познание за висшите светове.

ЕДИНАДЕСЕТА ЛЕКЦИЯ

Необходимо беше да се добави днешната лекция към десетте обявени в плана, защото някои от темите се нуждаят от това да бъдат допълнени в определени отношения. Вие ще сте осъзнали, че ако ще се представят всички аспекти на тези теми, някой би трябвало да говори не седмици, а месеци, а може би дори и години. В настоящото време обаче, съществената нужда във връзка със съобщенията на Духовната Наука не е толкова голяма, така че целият обсег на духовно-научното познание ще бъде обхванат възможно най-сбито, но ще бъде даден стимул не само на интелекта - въпреки че това е жизненоважно - а също и на нещо друго. Трябва да се подчертава отново и отново, че към самата същност на духовното познание принадлежи това, че всичко, свалено от висшите светове посредством изследванията на Духовната Наука, може да бъде разбрано с понятията и идеите, които човек може да придобие днес по време на живота във физическия свят. Няма нищо в Духовната Наука, което да не може да се схване по този начин.

Но за да разберем напълно големите проблеми, с които трябва да се захванем в тази област, често е необходимо да извървим дълъг и труден път. Ние практически се нуждаем от целия обсег от достъпните днес понятия и идеи, ако искаме да имаме ясно разбиране за сведенията на духовно-научното познание и всеки от нас може да си каже: "Аз може още да не съм способен да достигна висшите светове със собствено ясновидство, но аз мога да проумея със своята интелигентност онава, което ми се съобщава." Не всеки, който копнее вътрешно за откровенията на Духовната Наука, е способен веднага да поеме трудния интелектуален път, за който споменаваме. Затова онзи, който съобщава духовно познание, не може винаги да взема за дадено, че всички негови твърдения биват непосредствено и неизменно подлагани на проверката на разума. Следователно той е длъжен да направи различно допускане, а именно, че във всяка човешка душа присъстват не само способности и сили, придобивани през дълги периоди от време и доведени до определена степен на съвършенство. Една от тези способности е, разбира се, интелектът, но Духовната Наука знае, че той няма бъдеще. Други способности обаче, такива като мисленето на сърцето, ще се разгръщат заедно с преобразуванията в човешката душа в идващите времена; ще се развиват нови, още невъобразими способности. Интелектът е достигнал своя зенит и ще бъде включен в бъдещото развитие на човешката душа като плод на настоящия етап на еволюцията, но интеле-

ктът като такъв не може да достигне по-високо ниво. Освен душевните способности, които са познати днес и които сочат назад към миналото на човека, откъдето са се развили от елементарни наченки до своето настоящо ниво, има и други, за които ние можем само да загатнем пророчески. Но също както способностите, усъвършенствани днес, са видими като основни наченки преди много епохи, така и способностите, принадлежащи на бъдещето, днес вече присъстват като семена в душата и ще разцъфтяват в бъдещето. Способността за придобиване на познание чрез логиката на сърцето още изобщо не е активна до голяма степен, но дарбата за това вече присъства в много човешки същества. Някои хора имат естествено чувство на истината що се касае за онова, което чрез логиката на сърцето ще бъде възможно да разберат изцяло едва в бъдещето.

Освен, че говори на мислещия ум, духовният изследовател се обръща към онези способности, които спят вътре в човека, и приема, че човешката душа е предназначена не за грешка и лъжа, а за истина; че дълго преди душата, от своето собствено най-дълбоко познание, да разпознае и приеме истините, свалени от висшите светове, вече присъства един спонтанен отговор в живота на чувствата - с други думи, че истината за висшите светове може да бъде почувствана от много човешки сърца, преди да е действително разбрана.

Че днес има души, притежаващи това усещане за духовните истини, се доказва от факта, че голям брой хора не се задоволяват със сегашните обяснения на великите въпроси на Битието и идват до Духовната Наука, копнеейки да намерят отговори на тази въпроси. Това са хора, чиито висши способности казват "да" за съобщенията на Духовната Наука, въпреки че отначало те само усещат посредством естественото си чувство за истината онова, което по-късно ще разберат интуитивно. По този начин духовният изследовател се обръща към човешката душа непосредствено, отколкото правят това другите изследователи в днешно време. Те се опитват да ни принудят да приемем техните открития, позовавайки се на експерименти, привеждайки математически доказателства и други подобни, така че техните слушатели да не могат да направят нищо друго, освен да признаят валидността на казаното от тях. Духовният изследовател е в различно положение. Той трябва да се обърне към далеч по-интимните области на човешката душа. Той не е в положение, както другите учени, винаги да прилага външни доказателства, но той знае, че същото чувство за истината, което лежи в собственото му сърце, присъства в сърцата на всички хора и че те, при условие че разберат своето собствено естество, ще могат да се съгласят с него спонтанно, дори ако още не разбират напълно всичко, което той трябва

да предаде. Така той се обръща към чувството за истината в сърцата на хората, и оставя на свободната преценка на душите дали те ще се съгласят с него или не. Със своите изложения той не се опитва да убеждава, а твърди, че каквото живее в неговата душа живее във всяка човешка душа, и че задачата му е да даде стимул за нещо, което може и трябва да бликне от всяка човешка душа. Той само се опитва да даде израз на истините, които всяка душа, ако и се даде достатъчно време, би могла да изживее в себе си. Но понеже ние, човешките същества, сме зависими едно от друго, ние би трябвало да търсим заедно, особено в темите, свързани с духовната област. Духовната Наука трябва да бъде стимул за съвместно търсене на истината.

Само имайки това в предвид, ние можем да видим в правилната светлина много от казаното в предишните лекции. Там трябва да има призив към всяка душа да види дали не може да намери в себе си възможността за разбиране на представеното тук. Под внимание бе взет фактът, че разбирането не може да бъде незабавно, а само когато импулсът е пуснал корени в сърцето, пониква там и става действена сила. В този смисъл сега ще бъдат направени определени допълнителни забележки.

Вчера ние стигнахме до там да говорим за една опитност на ясновидското виждане, а именно, че нашата Земя е наследник на друга планетарна еволюция, че е произлязла от древно планетарно тяло, което наричаме Старата Луна (не сегашната Луна). Ние също говорихме и за онова, което ясновидското съзнание вижда пророчески, а именно появяването на нова планета след едно състояние на здрач, след една Пралайя, след едно състояние на мрак. Тогава Земята ще бъде преобразувана в друго планетарно тяло - Юпитер (отново това не е онзи Юпитер, който познаваме днес, а бъдещото превъплъщение на настоящата Земя). Аз обясних, че Земята преминава през последователни въплъщения, точно както човешкото същество преминава от една инкарнация в друга.

Ако разширим тази мисъл, възниква въпросът: Тази друга планета, Старата Луна, на свой ред не произлиза ли от някоя друга? Има ли Земята дори още по-предишно въплъщение? Това е съвсем естествен въпрос. За да можем да му отговорим, ние ще трябва да изследваме нещо доста далечно. Ние трябва да си припомним най-напред как в своя всекидневен живот човек редува будно и спящо състояние. Това бе водещ мотив през тези лекции. В съня човек е разделен, така да се каже, на две части. Физическото и етерното тяло са оставени да лежат в леглото, докато астралното тяло и Азът преминават в духовния свят, в Макрокосмоса. Така в спящо състояние го има тялото, което остава видимо на физически план, заедно с невидимото етерно тяло, и свръхсе-

тивната част на човешкото същество, състояща се от астрално тяло и Аз. Тази втора част е отвъд обсега на външния изследовател и се разкрива само когато към човешкото същество в състояние на сън бъде отправено ясновидско виждане.

Сега ще се запитаме дали във външния свят няма нещо, по някакъв начин аналогично на оставяното от човека по време на сън нощем, нещо, което да има физическо и етерно тяло? Ние знаем, че човешкото физическо тяло се подчинява на съвсем различни закони веднага щом етерното тяло го остави при смъртта. Тогава то се подчинява на чисто физичните и химични закони и накрая се разлага. Верният боец, който от раждането до смъртта поддържа физическото тяло цяло по време на сън, е етерното или жизнено тяло. Но човекът притежава онова, което наричаме негов жизнен принцип, не само съвместно с животните, но също и с растителния свят като цяло. Когато погледнем в своето обкръжение, ние виждаме растителния свят навсякъде около нас. Растенията ни се разкрива като същество което, като човека, не е подложено изцяло на физични и химични закони; то ги следва само когато загине. Само минералното царство следва физичните и химичните закони изцяло. На човешкото физическо тяло се приписват главно законите на минералното царство. Но това тяло е проникнато от по-висша система от закони, принадлежащи на етерното тяло, което изоставя физическото тяло при смъртта; последното тогава става подчинено на чисто физични и химични закони.

Външната част на човека, която остава във физическия свят по време на сън, се състои от физическо и етерно тяло. Растенията също се състоят от физически и етерни тела. Следователно човекът има етерното тяло, също както и растенията. Но въпреки това има основна разлика между физическото тяло на човека и физическото тяло на растението; защото в човека двете тела - физическо и етерно - са проникнати от астралното тяло и Аза, докато растението има само физическото и етерното тяло. Затова дори външно човекът трябва да застава пред нас като принципно различно същество, защото в него тези тела са проникнати от Аза и от астралното тяло.

Така човек стои сред съществата на растителния свят, сходен с тях в своите нисши членове, физическото и етерното тяло, и издигащ се до по-високо ниво благодарение на своите астрално тяло и Аз. В своята човешка природа ние сме следователно сродни с растението само доколкото растението е развило двата нисши члена. Но в земния свят ние сме зависими от растителния свят. Физически човекът не може да не усети тази зависимост. Доколкото е засегнато физическото тяло, той може да мине без животинската природа; той няма нужда, освен ако не

е избрал това, да се изхранва с животинска субстанция, но той се нуждае от растенията за да може неговото физическо тяло да живее в този свят. Човешкото физическото тяло предполага съществуването на физическото тяло на растението. Физическото тяло на човека, каквото е то днес, не може да съществува без околната среда на растителното царство, осигурено за него от сегашната планета.

А сега нека помислим за човека, преминаващ в състоянието на съня. Той може да направи това съвсем независимо от всяко външно отношение между Слънцето и Земята; той може да спи във всеки час от деня или нощта, независимо от Слънцето, въпреки че е най-добре, наистина, когато Слънцето не свети.

Нека сега се осведомим за съответния процес в растителния свят. Там нещата са различни. Човекът може да поддържа връзката между физическото и етерното тяло независимо от въздействието на слънчевите лъчи и от относителното положение на Слънцето спрямо Земята. Растението не може да прави това. Растението е зависимо в определено отношение от положението на Земята спрямо Слънцето. Наистина, има целогодишни растения, но те също, заедно с умиращата природа, губят нещо от съществените характеристики на растителния живот през есента и получават нови сили напролет. Когато напролет лъчите на Слънцето възстановят своята даряваща топлина сила, растителният живот се събужда; когато наесен Слънцето започва да губи своята сила, растителният живот преминава в един вид покой. Дори многогодишните растения се приближават до минерално състояние през зимата; те запазват своя живот, но в своите дървесни части те се приближават до умиращо състояние. Същинският живот на растението умира през зимата и се пробужда отново през пролетта, за да достигне най-високата си точка на разгръщане през лятото. На есен растението трябва да остави своето етерно тяло да излезе извън самото него, нещо което се получава в случая на човек при приближаването на смъртта.

Връзката между физическото и етерното тяло е различна в растението и в човека. Растението е зависимо от отношението на Слънцето към Земята; човекът е направил себе си независим от това. Помнейки, че една част от неговото същество е устроена като растението, и че тази част е налице нощем, когато човек спи и Слънцето се е оттеглило, ние не можем да не осъзнаем, че растението е пример за това какво щяхме да бъдем като човешки същества, ако не бяхме успели в допълването на нашата растителна природа с астрално тяло и Аз. Растението ни се представя като част от собственото ни същество, която иначе не можем да възприемем; дори спящият човек не функционира като растение, защото астралното тяло и Азът работят върху него. Растението е един при-

мер, илюстрация на същество, което се състои само от физическо и етерно тяло. Оттук трябва да ни бъде ясно, че има не само физическо родство между човека и растителния свят, но също и морално и духовно.

Човек може много лесно да узнае за това морално и духовно родство с растителния свят, давайки пълна свобода на своето природно чувство. Той се нуждае от растението не само за храна, но също и за своя вътрешен живот, за да подхранва вътре в себе си чувствата и изживяванията, необходими за душевния му живот. Той се нуждае от впечатленията на растителния свят на физическия план, за да бъде душевният му живот свеж и здрав. Това е нещо, което трябва да бъде отново подчертано. В човешката душа скоро става видим един недостиг, ако тя бъде откъсната от свежото, оживотворяващо въздействие на растенията. В човек, който в градския живот е практически откъснат от непосредствения допир с растителния свят, някой, притежаващ дълбок усет, винаги ще забележи определен вътрешен недостиг. Абсолютно вярно е, че душата понася вреда от загубата на спонтанната радост и възхищение, възникващи от прекия контакт с растителния свят. Тази загуба е една от тъмните страни на съвременната цивилизация, която може да бъде открита главно в големите градове. Ние знаем, че има хора, които едва могат да различат зърно овес от зърно пшеница; макар че да бъдеш способен да го направиш, принадлежи на здравата човешка природа. Това може да се разглежда като показателно. Всеки трябва да гледа със съжаление един изглед за бъдеще, когато човекът може да бъде изцяло лишен от непосредствен досег със света на растенията.

Следното може да посочи дълбоката основа на това родство. Човекът като развиващо се същество не може да бъде винаги в състояние на сън, понеже тогава не би могъл да живее. Човекът има физическо и етерно тяло, но в своята сегашна форма той е възможен само бидейки проникнат в будно състояние от астрално тяло и Аз. От друга страна, в спящо състояние той няма съзнание за физическия свят и за да има съзнание там, той трябва да слезе във физическото и етерното си тяло. Той започва да има съзнание едва когато се потопи в тези тела. Също както формата, в която човекът стои пред нас днес, би била невъзможна без астрално тяло и Аз, също така можем да кажем, че със своя вътрешен живот, със съзнанието за своя Аза, за своите чувства и импулси на волята, човекът не би могъл да разгърне това съзнание, ако не притежаваше физическо и етерно тяло. Той се нуждае от тези тела като основа на своя вътрешен живот; от това следва, че те са необходими предпоставки за еволюцията на неговите астрално тяло и Аз. Първо трябва да ги

има физическото тяло и етерно тяло, и тогава астрално тяло и Азът могат да влязат в тях.

Така нашето внимание е отведено не само към епохи, когато формата на човека е била различна от формата му на Старата Луна, но също и към епохи, когато той всъщност е нямал астрално тяло или Аз, а само физическо и етерно тяло. Първо е трябвало физическото и етерното тяло да бъдат изградени от Макрокосмоса, преди да могат да послужат като необходими предпоставки на астралното тяло и Аза. В една праисторическа епоха не се е случвало нещо, което в определено отношение се случва всяка сутрин, когато астралното тяло и Азът изплуват от духовния свят и са свързани с физическото и етерното тяло. Така астралното тяло и Азът е трябвало някога да излязат от духовния свят и да намерят вече съществуващи физическо и етерно тяло. Затова преди човекът да може да стане онова, което е той в своите висши членове, неговото физическо и етерно тяло е трябвало да бъдат подготвени от космически Сили и Същества без никакво сътрудничество от негова страна.

Човекът е трябвало първо да се развие един вид до растително съществуване, преди да стане възможно за неговите астрално тяло и Аз да се развият. Мисълта ни следователно е обръната към много по-ранна епоха, когато човекът се е развивал от Макрокосмоса като подобно на растение същество. Днес единственото правилно отношение към растенията е да се мисли следното: Тези растения пред нас, зелени и цъфтящи, илюстрират в непосредственото настояще естеството, която някога е било наше, преди в нас да я е имало възможността за правене на грешки и за обръщане към злото. Те ни показват нашето човешко естество в една прастара епоха, когато то още не е било изпълнено с импулси и желания, когато то още е било в своята първична чистота.

Но когато свържем с това другия фактор, че нашата човешка растителна природа, каквато е тя сега, е независима от съответната позиция на Слънцето към Земята, докато растенията около нас днес са зависими от нея, напъпват напролет и умират наесен, тогава ние ще кажем, че ние никога не сме били същите като тези растения, които зависят от Слънцето и Земята. В растително-подобните същества, които сме били някога, трябва да е било възможно да влязат астрално тяло и Аз. Астрално тяло или Аз не могат да влязат в днешните растения. Физическото и етерното тяло на човека се различават от тези на растенията с това, че те са, както видяхме, независими от относителното положение на Слънцето към Земята. Връзката, която съществува в човека между физическото и етерното тяло, трябва да води началото си при планетарни условия, различни от онези, от които произлизат днешните растения.

Ние ще можем да разберем тези различни условия, ако размислим върху следното: Ние знаем, че сцеплението между физическото и етерното тяло в човека не зависи от относителното положение на Слънцето спрямо Земята. Но то изцяло ли е независимо от въздействието и дейностите на Слънцето? Не, защото без Слънцето физическото и етерното тяло не биха могли да съществуват и да бъдат свързани едно с друго. Ако не присъстваха постоянно последствия от дейността на Слънцето, човекът нямаше да може да се развива на Земята. Той е независим от Слънцето, но е независим от съответното му положение спрямо Земята. Когато Слънцето оттегли своята непосредствена, даряваща топлина сила от Земята, то оставя зад себе си на Земята своята топлина и даваща здраве сила. В полетата из страната дори и днес често се изкопават дълбоки дупки през зимата и в тях се поставят домати; доматиите остават живи, защото топлещата сила на Слънцето, излята през лятото, се е прибрала под земната повърхност. Тя остава да действа под повърхността на Земята, запазва се през зимата. Дори и Слънцето да се е оттеглило, неговите въздействия остават. Вългите за нашите печки са взети от вътрешността на Земята. Тя е била оформена в далечното минало посредством това, че някои растения са потънали в Земята. Тези растения растели под влиянието на слънчевата топлина и светлина; с растенията слънчевата светлина и топлина от далечни минали епохи са извадени от Земята с цел да бъдат използвани. Така Земята има Слънцето вътре в себе си, дори когато отношението на Слънцето към Земята се променя. В своя напълн живот днешните растения имат нещо, създадено от относителното положение на Слънцето към Земята. Земята се нуждае от онова, което получава от Слънцето, и го запазва през зимата. Когато, вследствие на позицията на Слънцето, Земята не се топли пряко, въпреки това има запазена слънчева топлина. Без нея човешкото физическо и етерно тяло не биха могли да живеят. Бъде ли човекът преместен от Земята, неговият живот не би могъл да продължи; той би загинал. Земята, носеща в себе си Слънцето, е крайно необходима за неговото съществуване.

При настоящите условия на нашата Слънчева система Земята не причинява връзката на физическото и етерното тяло, която съществува в човека, а само онази, съществуваща в растението. Днес връзката в човека трябва да се получава косвено, но за да може изобщо да съществува, човекът има нужда от Слънцето, което е натрупано и концентрирано в Земята. Така ще намерим за разбираемо, че в една минала епоха не само е станало възможно за човешкото физическо и етерно тяло да съществуват, но и че тази възможност е дошла от Земята, че тези тела са се развили от планетарно съществуване, какъвто е случаят с растението

днес. Също както днес растението е дете на Земята, така и човекът и неговото физическо и етерно тяло са деца на едно предишно планетарно състояние на Земята.

По онова време трябва да са преобладавали съвсем различни условия. Духовната Наука насочва към тези различни условия когато разкрива, че състоянието на Старата Луна е било предшествано от друго състояние, такова, което правилно можем да наречем състояние на Старото Слънце. В това състояние на Старото Слънце, Слънцето не е могло да свети отвън; в противен случай човекът е щял да бъде способен да се развие не само като същество с физическо и етерно тяло, но също и с астрално тяло и Аз. Никаква слънчева активност не е могла да идва отвън по онова време; но без слънчева активност физическото и етерното тяло на човека не биха могли да бъдат формирани. Следователно слънчевата активност, която се запазва днес, трябва да е била вътре в самата Земя; самата Земя трябва да е пораждала въздействията, които днес се причиняват от Слънцето. Самата Земя е била Слънце по онова време. Следователно, ако търсим предишен етап на нашата планета, ние можем да намерим един в епоха, когато Слънцето не е светило отвън; въздействията, които сега идват от Слънцето, трябва да са се причинявали от самата Земя. Сега става разбираемо видимото за окото на ясно-видството, а именно, че Земята е била предшествана от Старолунно състояние, а то на свой ред от състояние, когато самата Земя е била сияещо, даряващо топлина тяло; по онова време растенията, каквито ги познаваме, не биха могли да бъдат формирани, но физическото и етерното тяло на човека е можело да възникнат.

Вероятно някой в този момент ще каже, че ако Земята някога е била Слънце и човекът е имал физическо и етерно тяло, той неизбежно е щял да изгори. Да, несъмнено, ако човешкото физическо тяло е било такова, каквото е то сега! Но то е било съвсем различно. Физическото тяло на човека по онова време очевидно не би могло да има сегашните си земни или твърди съставки, нито дори течните си съставки, защото водата не би могла да съществува на тяло от такова естество. Но въздушното или газообразно състояние е било възможно, и разбира се онова, което наричаме "топлинен етер". Така ние сме отведени към предишно планетарно въплъщение на Земята, в което откриваме човека представен в своето физическо и етерно тяло, но при условия напълно различни от днешните. Твърдо и течно вещество още не съществуват, но основата на физическото и етерното тяло присъства във въздушно и огнено състояние. Човекът е станал онова, което е днес, след преобразуването на Старото Слънце в Старата Луна и след това в Земята в настоящата и форма. В онези древни периоди човекът е бил приспособен

към преобладаващите планетарни условия. Но вие може добре да си представите, че всичко в нашата Слънчева система е било различно. Нищо от онова, което наричаме вода или течност, или земя или твърд още не е съществувало, а само въздух и топлина. Тук ние стигаме до състояние в нашата Слънчева система, така принципно различно от сегашните условия, че то е било подложено на закони, съвсем други спрямо онези на нашата Земя днес.

Но самото това състояние, което нарекохме състояние на Старото Слънце, предполага едно друго състояние. В състоянието на Старото Слънце вече има връзка между огъня (или топлината) и въздуха, и между физическото и етерното тяло. Физическото тяло не може да съществува в материална природа без свое етерно тяло, но етерното тяло също трябва да живее на основата на физическото тяло, ако ще съществува в материалния свят. Всяка тяло предполага другото. Следователно човекът е трябвало да има вече съществуващо физическо тяло, преди да може да направи връзката между физическото и етерното тяло. Това сочи назад към още по-ранно въплъщение на Земята. На Старото Слънце човекът е бил във въздушно състояние и още по-рано той се е състоял само от топлина. Предишна разновидност на физическото е била топлината (на Стария Сатурн). Трябва да считаме тази топлина като първо "физическо" състояние. И ние трябва да мислим за цялата Слънчева система като приспособена по онова време към това първо планетарно състояние, огненото или топлинно състояние на Земята.

Сега ние стигаме до нещо много забележително. За ясновидеца е възможно да погледне назад към едно първоначално състояние на чиста топлина. Ние наричаме това състояние на Земята Стария Сатурн. За ясновидското виждане то е непосредствена реалност. Ние можем също и да помислим за такова състояние. Но е било изтъквано, че трябва да мислим за всичко тогава като за пригодно към напълно различни условия. Ние чухме, че дори когато говорим за Елементарния Свят трябва да се придобие съвсем различно понятие за топлина. Ние не можем дори да си представим нашия настоящ огън или топлина без съществуването на другите три състояния, газообразното, течното и твърдото. Следователно ще бъде разбираемо, че топлината на Стария Сатурн е била принципно различна от нашата сегашна топлина или огън. С промяната на планетарните условия всичко се изменя и преобразява. Днес огънят е горящ газ или някаква друга горяща субстанция. Но на Стария Сатурн не е имало въздух или газ. Представете си топлина, проникваща цялото пространство, и тогава ще почувствате как топлината става свойство на душата. Наричаното днес топлина е нещо, което усещаме, когато например поставим пръста си близо до твърд предмет, нагоре-

щен до червено. Но по време на епохата на Стария Сатурн не е съществувало нищо твърдо; нямало е нищо освен недиференцирана топлина, пронизваща пространството. Възможно е тя да се опише само преминавайки от понятието за външна топлина към такова за вътрешна топлина, душевна топлина. Когато има висш идеал, душата ни грее с топлина; но това действа чак във физическото и ние ставаме също и физически топли. Кръвта се затопля и се движи различно. За чувствителния наблюдател е съвсем явно, че топлината, изживяна в душевния живот, работи чак във физическото устройство. Ние трябва да мислим за тази топлина, проникваща човека и неговия организъм, като за резултат на духовна активност, във връзка с първото планетарно въплъщение на нашата Земя, когато дух и топлина са работили заедно от Макрокосмоса.

Ако впечатление от душевно-духовно естество стопля човека, би било абсурдно да се пита: как става това? Защото никой не може да разбере как един висш идеал може да накара човек да се сгрее с топлина, освен ако самият той не е способен да бъде стоплен от някой идеал. Такъв процес трябва да бъде разбран вътрешно. Има личности, които виждат как други са вътрешно стоплени от впечатление от духовно естество, но намират това за непонятно и често могат да бъдат чути да казват: "Тези хора са глупаци. Те се вълнуват от нещо, което ме оставя студен!" Такова изказване показва, че говорещите не са способни на никакво подобно изживяване. Ако бяха, те щяха да намерят, че самото човешко устройство дава обяснението.

Какво тогава има нужда да осъзнаем във връзка с топлината на Стария Сатурн? Как можем да я разберем? Само осъзнавайки, че топлината на Сатурн е родена от духа. От Земята ние се връщаме назад към Старата Луна, от Старата Луна към Старото Слънце, от Старото Слънце към Стария Сатурн. Но ние осъзнаваме, че Старият Сатурн е произлязъл направо от духа. Следователно можем да разберем произхода на нашата Земя връщайки се назад към духа - не към космическа мъглявина, а към духа - и описвайки как началото на Земната еволюция произтича от съвместната работа на духовни същества.

С това в предвид можем да разберем защо в моята книга "Тайната Наука" е казано, че определенни същества, Духовете на Волята, оставят своята собствена същност да изтече навън. С тях работят Духовете на Личността и по-късно други духовни Същества. Прочетете казаното в тази книга за духовните Същества, които оставят делата си да струят заедно в Макрокосмоса и посредством тези събиращи се в една точка потоци възниква Старият Сатурн. Тук ние виждаме, че задаването на въпроси престава да има значение, когато е достигната точката на обя-

снение как физическото произлиза от духовното. Защото ако евентуално искаме да съзрем духовните Същества, които се изправят пред нас, ние повече не питаме "защо?" по обичайния начин. Един любител на абстракции може да продължи питането "защо?" до безкрайност. Например, виждайки следи от колела на пътя, той пита: "Защо следите са там?" - "Защото са ги направили колела." - "Защо са ги направили колелата?" - "Защото е била карана каруца." - "Кой е бил в каруцата?" - "Един човек." - "Кой е бил той?" - "Еди-кой-си." - "Той защо е карал каруцата?" Тук ние стигаме до целта на водача - което е последното нещо, за което трябва да се пита, защото никой не може да стигне отвъд него с въпроси. И така, когато се представят велики космически истини, на определена точка задаването на въпроси спира да има значение.

Досега са давани указания как е възможно да се разбере онова, представяно от Духовната Наука. Трябва да бъдат събрани сведения от много широки области. Духовният изследовател обаче няма нужда да прави това. Той поглежда назад и вижда онова, което Земята е била някога, и може да опише например на какво е приличала Земята в състоянието на Старото Слънце. На своята настояща степен ние може да видим как Слънцето е могло да развие онова, което Земята трупа в самата себе си за нуждите на зимата. Ние помним, че наесен селяните заравят своите домати, защото въздействията на Слънцето са още в Земята. Трябва да бъдат събирани факти отвсякъде и когато всичко е взето в предвид ще се види, че Духовната Наука може да бъде проверена с факти само при условие, че сме способни да ги съберем всичките. Факти, широко разпръснати в Макрокосмоса, са били събрани заедно, и ние видяхме как в едно далечно минало самият човек, Микрокосмосът, се е развил през етапите на Стария Сатурн, Старото Слънце и Старата Луна. На Земята той е достигнал временен завършек на своето настоящо развитие.

И накрая ние ще попитаме: Има ли нещо в човека, което сочи към бъдещето? Според вчерашната лекция човешкото сърце е много древен орган. В изцяло различна форма той вече е съществувал на Старата Луна и на Земята просто е бил преобразуван. На Старата Луна още не е имало мозък; но сърцето е съществувало и освен това е имало в себе си основата за едно бъдещо преобразуване. Също както цветът носи в себе си семето на плода, така и сърцето на Старата Луна е носело в себе си земното сърце.

Има ли днес органи в човешкото тяло, които сочат пророчески към бъдещето? Действително има такива органи. Наистина, те по никакъв начин не са изцяло развити днес, но те ще достигат все по-голямо съвър-

шенство и след западането на други органи ще принадлежат на човека в по-висша форма, когато той се превърне в бъдещия Юпитеров човек. Един такъв орган е ларингсът. Днес той едва е стъпил на пътя към по-висше развитие. Той се разкрива в зародишен етап и ще стане нещо съвсем различно в идващото време. Ако изучим ларинкса в неговото отношение към белия дроб, можем да кажем, че по определен начин той предполага ларинкса, той се развива на основата на съществуването на ларинкса. Но в същото време ние осъзнаваме, че човекът е още на несъвършена степен по отношение на онова, което поражда в своя ларингс. Къде може да се намери най-голямото човешко съвършенство днес? В онова, което дава на човека възможността да нарича себе си "Аз". Това е, което го поставя над другите същества на Земята. Човекът е индивидуалност, концентрирана в Аза, и тази индивидуалност е това, което преминава от една инкарнация в друга. Ние можем да погледнем назад в живот, предшестваш настоящия живот на Земята, след това подалеч и по-далеч назад в миналото, и можем също да погледнем напред в бъдещето. Човек преминава в своите следващи инкарнации с всичко онова, което е направил свое собствено в Аза си. Ако някой от вас можеше да се върне в своите предишни въплъщения, вие бихте намерили себе си инкарнирани, примерно, в Гръко-Латинската епоха, в Египетско-Халдейската епоха, в Древно-Персийската епоха, в Древно-Индийската епоха и т.н. Но работата, извършена от човешкия ларингс, не е в същия смисъл свързана с Аза. Онова, което ларингсът може да прави, във всяка инкарнация се изразява в различна форма на речта; човек не пренася това със себе си от едно прераждане в друго. Говорът е нещо, което днес е индивидуализирано. В хода на инкарнациите човек може да принадлежи на различни народи и да използва различни езици, различни езикови средства. Следователно е ясно, че речта не е така обвързана с Аза, както е мисленето. Говорът не е свързан с нашата истинска индивидуалност, с онова, което съставлява истинската ни човешка стойност. Говорът е нещо, което имаме съвместно с други човешки същества; то идва до нас от външни условия. Въпреки това не може да се отрече, че словото е нещо, в което нашето най-вътрешното себе, духът, изразява себе си. Отсенките на чувствата и очертанията на мислите са пренесени в звуковете на думите; така че ние притежаваме в своя ларингс орган, чрез който, с нашата индивидуалност, ние сме дял и част от нещо, изработено от духа, а не от нещо, което самите ние сме изработили. Ако словото не беше изработено от духа, духът на човека не би могъл да се изразява с това средство. Ако ларингсът не беше способен да улови в песен тона, предаден от духа, човешката душа нямаше да може да изрази себе си в песента. Ларингсът е орган, който изразява

духовни дейности, но не индивидуализирани духовни дейности. Ларингсът се разкрива на духовния изследовател като орган, чрез който човекът е причислен към груповата душа, която той още не може да доведе от етап на индивидуализация; но ларингсът ще се развие до точката, където евентуално ще може да бъде вместилище на индивидуалните дейности на човека. В бъдеще човекът така ще преобразува своя ларингс, че посредством него ще може да дава израз на собствената си индивидуална същност. Това е само пророческо насочване към процес, който трябва да наречем образуване на зародишен орган, който ще бъде преобразен едва в бъдещето. Ако обърнем внимание на това, ние ще намерим за разбираемо, че като индивиди ние нямаме власт върху онова, което поражда нашия ларингс, че то ни е дадено по милост, и че първо трябва да се сраснем с него със своята индивидуалност. Също както със собствената си Азовост ние сме пунали корени в себе си, така със своя ларингс ние сме вкоренени в Макрокосмоса като цяло. От Макрокосмоса в нас още се влива онова, което ни прави човещи.

Чрез своето сърце ние правим себе си хора; чрез ларингса Макрокосмосът ни прави хора. Когато в ново прераждане израстваме в Микрокосмоса, ние растем в организъм, чиито център е сърцето; но този организъм, това телесно устройство бива непрекъснато поддържано от Макрокосмоса, в него струят силите на Макрокосмоса. П посредством ларингса от Макрокосмоса в нас се влива нещо, което е върховно проявление на духа. Там ние сме свързани с Макрокосмоса. Ние не само приемаме в себе си влияния от Макрокосмоса, но в определен смисъл ние също и ги връщаме, макар още да нямаме индивидуален контрол над тях. Ние сме родени в народен език; ние досега нямаме индивидуален контрол върху вроденото в народния дух. От тук следва, че една голяма истина се съдържа в казаното в самото начало на Библията: че земната еволюция на човека е чакала, докато за него може да бъде създадена превъзходната структура на неговия дихателен апарат - ларингсът, създаден от духа, дарен от самия Бог. "Бог вдъхна в ноздрите на човека дъхът на живота и той стана жива душа." Това е указание за момента от време, когато се е вляло в човека онова, което е свързано с Божественото, с Макрокосмоса. Човешкото е свързано със сърцето, а Божественото - с ларингса.

В това, че човек не само диша, но може също и да превърне дихателния си процес в песен и говор, породени от ларингса, той има в своето дишане качество, способно на най-висшето възможно развитие. Затова има добри основания да кажем, че човекът винаги ще се развива, че той ще се издига до все по-висши степени на духовност. В източната философия най-висшият член, който човекът, като Дух-Човек, ще развие в

бъдещето, е наречен "Атма" - дума, извлечена от "Атмен" (дъх). Но самият човек трябва да участва в развиването на този Дух-Човек от настоящите елементарни наченки. Той трябва да работи върху развитието на говора и песента в които, като преобразен дихателен процес, има безгранични възможности.

Имайки това в предвид ние ще осъзнаем, че щом като човек може да причини действително въздействие върху своя дихателен процес, това ще бъде много могъщо въздействие. Следователно толкова по-лесно може да се случи, че със сегашното си устройство човек още да не е готов за това. Ако упражненията, които може да бъдат изпълнявани, включват каквото и да е, имащо нещо общо с регулиране на дихателния процес, към такива упражнения трябва да се прилага крайна предпазливост и учителят трябва да изпитва възможно най-голямо чувство на отговорност. Тъй като самите божествено-духовни Същества бяха онези, които в мъдростта си измениха дихателния процес с цел да издигнат човека до по-висша степен, и понеже той не беше готов, те бяха принудени да поставят говора извън контрола на неговата индивидуалност. Намеса в дихателния процес означава проникване в по-висша сфера и това изисква наистина най-голямо чувство на отговорност. Може съвсем обективно да се каже, че всички указания, давани така лекомислено в наши дни за този или онзи начин на дишане, в действителност оставят впечатлението за деца, които си играят с огъня. Да се намесиш съзнателно в дихателния процес означава да призовеш Божественото в човека. Понеже това е така, законите на процеса могат да бъдат извлечени само от най-висшето постижимо познание и в тази област трябва да се използва крайна предпазливост. В настоящето, когато има толкова малко съзнание за истината, че духовното лежи в основата на всичко материално, хората много лесно до един ще повярват, че това или онова дихателно упражнение може да бъде благоприятно. Но ако веднъж бъде осъзнато, че всичко физическо има духовна основа, ще се знае също и че всяко изменение на дишането принадлежи към най-възвишените откровения на духовното във физическото. То би трябвало да бъде свързано с настроение на душата, близко до молитвата, където познанието става молитва. Напътствия по тези дълбоки въпроси би трябвало да бъдат давани само когато даващият ги е изпълнен с благоговение, с разбиране за милостта, дарена от онези Същества, които трябва да уважаваме, защото те изпращат надолу своята мъдрост от висините на Макрокосмоса - висини далеч по-големи отколкото може да изкачим с обикновеното си съзнание. Крайното последствие на Духовната Наука е, че като молитва кълтят думите:

Gottes schützender, segnender Strahl
erfülle meine wachsende Seele,
dass sie ergreifen kann
stärkende Kräfte überall.
Geloben will sie sich,
der Liebe Macht in sich
lebensvoll zu erwecken,
und senden so Gottes Kraft
auf ihrem Lebenspfade,
und wirken in Gottes Sinn
mit allem, was sie hat.

Закрилящият Божий благославящ лъч
да проникне моята израстваща душа
за да може тя цяла да поеме
силите, даряващи мощта.
Тя иска себе си да обрече:
на любовта мощта жива
в себе си да пробуди.
С Божията сила да върви
по своя жизнен път,
и със всичко, което притежава
да постъпва според Божията воля.

Целта на Духовната Наука е да води целия човек към висшите светове, не само мислещия човек, но също и човека на чувствата и на волята. Ние можем да разсъждаваме за нещата в света и да оставаме студени и равнодушни правейки това, но не можем да познаем висшите светове без да обърнем погледа си нагоре и тогава неминуемо пробуждаме чувствени импулси, извличаме импулси за своите действия от познанието. Онези, които чувстват това за естествено, няма да стигнат до застой в този момент. Те ще положат усилия да подражават на велики идеали, които сияят от духовния свят. Нашата воля също, както и чувствата ни, става благочестива, когато стигнем до последното изпитание в търсенето на духовно познание. Всеки, който претендира да има познание за духа и остава равнодушен в своите чувства и воля, не е бил повлиян правилно от това познание. Духовната Наука достига най-високата си точка в едно настроение на благоговение, и в изпълнено с чувство на дълг прилагане на принципите на действие, признати за правилни. Духовната Наука трябва да бъде приета във волята. Когато попиваме

духовно познание в истинското му значение, в нашата душа работи нещо като духовно Слънце.

Но понеже фактите, разкрити от Духовната Наука, трябва да бъдат приети в сърцето, е естествено, че те трябва да струят през нашата цивилизация посредством общуване между човешките същества. Друго познание може да бъде постигнато от отшелник, но когато е намесено сърцето, човек чувства себе си привлечен към другите сърца. Духовното познание е обединяваща връзка между хората. Оттук е естествено, че онези, имащи еднакъв стремеж за духовен идеал днес, усещат подтика да се съберат. От безкрайно значение е, че когато Духовната Наука се разпространява по този начин, тя събира човешки същества, събира заедно онези, които в определен смисъл се разпознават един друг и се чувстват близки. Къде другаде в настоящия свят на обществен хаос бихме могли да намерим човешки същества, с които да се чувстваме вътрешно сродни? Днес светът е така разпокъсан! Има хора, които стоят един до друг в офиси или работни стаи или заводи, вършещи еднакъв вид работа, но те може да бъдат далеч, много далеч душевно! Това е последствие от съвременния живот. Ние може да стоим заедно с други хора, и въпреки това обстоятелствата да са такива, че да нямаме разбиране от никой друг. Но ако отидем някъде знаейки, че там има други хора, видели същата светлина и таили същата любов като нас в своите души, които почитат същото свещено съкровище, тогава ние имаме право да приемем, че те имат в себе си нещо, което е сродно на собствената ни душа в най-вътрешните и дълбини. Хора, иначе чужди нам, може тогава да ни се разкрият като носители на вътрешно същество, което познаваме, и ние осъзнаваме, че може да има кръвна връзка в духа.

В размера, в който се разпространяват тези идеали, ние ще намерим родствени души по цялото земно кълбо. Тогава се казва нещо от неизразимо значение за нашата епоха, за съвременния духовен живот. Познанието, свалено от висините на духа, променя човешките същества, превръща ги в индивиди, които в основната част на своето естество са свързани в духа, без значение колко далеч и безразлични един към друг са те. В разпространяването на такова познание ние не само разпръскваме мъдрост за висшите светове, а и нещо, което поражда любов между човешките души. Ние не провъзгласяваме човешко братство посредством програми, а поставяме основите на братството всеки път, когато сходни идеали биват запалвани в много човешки същества, всеки път когато други поглеждат нагоре като нас към онова, което ние считаме за свято.

Всеки лекционен курс трябва не само да обогатява душите ни с познание, но също и неусетно да ни помага да се научим как да обичаме повече другите човешки същества, как да ги свържем духовно. Лекции по Духовна Наука се изнасят не само с цел да разпространяват познание, а и за да водят хората към великата цел на братството, да спомогнат за човешката любов и за напредъка на човешката душа в топлината на любовта. Това бе също и целта на тези лекции.

Ние се опитахме да съберем познание, на моменти от далечни области, което да може да ни даде разбиране за света, за неговото съществуване и за духовния му произход. Издигайки се до духа, като е свой дълг посредством истинско себепознание ние откриваме най-вътрешната ядка на собственото си същество. Истинската любов се корени в духа. Само когато човек намира своя ближен в духа, той го намира с неразривна, непоколебима любов. Това е животворящият елемент в цялото човешко съществуване. Духовната Наука внася формираща, животворна сила в душата. И когато чрез онова, което иначе би останало безстрастно, интелектуално познание, ние се чувстваме в душата си затоплени до такава степен, че тази топлина да води отделните хора по-близо един до друг, тогава ние сме получили това познание по правилния начин. Дори предчувствие за преход от логиката на мисленето към логиката на сърцето ще е насочено към това да събира заедно отделните хора. Логиката на мисленето може да доведе до силен егоизъм, но логиката на сърцето побеждава егоизма и прави всички хора участници в живота на човечеството като едно цяло. Ако сме проникнали себе си с истините на духа като с жива вода, тогава ние сме разбрали и уловили импулса, който трябва да идва от Духовната Наука.

Ако си тръгваме от лекционен курс като този не само с обогатен запас от познание, а също и с увеличена душевна топлина, която ще остане до края на живота ни, курсът е постигнал своята цел. Дано поне малко от този идеал да е бил постигнат! Колкото и дълги да са били лекциите, в природата на нещата стои това, че можеше да бъде дадено само малко. Най-прекрасният резултат ще бъде, ако в отделните сърца и души е била породена толкова топлина, че тя да остане до следващата ни среща. Дано нейният пламък продължи до времето, в очакване на което ви казвам от дълбините на сърцето си: Auf Wiedersehen!